

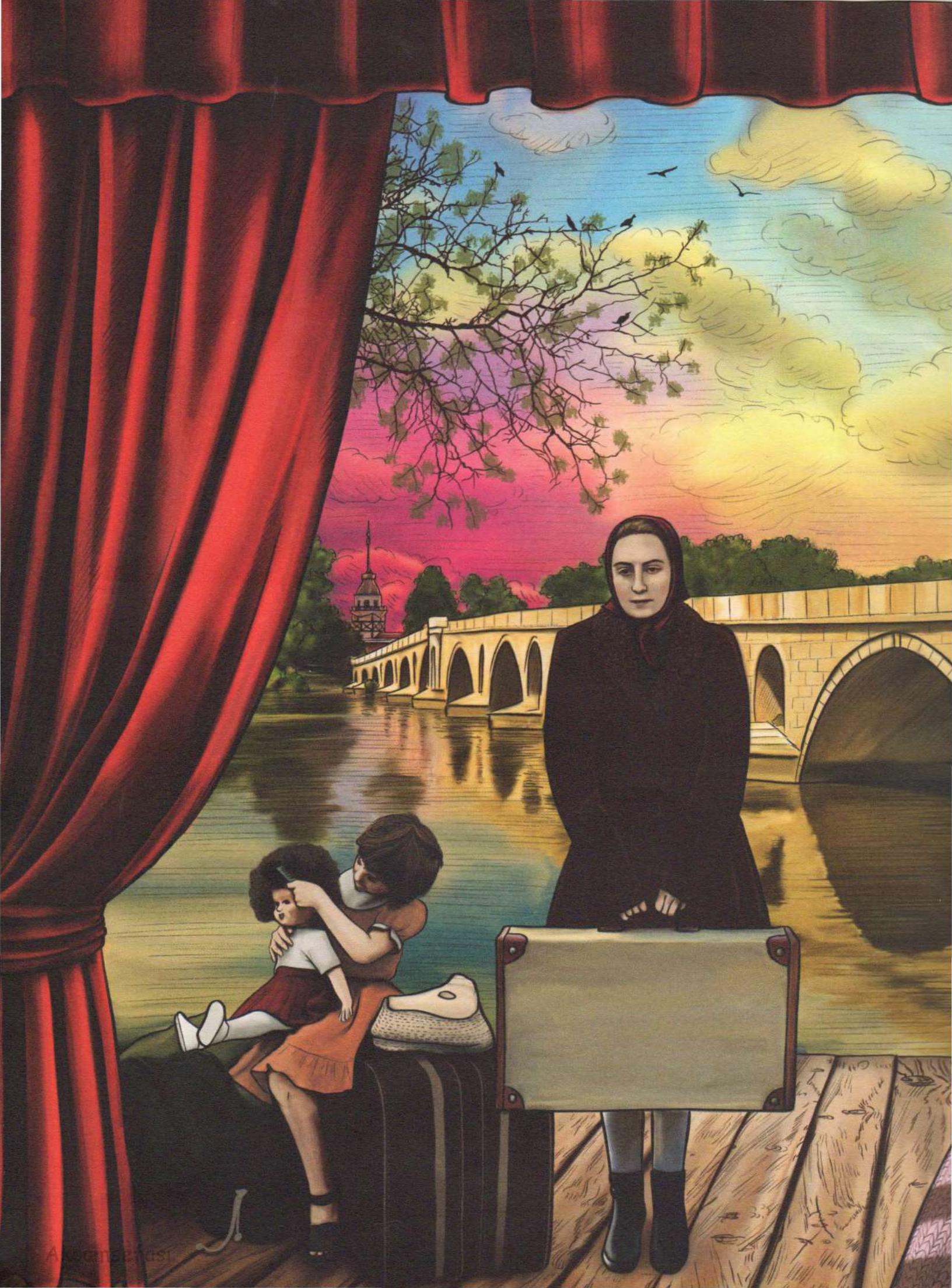
Fikir Sanat ve Edebiyat Dergisi

KAFKAOKUR*

AYLIK EDEBİYAT DERGİSİ · SAYI 29 · YIL 4 · TEMMUZ 2018 · 8 TL

* ...ben edebiyattan ibaretim.

P. J. Hall
18

KAFKAOKUR

Fikir, Sanat ve Edebiyat Dergisi

“...ben edebiyattan ibaretim.”

Franz Kafka

Aylık Edebiyat Dergisi

Sayı 29 - Temmuz 2018 - 8 TL

www.kafkaokur.com

✉ kafkaokur

✉ kafkaokurdergi

İmtiyaz Sahibi

Gökhan Demir

Yayın Yönetmeni

Gökhan Demir

Editör

Merve Öz Dolap

Sanat Yönetmeni

Rabia Gençer

Kapak Resmi

Tülay Palaz

Düzeltil

Fatih Cerrahoğlu

Yayın Danışmanı

Baran Güzel

İletişim

okurtemsilcisi@kafkaokur.com

Online Satış

kafkadukkan.com

bilgi@kafkadukkan.com

+90 530 727 15 23

Adres

Firuzağa Mah. Yeni Çarşı Cad.

Adan Apt. 39/1

Beyoğlu, İstanbul

ISSN

2148-6824

Yayın Türü

Yerel, Süreli Yayın

Baskı

İmak Ofset Basım Yayın

Tic. ve San. Ltd. Şti.

Merkez Mah. Atatürk Cad. Göl Sok.

No:1 Yenibosna, İstanbul

Tel: 444 62 18

Matbaa Sertifika No: 12351

Dağıtım

DPP: (212) 622 22 22

©Her hakkı saklıdır

Bu dergide yer alan yazı, makale, fotoğraf ve illüstrasyonlar elektronik ortamlar da dahil olmak üzere yazılı izin olmaksızın kullanılamaz.

İllüstrasyon & Kolaj

Tülay Palaz

Rabia Gençer

Eren Caner Polat

Tayfun Yağıçı

Erişcan Türk

Yeliz Akın

Gizem Gündüz

Abdullah Sarışen

Rabia Aydoğan

Alkim Beyhan

Onur Şahinoğlu

Zülal Öztürk

Tahir Keskin

Alper İstanbullu

Ezgi Karaata

Ezgi Karaman

Aysu Bekar

6 Füruzan Nermin Sarıbaş

16 Gürültüde Dua Etmek Ece Temelkuran, Deneme

18 Gögsün Altında Sekiz Milim İsa Uğur Eskiciyan, Öykü

21 Tablo Reyhan Özçelik, Anlatı

22 Ziyafet Ali Furkan Çalışkan, Şiir

23 Yeni Başlayanlar İçin El Kitabı Nazlı Başaran, Şiir

24 Köşesiz Köşe İpek Atcan, Deneme

26 Ajda Pekkan, Sana ne Kime ne (1975) Rabia Gençer, Kolaj

28 Göründüğü Gibi Değil Cansu Cindoruk Ayhan, Anlatı

30 Otuz Derecede Hava Buz Gibi Olur Mu? Esin M., Anlatı

32 Kutsal Serüven Bahri Butimar, Şiir

33 Şehrin Ortasında Tekin Tekik, Şiir

34 Ölümle Satranç Oynayan Adam Oğuz Kaan Boğa, Film İnceleme

38 Zamanın Elleriyle Çizdiği Gonca Özmen, Deneme

40 Alpha Centauri Gizem Demirel, Deneme

42 Hikâyedeki Boşluklar Baran Güzel, Öykü Dizisi

45 Mandalinalar (2013) Erişcan Türk, Film Alıntısı

46 Tiyatro Sezonunun Hafızamızda Kalan... Erçin Işık, Tiyatro

48 Tahta Kuruşu Sumru Uzun, Öykü

50 Kaygısızlık Çağında John Coffey... Aysu Altunay, Deneme

MASKE

Gökhan Demir

Düşmeye devam ediyorum.

Boşluğa mı, boşluktan mı, yaşamın içinden mi?

Mücadele ediyormuş gibi yapıyorum, yaptığım kollarımın anca öteberiye çarpmamasını sağlamaktan başka bir şey değil.

Tutup kaldırırmıyor. Kim kimi?

Rüzgar savuruyor ruhumu, öyle hoyrat öyle acımasız.

Boşluğa yuvarlanıyorum ama boşluğu dolduramıyorum.

Kanım çekiliyor, ruhum yoksun, ruhum yoksul.

Evimdeyim, evim yok. Sessiz yürümelerim.

Sessizlik içinde yürümek bu kadar zor iken kafa tutabilir misin geçmişe?

Gün doğumunda bir koku, oturmuşum, ellerim yeryüzünde.

Ayağa kalkıyorum bastığım yere akıyorum, şimdi daha hafif ama daha iyi değil. Kötü olan ne?

Şimdi çekilen kan artık boşalıyor her yere, kim kurutacak kalbimi?

Perdeleri açmaya korkuyorum.

Bu gök bu bulut benim mi, bu yeşil varlığıma mı?

Bir yağmur daması işte saçlarım arasında parçalanacak.

Araladığım tüm pencerelerden başka gökyüzü bakıyor yüzüme.

Hangi yüzüme?

Dur maskeme dokunma, bilmediğimden!

Maskeni seviyorum, sevmediğinden.

Hayatta kalmayacağımı bilmiyorum,

kalamayacağımı biliyorum!

İnancımı kaybediyorum

Aşkımlı kaybediyorum

Hayatımı...

Bitmeli bir yerden.

Bitmeliyim bir yerden.

Gizem Gündüz

FÜRUZAN

Nermin Sarıbaş

*Bir kitabın öznesi olmayı çok
yadırgayacağımı baştan belirtmek isterim.
Yorucu, alışık olmadığım bir durum
bu yaşayacağım süreç.*

BEKLE, BAHAR HEP KARLARIN ALTINDADIR.

Sabahın erken saatlerinde Kadıköy İskelesi'nden baktım İstanbul'un sonsuz maviliğine. İşte orada koyu renk ahşap iskele binası. İskele binası asılana sadık kalınarak onarılmış söylenenlere göre. Rengârenk balıkçı motorları ve kayıklarının yan yana bulunduğu yüne doğru yürüyerek küçük bir kız çocuğunun orada geçirdiği günleri hayal ettim ve boğazın mavi kokusunu derince içmeye çektim. Eminönü, Üsküdar, Kadıköy, Topkapı Sarayı... Nazlı minareleriyle Süleymaniye Camii... Sağ yanında Boğaziçi Köprüsü ve Kız Kulesi. Ve tüm boğazı cam bir fanus gibi çevreleyen masmavi gökyüzü ve deniz... Arkamı döndüğümde yükselen eski ama görkemli yapıların birinden açılan kapıdan giren küçük bir kız çocuğu...

Bu küçük kız çocuğu, Füruzan (asıl adı Feruze'dir) 1932 yılının 29 Ekim gününde İstanbul'da dünyaya gelir. Henüz dört yaşında yüzünü bile hatırlamadığı babasını kaybeder. Onunla ilgili aklında kalanlar sadece annesinin anlatıklarından ibarettir. Füruzan'ın çocukluğu İstanbul'un her iki yakasında da geçer. Büyüklерinin hayatla adamaklı sorunları varken o özgür bir çocukluk yaşamadan peşindedir. Zira o günlerin büyüklerinin zorlu geçen hayat koşullarında çocuklarınyla uğraşacak pek vakitleri yoktur. Doğduğu bu güzel kentin daha korunaklı olduğu yıllarda günlerini başına buyruk girişimlerle geçirir. Kasımpaşa'da yaşadığı yıllarda büyüklerin arasından geçerek Haliç'in küçüğün vapurlarına biner evdeki从人 haberler. O zamanlar herkes vapura binen bu küçük kız çocuğunu yolculardan birinin çocuğu zannederken o çoktan İstanbul'un güzelliklerini keşfe doğru yola koyulur. Bu keşifler sırasında başlar onun İstanbul'a olan aşkı. Haksız da sayılmaz. İstanbul'un İstanbul olduğu bu yıllarda boğaza bakan her semtinde birbirini görünce toplaniveren bir sürü arkadaşı vardır. Yoğurtçu Parkı, Moda, Fenerbahçe, Kurbağalıdere, Kalamış... Kâh Kuşdili Çayırları'nda bisiklet kiralayıp dolaşırlar, kâh Moda'dan Ayazma'ya geçerek anlamsız çigliklar atıp eğlenirler:

"Şimdi böylesi günler yaşanınlara yoksul bir çocuklukları vardı, diyebilir misiniz? Ben çocukluğumu, yoksul bir çocukluk olarak hatırlıyorum."

Karaköy'de vapurdan indikten sonra Tünel'e geçmek için sokaklardan yürürken bütün mağazaların isimlerini okumaya çalışarak başlar okuma serüveni. Çok genç ve güzel bir kadın olan annesi, kızı bağıra çağırı gördüğü yazıları okurken çevresindekilerin rahatsız olacağından endişe ederek utanır çoğu zaman.

Daha o yıllarda bile hayatı bakişi çok farklıdır bu küçük kız çocuğunun. Birçok insan için travmatik bir deneyim olan sık okul değiştirmeyi bir serüven olarak görmeyi seçebilecek kadar olgun ve zekidir. Neden bu kadar sık okul değiştirdiğini hiç hatırlamaz. Hatta bir süre kendisi için çok özel olan Yalova'da devam eder okuluna. Yalova'da okuduğu dönemlerde bir gün, okulda, içinde bir sürü kitabı olduğu camlı bir dolap görür ve öğretmeninden okuyabilmek için bir kitap ister. Öğretmeni de "Al kızım, oku," der. Edebi değerdeki kitaplarla ilk karşılaşmasıdır. O kadar etkilendir ki bu kitaplardan daha sonra sıkılıkla kitap arayışına girer.

Yalova'dan Kadıköy'deki tek katlı küçük evlerine döndüklerinde yanlarındaki görkemli konağı satın alan Karadenizli bir aile Füruzan için yeni bir maceranın başlangıcı olur. Bu ailenin evden çıkmayan oğullarını merak ederek boyunun yettiğince uzanıp alt katlarına baktığında içерisini kitapla dolu olusundan gözleri kamaşan Füruzan, bir gün adının Fikret olduğunu öğrendiği genç adama "Ne çok kitabınız varmış," der. Ardından da "Bir kitap isteyebilir miyim?" diye sorduğunda "O kitaplar sana göre değil," yanıtını alır. Ancak Füruzan'ın pes etmeye niyeti yoktur. "Ne olsa okurum!" der. Bunun üzerine Fikret Ağabey ona okuması için Emile Zola'nın *Germinal* eserini verir. Kitaptaki maden kömürü işçilerinin yoksullukları ve acılarından çok etkilendir. Ardından Dostoyevski'nin *Suç ve Ceza'sını* okur. Küçük Füruzan artık farklı dünyaların içine girmiştir:

"Benim olduğuna inanmadığım bir dünyayı o kitaplarla benimleştirdiyordum. O dünya sanki bana ait oluyordu."

Kadıköy'de oturduğu o yıllarda sık sık deniz kıyısına Kalamış'a iner ve kayıkçıları gözlemler. Kayıkçılarından izin alıp arkadaşlarıyla bu küçük kayıklarda gemicilik oynarken kayıkçı amcalar da gülümseyerek çocukların oynamalarını izlerler. Devir tam bir hoşgörü devridir ne de olsa. Kadıköy ve iskele öyle renklidir ki Füruzan'ın gözünde. Kayıkhaneye gidebilmek için alttan geçmeye çalışan bu sıksa çocukların için kıyıya sık sık yanan ve ayrılan vapurları izlemek bir şöleni izlemek gibidir. İskeleden gelen sesler, ışığın kırılarak yansması, devinen günün parlayan ışıklarını izlemek için oraya sıçran küçük Füruzan'ın sık sık hayallere dalmasına yol açar. Orada çok sık vakit geçirip kayıkçıları baktırdığını düşü-

nen bu çocuklar bir süre sonra Haydarpaşa'nın yolunu tutarlar. Yeni oyun yeri orasıdır artık.

"Bunun bir çocuk için kentin dokusunu, seslerini, ikilemini, kokusunu tanımak açısından ne kadar zenginleştirici, büyütleyici olduğunu yıllar sonra anladım. Benim öykülerimde, romanlarımda da çok olduğu söylenen kokular, renkler ve ışıkları, mekan bağlantılarını o yıllarda ayırt etmiş olduğumu düşünüyorum. Çünkü çocuk belleği derinlere kazınmış kesinlikte bir fotoğraf çekme yeteneğine sahip. Fotoğraflar üst üste diziler oluşturarak o bellek denen yere özgün bir hazine değeriyle yerleşiyor."

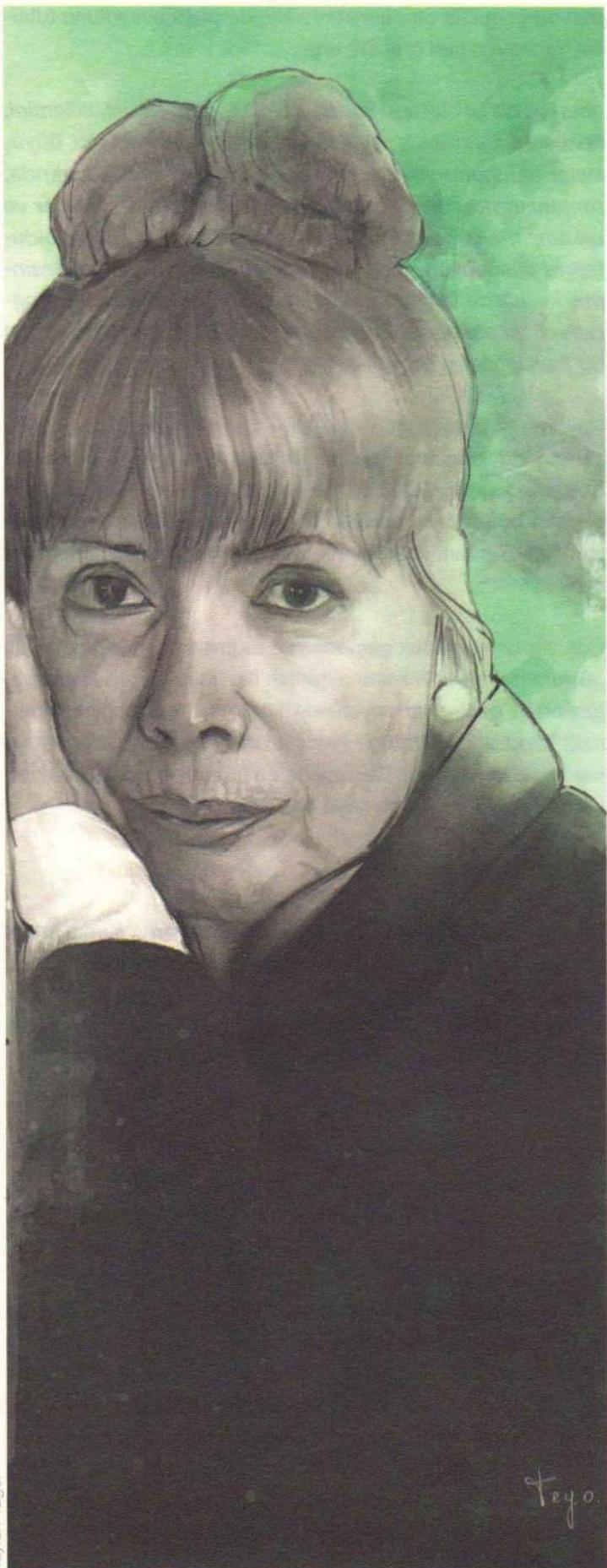
Büyüme yıllarda günlerini kimi zaman sokaklarda, çoğu zaman da kitaplarla geçirir. Kitaplar onu ve onun hayatı bakişını değiştirir. Onu cezbeden yalnızca edebiyat değildir, sanatın bütün dalları adeta bir münkatıs vazifesi görür Füruzan için. Kendini keşfetmeye, içindeki potansiyeli anlamaya çalışır sıkılıkla.

Çok zor bir çocukluk geçirmesine rağmen duyarlılığı, dikkatli gözlemciliği ve kendisine aktarılan her kalıp yargayı zihin süzgeçinden geçirmesi sayesinde karamsarlık ırmağına bırakmaz kendisini. Hayatı bir nakışın detayları gibi gözlemler ve her anından keyif alır. Bu sayede de büyürken acı duymaktan korur kendini ve tek bir şeye çok önem verir:

"Hayati ileriye götürmek."

Ne bulursa okur; Panait İstrati, Gorki, Flaubert... Kadın erkek ilişkileri hakkında çok kafa yorar okuduklarından sonra. Sanata olan meraklı doludizgin devam ederken bununla ilgili neler yapabileceğini düşünür sık sık. Yaşadığı ortam ve maddi koşulları elvermese de tiyatro, resim ve müzique ilgiilenmek ister daima.

Günlerden bir gün Pera'da görkemli ve güzel bir mimariye sahip özel bir kurum olan İstanbul Konservatuarında yetenek sınavı yapılacaktır. Başvuran öğrencilerden sayısız evrak istemeyen bu kuruma yetenekli öğrencilerin alındığını duyan Füruzan Kadıköy'den yola çıkarak sınava başvurur. Sıra kendisine geldiğinde piyanonun başında oturan Profesör Bran Gucci, piyano tuşlarına tek tek bastığı gamları Füruzan'dan tekrar etmesini ister. O da seslendirir. "Sesiniz iyi bir ses. Fakat çok ham. Bir de yaşıınız küçük. Yaşı ilerledikçe ses de bir ölçüde değişir. Kulağınız çok iyi," der. Ve konservatuara kabul edilir. Buna çok sevinen Füruzan haftada üç gün gitmesi gereken bu eğitim kurumuna koşullarının elverişsizliği, yolun uzaklığı ve ev hanesinin gidiş gelişlerine engel olması nedeniyle devam edemez. Elbette pes etmez ve bu sefer Küçük

Tayfun Yağcı

Sahne adlı tiyatroda yetenekli gençler arandığını duyar ve sınava başvurur. Orhan Veli'den ve Peer Gynt'ten bir bölüm ezberleyerek girdiği bu sınavı da kazanır. Küçük Sahne'de sergilenen oyunlarda yer alabilmek için Muhsin Ertuğrul ile özel olarak görüşür. Ona da ezberlediklerini okur. Ertuğrul'un, "Başka neler yapıyorsunuz?" sorusuna "Çok kitap okurum," yanıtını verir Füruzan. Şu an kimseyi işe alabilecek tasarruflarının olmadığını belki çocuk oyunu olursa duruma bakacaklarını söyleyen Ertuğrul ilginç bir şey daha söyler Füruzan'a: "Siz de Balkanlı misiniz?" Füruzan da, "Yoo, ben İstanbulluyum. Babamlar oralardan göçmüşler. Ben oraları hiç bilmem," der. "Bak, konuşurken dikkat et, e'leri açık söyle Balkanlılar. E'ler açık söylemez Türkçede. Hatalıdır bu." O günden sonra bir daha e'leri yamadan konuşur Füruzan. Yıllar sonra Tarabya'da bir resepsiyonda karşılaştığı Muhsin Ertuğrul, "Bak kızım işte sanatçı oldun. Çok güzel şeyler yazıyorsun, belliyyi," der.

Füruzan kendini sanatla uğraşmaya o kadar adar ki, sanatın biçiminin ne olduğu önemli değildir onun için. Yeter ki dünyası güzelleşsin, dünyayı güzelletirsün. Müzik, resim, tiyatro... Ne yapabileceğini düşünürken kendini bir anda Nedim Otyam Korosu'nun sınavlarında bulur. Balkan türküleri söyleyen Füruzan'ın sesini dinleyen Otyam, genç kızın koroya katılmamasını ister ancak oradaki macerası da uzun sürmez.

1950'lerin sonunda hayatının en değerli, en benzersiz sevgisiyle karşılaştığı bir döneme girer. Genç kızların baba evinden ayrılış dönemi vardır. Bu, Füruzan için anne evinden ayrıltır ve bir hayli sancılıdır. Aşkı keşfettiği bu yıllarda Karikaturist Turhan Selçuk'la evlenir ve çok geçmeden biricik kızı Aslı dünyaya gelir. Bulunduğu ortamda sanata sevgi ve saygı gösterilir. Bu süreçte sanatla uğraşmayı bıraksa da okumalarına devam eder. Bütün dünyada olan biteni izlemeye çalışır, zenginlerin neden zengin olduğu, yoksulların kaderinin neden acımasız olduğunu sorgular ve sol literatüre doğru kaymaya başlar. Marx'ı, Engels'i okur. Önce anlamaz. Kendi kendine bu konuda yetenekli olmadığını düşünürken sonraki yıllarda sindire sindire bu eserleri okuduğunda üretimin ve emeğin geçirdiği evrelerin anlatımından ziyadesiyle etkilenir. Sosyalizmin insana en yakışır ütopya olduğunu düşünür. Kapitalizmin ise tamamen çıkar gruplarının gündemde acımasız bir sömürge anlayışı olduğunu farkına varır. Bununla birlikte Marksizm'in cinsler arasındaki eşit yaklaşımından da etkilenen Füruzan böylesi bir dönemde aşkin ender bir duyguya yoğunluğu olduğunu deneyimler. Aşık olduğunda İstanbul onun için daha başka bir yer oluverir. Çünkü sevdigi de bu şehirde soluk alıp veriyorudur. Bir yandan bu kadar yoğun duygular yaşarken öte yandan ayrılık sonrasında birbirine düşman kesilen kadın erkek ilişkilerini de sorgular. O böylesi

bir düşmanlığı hiçbir ilişkisinde yaşamaz. Nadiren yaşadığı duyguların yoğunluğundan sonra biten aşklarını hep minnetle anacak kadar güzel bir insandır o:

“Yaşanmış mutluluğun değeri neyle ölçülebilir ki? Hayat, tüm bunların toplamı değil midir?

Bir gün, ilk kez İstanbul'dan çıkmaya ve Güney illerinden birine gitmeye karar verir. Her yeri görebilmek için trenle seyahat etmeyi tercih eden Füruzan, yolculuk sırasında Erciyes Dağı'nın heybetli duruşundan etkilenir ve gözyaşlarını tutamaz. Nasıl böyle bir dağ olabilir ki? Bir düzgün üzerinden uzanan tanrısal görüntüsüyle Erciyes Dağı'nı ve daha pek çok görüntüyü kaçırılmamak için yol boyunca hiç uymaz.

Bu geziyle birlikte Anadolu'yu keşfeden Füruzan, onca yabancı yazardan sonra yerlileri de okumaya karar verir. Orhan Kemal, Yaşar Kemal ve diğer büyük yazarlar girer bu dönemde hayatına. Ve birdenbire yazmaya karar verir. Bu kararını o anda evde bulunan bir yakınına esprili bir şekilde söyler: "Türk edebiyatı önemli bir yazar kazanıyor." Aslında bu cümleyi sar federken kendine cesaret vermeye çalışır. 19. yüzyıl sanat eleştirmeni Vissarion Belinski'nin Dostoyevski'nin ilk kitabını okuyup "Rusya büyük bir yazar kazanıyor," demesine atıfta bulunmuştur yaptıği.

Bu süreçte edebiyat cemiyetinin içine iyice giren Füruzan, sık sık bu çevreden arkadaşlarıyla buluşur. Bu buluşmalarda oynadıkları sessiz sinema oyununda uzun uzadıya film anlatmayı çok sever. Bir gün Cemal Süreya ve Tomris Uyar'la birlikte Papirus Dergisi'nde yine uzun uzadıya bir film anlatma girişiminde bulunduğu Cemal Süreya "Yahu sen artık öykü yzsana," der. Füruzan da bu sözün üzerine arka arkaya iki tane öykü yazar. Selim İleri'nin de dergiye geldiği bir gün iki öyküsünü getirir Füruzan. Birinin adı "Ölmüş Bir Kadının Evrak-ı Metrukesi"dir. Selim İleri de aynı ismi bir öyküsüne verdienen söylenince Füruzan öykünün adını Piyano Çalmak olarak değiştirir. Cemal Süreya öykülerden birini dergiye alır. İki öyküyü birden aynı sayıda basmak uygun olmayacağı için diğer öyküyü Yeni Dergi'ye götürebileceğini söyler.

Füruzan bunun üzerine Yeni Dergi'ye öyküsünü teslim etmeye gider. Seçkinliğin, onurun en güzel temsilcilerinden olan Nâzım'ın Piraye'sinin oğlu Memet Fuat'la ilk kez orada karşılaşır. Memet Fuat'a bir öyküsünü getirdiğini, beğenirlerse basabileceklerini söyler ve "Ben gidiyorum," deyip kaçarçasına oradan uzaklaşır. Memet Fuat'ın kendisini geçirmesine bile fırsat vermez.

Ertesi gün Memet Fuat, Füruzan'ı arar ancak bir yakını telefona bakar. Telefonda öykünün basılacağını müjdeler: "Bu çok güzel bir öykü. Hemen bu sayı çıkacak," der. Füruzan aldığı bu haber karşısında çok sevinir. Böylece Yeni Dergi'de ilk öyküsü basılır. Memet Fuat'ın edebiyata duyduğu sevgi ve saygıya hayran kalır. Onun sevgi dolu oluşundan, yaptığı işi mükemmel yapışından, hakkaniyetinden, insancılığından ziyadesiyle etkilenir. Bu öyküsünden sonra Ah... Güzel İstanbul'u yazar. Bu seferki öyküsü uzun öyküdür. Memet Fuat öyküyü bir dergide yayımlamak için uzun bulmasına ve derginin de kısıtlı bütçesine rağmen ek bir formda bu öyküyü yayımlar. Fuat, bundan sonra Füruzan'dan hep öyküler beklediğini söyler ve hızlanması için sitemli notlar bile yazar. Füruzan'ın şaire, röportaja yani öykü dışında hiçbir şeye vakit ayırmasını istemez.

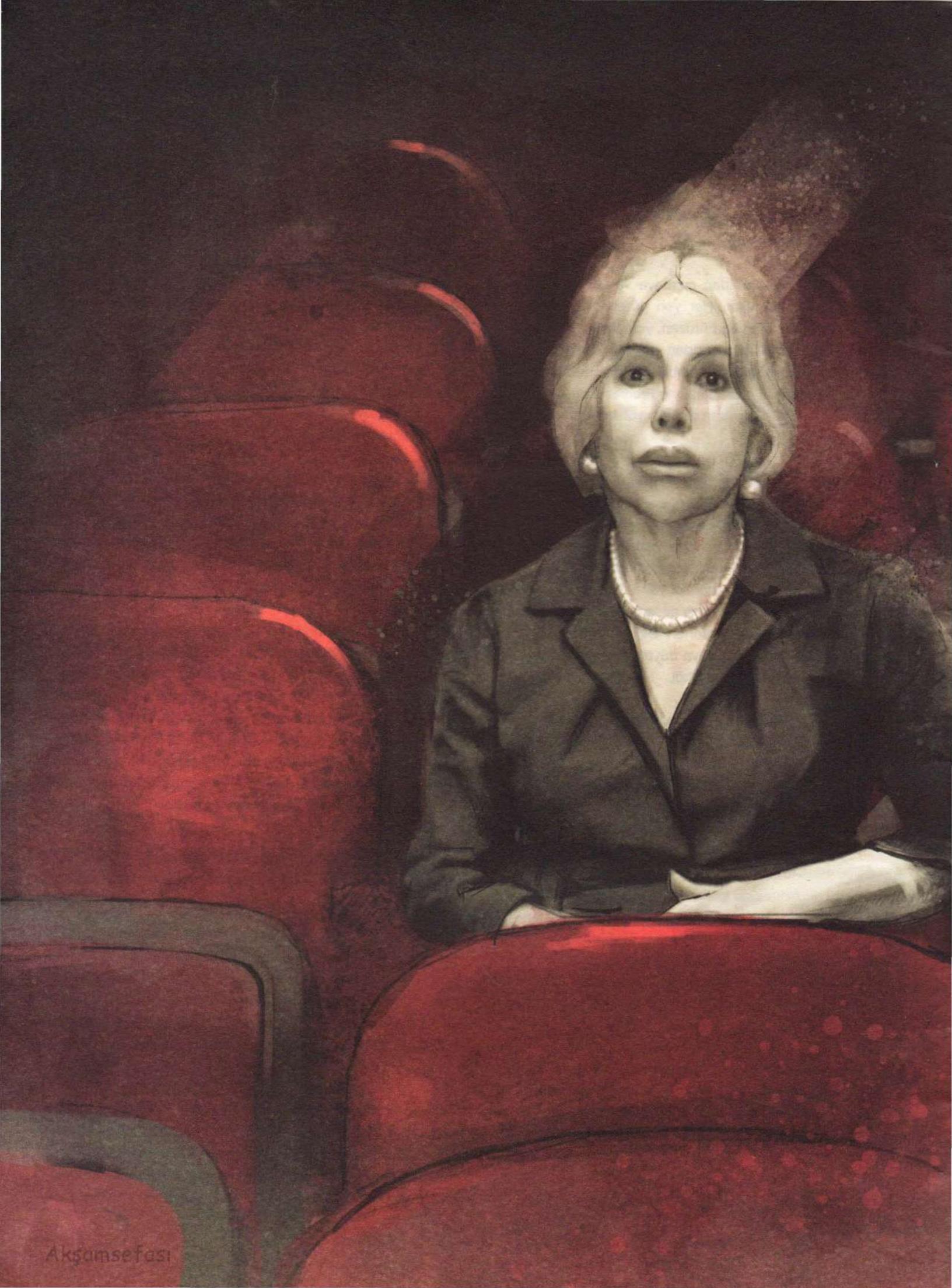
Dergilerde öyküleri yalnızca ilk adıyla basılır ve adının her iki cinsiyet için kullanılabilirinden dolayı uzun bir süre erkek zannedilir. Kadın olduğu anlaşılıncı bu sefer de "kadın" yazar vurgusu yapılarak anılmaya başlar. Bundan çok rahatsızlık duymasa da yıllarca neden soyadını kullanmadığı ile ilgili gelen sorulara şöyle yanıt verir:

"Ben, o yıllar çok ünlü bir soyadı taşıyordum. Çok ünlü, çok saygıdeğer iki adının kendi akıllarıyla, emekleriyle ve yetenekleriyle ünlendirdiği saygıdeğer bir soyadıydı. Ben, o ünlenmiş soyadının bana sağlaması ihtimali olan kolaylıklara hiç yanaşmak istemedim. Yoksa o soyadı, benim hâlâ onurla andığım bir soyadıdır. Bütün Türkiye'nin en azından, akı başında olan insanların sevdigi, saygı bir soyadıdır... Son kez açıklıyorum ki olay bundan ibarettir. Bu konudaki seçimim, yaklaşımım da bundan ibarettir."

SAIT FAİK HİKÂYE ÖDÜLÜ'NÜ ALIŞI

Parasız Yatılı eseri çıktığında, edebiyat çevrelerinde çok büyük bir heyecan yaratır. İstanbul'un kenar semtlerinin yoksul ama yüce gönüllü, adeta kahraman mertebesine ulaşmış insanların bu öykülerini çok ses getirir. Hatta Ece Ayhan, "İlk kitabın hikâyeye saygınlık kazandırdı. Nicedir Türk edebiyatında haslık, sahicerlik beklenir bir özelliği," diye yazar. Bu hikâyeyle 1972 yılında Sait Faik Hikâye Ödülü'nü alır Füruzan.

Ödül töreni Pera Palas'ta yapılır. Anne tarafından akrabalarıyla ilişkilerini yıllar önce bitiren Füruzan'ın hayatına abla dediği Zahide Hanım ve eşi Profesör Macit Gökberk gider o törende. Onun için gerçek sevgiyle yıllar yılı sürecek bu dostluk, çiftin ölümüne kadar sürer. Zahide Hanım Güzel Sanat-

lar'da Macit Bey ise İstanbul Üniversitesi'nde Felsefe bölümü kurucusu iki akademisyendir. Kitabı Almancaya çevrilirken bu konuda en büyük desteği Zahide ablasından olacaktır Füruzan: "Senin çevirin zordur. Yazdıklarının temelini olaylar yapmıyor. Çok başka türlü bir durum yazarlığın var. Olaylarla vurguna uğramış insan durumlarını anlatıyorsun sen, olayları değil. En zor şeydir bunu aktarmak."

Ece Ayhan *Parasız Yatılı* eseriyle ilgili Füruzan'la bir söyleşi yapar. Ona, nasıl böylesi bir güzelliğe ve duygusal dengesine ulaştığını sordduğunda Füruzan'ın yanıtı çok etkileyicidir:

"Duygu dengemi beğenmiş, sevmiş olman gönendirir beni. Çünkü orada büyük bir kalabalığı en sade görünüşüyle, sevmen demek bu. Hep yalnız bırakılmış olan halkımızı yani işçi-köylü ve ara tabakaları..."

...Benim hikâyelerimdeki degindiğim başlık, insanımızın en yaratıcı yanıdır. ...Halk gerçekten uzağa hiç düşmez."

Füruzan'ın *Parasız Yatılı* eseri Sait Faik ödülünü alırken Türkiye'de çok acı şeyler yaşanmaktadır. Ödülünün keyfini bile çıkartamaz zira birçok aydın, sevdığı adam ve onun kardeşi bir suçu gibi sürüklenerken adı bilinmeyen yerlere götürülür kolluk güçlerince. Ülkede sokağa çıkma yasakları ilan edilir. 1961 Anayasası ile gelen özgürlükler kısıtlanır, gazetelere, yayınlara sansür gelir. Ve o yılın Mayıs ayında Deniz GezmİŞ ve arkadaşları idam edilir. Herkes gibi Füruzan da sarılır bu olaydan. İçini bir acı, bir karamsarlık kaplar. 12 Mart ihtilali sonrasında onun evinden de götürülen kitaplar vardır. Hatta birisi Agatha Christie'nin kitabıdır: *Cinayet Emri*. Onu alan polislere, "Bu polisiye bir eser," demesine rağmen aldığı cevap acıdır:

"Onu alanlara bu polisiye kitap dedim. 'Daha iyi ya' dediler. Bu yanıtta sonra söyleyecek hiçbir şey bulamadım. Ne demek daha iyi? Düşündüm, benim konuştuğum Türkçeye onların anladığı Türkçe bile aynı değildi. Ne denli acıydı bu durum!"

Füruzan, *Parasız Yatılı* eserinin ödül almasıyla ilgili eleştirilere bir anlam veremez. Hatta bu eleştiriler sınırı aşarak kişiliğine dokunacak boyutlara kadar vardığında, o sadece gülümser ve şöyle der:

"Bir şeyleri üretirseniz. Onun gücü varsa yerini bulur. Yazarlığımıza bu öğrenme sürecine bu düzeyden yaklaşımalar da katkıda bulunuyordu. Adamaklı Marksist geçmişenlerin bile hincini kazanmıştım. Hinçliydi; beni aşağılama gereksinimiyle edebiyat çalışmaları yaptılar."

O dönemde yakın arkadaşı olan Erdal Öz, Füruzan'a ve onun eleştirilere karşı cesaretle duruşuna destek olur. "Bir yazar durmaksızın öğrenmeli" diye düşünen Füruzan bu çok eğitimcilerin kendini beğenmiş hâllerinden fazlasıyla ders alır. İmkânsızlıklarından dolayı diplomalara sahip değildir ancak öğrenmenin nimetlerini diplomalarıyla kanıtlamış herkese de saygılıdır. Bu süreç onun için çok öğreticidir de:

"Hayat bitmez bir öğrenme, sorgulama okulu değil midir?"

Parasız Yatılı eserinin ardından Kuşatma eseri yayımlanır. Bir öykü kitabı. Türk Dil Kurumunda o yıldı ödüllü bu kitaba vermek isterler ancak Füruzan'ın anlatımıyla arka arkaya "Bütün ödülleri bu kiza veremeyiz!" diyen jüri, ödüllü bir başkasına verir. Oysa modern ülkelerde böyle bir durum söz konusu değildir. Ödül esere ve eserin yansittıklarına bakılarak verilir, alma sayısına göre değil.

BERLIN YILLARI

1972 yılında Kuzey Amerika'dan bir kültür daveti alır. Her türlü yol, barınma ve yaşam ihtiyaçlarının karşılanacağı söylemesine rağmen bunu çok düşünür ve gitmek istemez. Ondan iki yıl sonra bu sefer Alman Akademik Değişim Servisi tarafından Batı Berlin'e (O dönemde Doğu ve Batı Almanya iki ayrı ülkedir) davet edilir. Bu sefer gidip gitmemeye kararını günlerce kendi içinde tartışır. Bir yandan yerli bir edebiyatçı olarak o noktaya getiren oluşumun içinde olmaktan yana mutlu olan Füruzan öte yandan da sanatın tam içinde yaşayanlarla tanışmak, bir edebiyatçı olarak Avrupa'yı yakından gözlemlemek fırsatını kaçırıkmak istemez.

Bu durum yazdıkları için de böyledir. Bitirdiği yazıları, eleştiri almak ya da düşünelerini öğrenmek için bile kimseye paylaşmaz. Kendi içinde mayalar, hamur haline getirir ve en sonunda da ürününü ortaya koyar. Onun zorunlu paylaşımı yazdıklarını temize çekmektir sadece. Onun için yazdıklarını tam manasıyla mahrem sözcüğünün karşısıdır. Kolay yazmaz, kafasında bir konuya birkaç yıl gezdiği bile olur, enine boyuna tartar zihninde. Ancak birdenbire yazdığı da olur. Tamamen biyolojik bir şey vardır yazma süreciyle kendisinin arasında. Öykünün iskeletini oluşturmazı bile onun aylarını alabilir. Sonra işin içine hikâyeyin geçtiği mekânlar, zamanlar, ışıklar, kokular, renkler ve kişiler girer.

Batı Berlin'de tam üç ay kalır. Füruzan'ın rahat edebilmesi için ne gereklse hazırlar Alman yetkililer. Bir stüdyo daire verirler kendisine. Sergiler, konserler, müzeler gibi bütün sanat etkinliklerine katılır. Bu süre zarfında Doğu Almanya'yı da ziyaret eder sıklıkla.

Kaldığı sürecin sonlarına yakın kendi hayatıla ilgili düşüncelere boğulur. Sık sık çocukluğunu düşünür. Büyüklere ona birkaç yıl hiç gülmemen bir çocuk olduğunu söylemişlerdir. Kendisini gülmekten uzaklaşan olayların neler olduğunu düşünüp durur. Garip bir zaman, bir duyu çöküşü yaşar. Savaşta bombalanmış ve yarısı duran Berlin'in ünlü Anıtsama Kilisesi'nin sağına düşen yüksek binaların birinde geceleri Mercedes yıldızı döner. Odasından her gece ona bakarken bir gün, uyandığında, o yıldızın hâlâ dönmekte olduğunu görür. Öyle derin bir uykudur ki ne zaman uyuduğunu ve nasıl uyandığını hiç hatırlamaz. Kapıcıyı arar, günlerden hangi gün olduğunu sorar. Aldığı cevap karşısında çok şaşırır çünkü o gün Çarşambadır. Oysa pazartesi uyumuştur Füruzan. Koma gibi bir şeydir yaşadığı. Üç buçuk aydır sanatsal etkinliklere katılmaktadır ve bu ona yetmemeye başlar. Bir şeyler yapması gerektiğini düşünür. Ve Ruhr Havzası'ndaki kömür ocaklarıyla ilgili bir kitap yazmak istediği söyler Alman yetkililere. O süreçte kömür işçilerinin kaldığı bir yurda gider ve bu küçük alanı gördükten sonra kendine gelir. Ne yapması gerektiğini anlar: Çalışmak. İşçilerle konuşur, onlarla birlikte yerin yüzlerce metre altına iner. Onları gözlemler, onlarla oturur, onlarla yer ve sık sık sohbet eder. Bu gözlemlerinin ardından iki kitap yayırlar arka arkaya. 1980 yılına kadar da Berlin'e gidip gelir Füruzan.

BEYAZ PERDEYE YÖNELİŞİ

1970'lerde Ah... Güzel İstanbul kitabı yayımlandıktan bir süre sonra TRT 1'den yapımcı Tuncer Baytok Füruzan'a televizyon filmi çekmeyi önerir. Füruzan başta tereddüt etse de bu teklifi kabul eder ancak bir süre sonra Berlin'e gitmesi gereği için bu proje iptal olur.

O Berlin'deyken ülkede her yer karışır. Kapılar kırılır, evlenevine girilen insanlar öldürülür. Berlin'de huzursuz olan Füruzan arkadaşlarının tüm uyarılara rağmen ülkeye geri döner. Döndükten birkaç gün sonra ise büyük acıların yaşandığı 12 Eylül olayları patlak verir. Sevdikleri, arkadaşları birer birer gözaltına alınıp işkence görür. Sıkıyonetimin ilan edildiği günlerde Füruzan'ın yaşadığı apartmana sık sık gelen koluk kuvvetleri evleri arayıp dururlar. Füruzan hiçbir şey yapamayacak durumdadır. Bir gün Ömer Kavur arar kendisini ve Ah... Güzel İstanbul'u film yapmak istediğini söyler. Hatta senaryo üzerinde birlikte çalışabileceklerini söyler. Kendini bu ortamda pek iyi hissetmeyen Füruzan'a bir arkadaşı Bodrum'da bir ev ayarladığı ve oraya gitmesinin iyi olacağını söyler. Apar topar giysilerini, kitaplarını ve daktilosunu alarak bindiği bir otobüsle yola çıkar Füruzan. O dönemde şimdiki gibi iletişim olanağı olmadığı için senaryoyu yazdırdı ve Ömer Kavur'a. Ve senaryonun her sayfasını postaya

attıkça ankesörlü telefonla haber verir yönetmene. O dönemin imkânsızlıklarından dolayı yazdığı senaryonun bir kopyasını çoğaltma imkanı bulamaz ve ilerleyen dönemlerde bunu yapmadığına çok pişman olur. Film Füruzan için hayal kırıklığı olur çünkü istediği gibi olmamıştır, eksiktir.

Ah...Güzel İstanbul filmiyle o dönemde oyuncu, yönetmen ve senaristle birlikte Yugoslavya'da Akdeniz Filmleri Karşılılaşması'na katılırlar. Emir Kusturica'yla da tanıştığı bu büyülüyici ortamdan çok etkilenen Füruzan için beyaz perdenin kapıları da aralanmaya başlar.

Yurda döndüğünde yapımcı-yönetmen Okan Uysaler arar kendisini. *Gecenin Öteki Yüzü* eserini film yapmak istediğini söyler. Füruzan'ın yapılan anlaşmalar dışında bir şartı daha vardır: Film çekimi boyunca sette çalışmak ve çekimleri yerinde görmek istediğini söyler. Film için Londra'da yaşayan oyuncu Haluk Bilginer de Türkiye'ye çağrılır. Uzun yıllardır yurtdışında yaşayan oyuncunun yurda dönüşü de bu film vesilesiyle olur. Dizinin çekimleri sürerken Füruzan da aktif olarak çalışır sette. Tüm mekânların seçimini aslında uygun olarak kendisi yapar. En başında dediği gibi *Ah... Güzel İstanbul*'da yaşadığı hayal kırıklığını bir daha yaşamamak için gerçekten de film'in en başından sonuna kadar sette kalır.

Cekimler sırasında bir gün sete gelen Kadri Yurdatap, "Füruzan, sen bir film çeksene," der. "Öyle mi dersiniz?" diyen Füruzan'a Yurdatap, "Evet, çok iyi olur," yanıtını verir. Bu sözlerle motive olan Füruzan ve arkadaşları henüz bütçe oluşturmadan bir süre oyuncu arayışına girer. Ünlü birinin oynamasını istememektedir. Epey bir süre oyuncu aradıktan sonra Yurdatap, "Hülya seni bekliyor," der Füruzan'a. O gün tanışırlar Hülya Avşar'la. Ve film anlaşmasını yaparlar. Epey sıkıntılı bir süreç yaşarlar. Filmin neredeyse yarısı tamamlandıktan sonra bütçenin kısıtlılığı nedeniyle filmin yanında kalma riskine rağmen Füruzan'ın özel çabalari ve uğraşlarıyla büyük bir emek harcanarak tamamlanır *Benim Sinemalarım*. Film İstanbul Film Festivali gösteriminde çok beğenilir ve Cannes'da yarışmaya davet edilir. Ardından Japonya'da "En İyi On Asya Filmi"nden biri seçilir.

ÖYKÜCÜLÜĞÜ VE ESERLERİ

Füruzan'ın yazarlık serüvenine başladığı 1956 yılından 2003 yılında yayınlattığı son eseri *Toplu Öyküler*'e kadar geçen kırk yedi yıllık süreçte Türkiye'nin sosyoekonomik yapısında yaşanan değişimler onun hikâyelerine olduğu gibi yansır. Edebiyat sahnesinde öykü türüne ağırlık veren Füruzan'ın, altı öykü kitabı, iki romanı: *Kırkyedi'liler* (1974) ve *Berlin'in Nar Çiçeği* (1988), bir şiir kitabı: *Lodoslar Kenti* (1991), gezi

yazları, röportajları, antolojisi ve çocuk kitabı vardır. İlk üç öykü kitabından sonra yayımlanan *Kırkyedi'liler* ile de 1975 yılında Türk Dil Kurumu Roman Ödülü'nü alır.

Füruzan öykülerinde sık sık geçmişten söz açar. Onun dünyasında göçmenler, mağdur kızlar, baştan çıkarılan reşit olmayan küçük kızların yanı sıra hikâyelerinde hep birannekiz ve ardından ölü evliliklere dokunur. Öykü kişileri, özellikle de göçmenler yaşadıkları zor koşullar karşısında çareyi geçmişe sızmaktır bulurlar. Ancak karakterlerinin aksine Füruzan için geçmişe eğilmek var olan gerçeklerden kaçmak için değil, gerçeklerle yüzleşmek, gerçeklerin farkına varmak içindir. O, geçmişe boyun eğmez sadece geçmiş evcilleştirir.

Betimlemeyi sık sık kullanır hikâyelerinde. Ancak bunu karakterlerin ruh hâlini açıklama aracı olarak kullanır daha çok:

"Yanında oturan Fitnat Hanım'a baktı. Dağınık, özensiz saçlarının şakaklarından çoğalarak yayılan aklarını ay aydınlığı yaldızlıyordu. Giyiminin ne bel ne kalça yeri ayrimı olmayan kesimindeki baştan savmalık, orta yaşı aşmış kadının gövdesini sınırsız bir yığın gibi gösteriyordu."

Parasız Yatılı, *Kuşatma*, ve *Benim Sinemalarım* eserlerindeki hikâyelerin çoğu doğrudan göçmenleri konu edinir. Topraklarından koparılıp anavatan diye geldikleri yerde büyük bir boşluğa düşen göçmenler hiçbir iş bilmemektedirler. Geldikleri İstanbul'da hiç bilmediği işleri yapmak zorunda kalırlar. Ya mezbahada çalışıp hayvan doğrarlar ya ciğercilik yaparlar ya da deri işçiliği ile uğraşmak zorunda kalırlar. Kendi topraklarında bağımsız küçük tarım üreticiliğinden vasıfsız işçiliğe geçiş onların hayatını alt üst etmiştir. Yaşadıkları yerlerden, geçmişlerinden getirdikleri bildikleri ile yeni yaşamaya başladıkları yerdeki hayatla çatışma içerisindeyidirler. Füruzan'ın göçmenleri bunca yoksullukları içinde iyi yüreklerini kaybetmemiş, sevecen insanlardır.

Edirne'nin Köprüleri Füruzan'ın ustalığını herkese kabul ettirdiği doyumsuz güzellikte bir eseridir. "İnsan bütün boyunca, böyle bir tek hikâye yazsa yine de yarına kalır," sözleri bu hikâyeyle birlikte duyulmaya başlar. Edebiyat çevrelerinden ve okurlardan çok sık övgüler alır.

Her öyküsüne kattığı buruk ve acı tat *Edirne'nin Köprüleri*'ndeki Hala Adile'nin diliyle doruğa ulaşır: "Bu incir veremez bir yemiş. Isınmaz gövdesi, almaz bir dalı güneş. Kalmış yoksulçağız buralarda." Rumeli'den Edirne'ye, oradan da İstanbul'a gelip yerleşen göçmen bir ailenin sıkıntılı, memleket hasretiyle dolu tertemiz hayatları amcasının elinde büyüyen yetim bir kız çocuğunun ağızından anlatılır. Tüm anılar

arka arkaya yüklenir, yoğun bir duygusal yük verilir bu öyküde. Öyküdeki ayrıntılar, şaşırıcı bir ustalıkla kurgulanarak bir bütünlüğe varır. Hiçbir fazlalık veya noksantalik hissedilmez. Öyle de doyurucudur *Edirne'nin Köprüleri*. Kendisine karşı duyulan saygı, her zorluğa karşı gösterdiği metanetli direnişi ve her durumda ortaya koyduğu tarafsızlığından dolayı herkesin çok saygı duyduğu seksen yaşındaki göçmen Hala Adile nine, başına örtüğü bir tek kırışığı ve lekesi olmayan beyaz örtüsüyle insan sevgisinin, memleket hasretinin, dürüstlüğüne ve doğruluğuna akillardan hiç çıkmayacak simgesidir.

Füruzan'ın öykülerinde en çok vurguladığı konulardan bir diğer de çocuk denecek yaştaki kızların harcamaları ve "mağdur" kadınlardır. İlk kez *Parasız Yatılı'daki Nehir* öyküsüyle gösterir kendini bu durum. Henüz on üç yaşındaki küçük kızı ablası bir izin dönüşünde çalıştığı ağanın evine götürür:

"*Yusuf Ağanın erimiş adaleleri sarkık karnının ağırlığı kayıyordu sanki. Ellerini yanına sıkı sıkı yapıştırmıştı.*

(...)

Gözlerini daha sıkı yumdu."

On üç yaşında ırzına geçilen bu küçük kız ağanın karısı olarak evin hanımlığına "terfi" eder. Füruzan bu öyküsünde küçük kızın yıllar sonra kadere isyanını nasıl farklı bir savunma mekanizmasına çevirdiğini ustalıkla anlatır:

"*Güya ben hizmetçilikten gelmişim, aşçıymışım. Nasıl da utanmazlar bunu demeye. Ablam filan yok. Arada topraklı mahalleye kimlere gidiyormuşum? İnsanlık borcu...*"

Yine *Kuşatma* ve *Benim Sinemalarım* eserlerinde güç yaşam koşullarının fakir kenar mahalle kızlarını nasıl bir batağı sürüklediğini anlatır. *Kuşatma*'da ilkokuldan sonra öğrenmeye devam edemeyen Nazan on iki yaşında çalışmaya başlar. Haluk Bey'le bir sinema locasına girdiği zaman ise henüz on dördündedir:

"*Açı da acıydı hani, böylesini ilk kez duyuyordu. Ama aşağısındaydı, bacaklarının arasında sürüyordu şimdi iğrenme.*"

Benim Sinemalarım'nın Nesibe'si ise henüz on altı yaşındadır. *Kuşatma*'daki sinema locasının yerini, burada bir plaj kabini alır. Füruzan, Nazan ve Nesibe karakterlerini bir kitabın içindeki kahramanlardan öte gerçek bireylermiş gibi hissettiyor bize, onların hikâyesini anlatmakla kalmaz, adeta yaşıtar. Kitabı okurken bir "röntgenci" gibi hissetmeye, bir suç ortağı gibi tiksinti duymaya başlırsınız. Nazan'ın ve Nesibe'nin

kadere boyun eğmişliği okuru hem kızdır hem de bu çaresizliğe karşı isyan ettiler. Füruzan'ın yaptığı işte budur: Ustalıkla anlatmak.

Gecenin Öteki Yüzü'nde kendi hayatını yaşayan anne, çocuğunun gözü önünde farklı bir erkekle ilişki yaşar. Çocuğunu sürekli döver, aşagılar. Annesinin eve ikinci bir erkeği almamasından sonra ilk ilişki yaşadığı adam küçük çocuğa annesinin bir "oroşpu" olduğunu söyler. Bütün bunlar çocukta telafi edilmesi güç yaralar açar. Eserde anne ve çocuk yeniden baş başa kalırken anne hayatı tutunamamışlığını acısını oğlundan çıkartır ve çocuğunu sürekli aşagılar. Çocuğunu, yaşadığı kötü hayatın sorumlusu kabul eder ve onu hep ayak bağı olarak görür. Ancak hayatındaki tek sevdigi şey de çocukudur. Burada da bir başına kalmış bir kadının hayat mücadele sine vurgu yapar usta yazar.

Gül Mevsimidir eserinde tertemiz bir sevdadan bahseder bu sefer Füruzan. Nazan ve Nesibe'nin çaresiz, karamsar atmosferinden sıyrılarak pırıl pırıl bir umut verir bu öyküsünde. Ancak düşlerde yaşanabilecek kadar tertemiz bir aşktır Rüştü Şahin'le *Mesaadet*'in aşkı:

"*Beni sevdığını, delice tutkun olduğunu bilmez degildim. İçinin kavrulduğunu biliyordum. Hiç direnmedim ona. Beni incitmedi, kokladı.*

(...)

O gece en sona gitmedik ama onunvardığı yere kimse varmadı bir daha.

(...)

Çıplaklığımız sabah aydınlığında fildişi gibi duru, günahsızdı.

(...)

Hiç olmazsa, insanı aşağılayan o şeyi Rüştü Şahin'le yapmayıştı..."

Füruzan mağdur kadınların hikâyelerine olan ilgisini Ah... *Güzel İstanbul* ve *Kırlangıç Balıkları* adlı eserlerinde de sürdürür. Her iki öyküyü de aynı tema etrafında örüntüler. *Kuşatma* ve *Benim Sinemalarım* eserlerinde görülen küçük kızları baştan çıkarılan "gıcırtılı ayakkabılı" ya da "kol altları gevşemiş" adamların yerini bu sefer halkın arasından kişiler alır: Şoför Sarı Kamil ve Balıkçı Mehmet.

Ah... *Güzel İstanbul*'da Güney illerinden birine kamyonuyla yük taşıyan uzun yol şoförü Sarı Kamil'i uzun süre bekleyen ve dönmeyeceğini anlayan Cevahir, iki yıldır yaşadıkları tek odayı olduğu gibi bırakıp gitmeye karar verir:

"*Cevahir işlediği yastık yüzünü katladı. Her şey sustu kafasında, aklık gerildi. Bahçeye açılan kapıyı kapadı. Pencere-*

...nin perdesini kapıyı aşana kadar çekip örttü. Oda yumuşak bir ışıklıkla doldu. Üstünü değiştirmek için soyundu. Güzel, yuvarlak boynundan muskası, altını sallayıyordu... Sarı Kamil, hiç de dedikleri gibi altına tamah etmemiştir. Gerçi iki olma-mıtı altını ama..."

cümlesiyle vurur Füruzan. Cevahir'in Sarı Kamil'le yaşamaya başlamadan önceki genelev yaşamını inceden inceye hatırlatır. Ve bu cümleyle birlikte yaşamalarının güzelliğini anlatırken Cevahir'in de sonunu başlatır. Sarı Kamil gelecek diye hazırladığı, bayatlamaması için ev sahibine verdiği zeytinyağlı dolmalarını anlatışı vardır. Bir süredir yaşamaya çalıştığı düzenli ev hayatına da vedadır bu. Duygu yoğunluğuna şiirsel dokunuşlarını serpiştiren Füruzanın hikâyeciliğinin en belirgin özelliğidir bu aynı zamanda. Bu nedenle de Sait Faik ödülünü alması çok anlaşıldır. Çünkü Sait Faik de öykülerinde hep bunu yapmıştır.

Haraç öyküsünde köyden getirilip konağa bırakılmış ve hizmetçilik yapan Servet'in çocukluğunu, genç kızlığını, olgunluk çağını onun gözüyle anlatır. Servet'le birlikte konağın yirmi otuz yıllık yaşamını bütün devir değişikliklerini, yükselişini, çöküşünü, içinde yaşayanların bütün acıları, gülünç yanlarını yaşatır okuruna.

"İri iri dirsekleri, fırlak diz kapakları, kol gibi kalın telli saçları, her şeye 'evet' deyişile," herkesçe horlanan köylü Servet, yaşamının en güzel günlerini bir konağın dört duvarı içinde, bir aşağı, bir yukarı koşturarak harcar. En pis işlerden, Rusuhi Bey'in hayvani arzularına kadar her şeide kullanılacak bir mal, bir eşya olan Servet konağın kadınlarının gözünde bir kadın bile değildir. Öyle dezersizdir ki boşaltılmış, satışa çıkarılmış konakta tek başına üç yıl bekletirler onu. Sonra da onca yıllık emeğinin karşılığını konağın emektar dava vekili yaşı Fatin Bey'le evlendirerek ödetirler.

Haraç ile Gül Mevsimidir birbirini tamamlayan, aynı gerçeği iki farklı bakış açısıyla okuyucuya sunan öykülerdir. *Haraç*'ta bir İstanbul konağı, bütün yaşamını o konakta hizmetçi olarak geçirmiş Servet'in bir pazar dönüşü yokuş boyu düşündükleri aracılığı ile anlatılır. *Gül Mevsimidir* eserinde ise benzeri bir İzmir konağı, konağın en büyük hanımfendisi olan yaşı Mesaadet'in odasında tek başına geçmiş günlerini anımsayarak geçirdiği bir pazar gününün aracılığıyla aktarılır bize.

Belki kendi geçmişinde yaşadığı imkânsızlıklarından, belki de halkın en büyük özlemi olduğundan çocuk okutmak temاسını da sık sık işler öykülerinde. Çünkü okuyan çocuk gelecek kaygısı yaşayan yoksul ailelerin bu yoksulluktan kurtulabileceği tek çıkış noktasıdır:

"Sen okulu bitirip öğretmen olunca. O zaman çalışmam hastanedede. Beraber çıkar gideriz," der *Parasız Yatılı*'daki anne.

Füruzan'ın öykülerinde belki de en belirgin özellik, hikâyeleri okuyup bitirdikten sonra kahramanların, sözlerinden çok görünüşleri, davranışları, bir şeye karşı tutkuları, vazgeçemedikleri bir alışkanlıklarıyla belleklerde capcanlı kalmaları, hiç unutulmamalarıdır. Duygu yoğunluğunu en çok da bunlarla verir.

Sevda Dolu Bir Yaz Füruzan öykücülüğünün zirve noktasıdır. Bu eseri geçip giden güzelliklere yazılmış dokunaklı bir ağıttır. Füruzan tüm ustalığını, olgunluğunu bu eseriyle aktararak bir başyapıt ortaya koyar. İnsanların zamanla ortaya çıkan yıkılmışlığını ve şaşkınlığını mekânlara özdeşim kurarak anlatır. Tipki değişen İstanbul gibi. Yeni olan her şey yıkıcı ve şaşırtıcıken eski olan yüceltilir.

TÜYAP ONUR KONUĞU: FÜRUZAN DİYE BİR ÖYKÜ

Özgün anlatımıyla Çağdaş Türk edebiyatına önemli katkılarda bulunan Füruzan eserlerinde toplumsal ve siyasal olaylara karşı her zaman duyarlı bir duruş sergiler. Öykü, şiir, roman, tiyatro, yolculuk, senaryo ve röportaj gibi edebiyatın ve sanatın birçok alanında eser veren Füruzan göçmenlerin yaşadıklarına, tek başına mücadele veren kadınlara, sıradan insanlara, yoksullara, çöken burjuva ailelerine ve çocuklara dek tüm öykü karakterlerini derinlemesine inceleyerek Türk edebiyatına önemli katkılar sunmuştur. Mükemmel bir gözlemci olan Füruzan, detayları anlatma konusunda ustalık payesine sahip ender yazarlardandır. Eserleri pek çok dile çevrilen Füruzan 2008 yılında yapılan TÜYAP İstanbul Kitap Fuarı'nın onur konuğu olur. Ve yapıtları çeşitli etkinliklerle anılır.

İyi bir öykü yazmak, kurgulamak çok zordur. Roman yazarlarının birçoğunun iyi bir öykü yazmakta zorlandığı bilinir. Bir öykü bir kez okunup kenara atılmamalı. Bir başucu eseri olmalı. Bu yüzden de dün okunan öykü, bugün de, yarın da okunabilir tatta olmalı. Füruzan'ın öykülerinde olduğu gibi bir şeyler katmalı insana.

Sait Faik'ten bu yana hiç kimsenin Füruzan kadar etki yaratığı söylenemez. Seçtiği konular o kadar bizzedir ki, samimiyeti ve duyarlılığıyla insanı can evinden vurur. Onun, öykülerinde ustalıkla ördüğü detayların hiçbirinde en ufak zorlama dahi yoktur. Yalın öykülerini ustalıkla ören ve öykünün derinlerine indikçe sunduğu detaylarla edebi dorğun zevkini yaşatan Füruzan, Memet Fuat'ın deyişimle, "...edebiyatımızda bir olaydır."

GÜRÜLTÜDE DUA ETMEK

Ece Temelkur'an

Duaların kendi dili var.

Duaların, belki de her birinin, başka tanrısı var.

Dualar bir kitapta değil, hepsi bir kadının kalbinde. Çok eskiden bir kadının. Taş kadar eski. Su kadar eski. Buğday kadar eski. Daha da eski bir şey yok sanki.

Adamlar kandırıcı hepimizi; inanmayı, esasen, kadınlar icat etti.

Dua eden yeri kırılmaz insanın. Ne yapsan kırılmaz. Tanrılar yıkılır. Dua yıkılmaz. Dua organlarımızın dili. Biz vazgeçsek onlar vazgeçmez.

Bu sözcükler bir dua kuruyor şimdiki. "İyi bir şey olmuş olsun" duası. Olsun değil, olmuş olsun. Ben bilmesem bile. Ben orada olmasam bile. Ben, olmasam bile. "Ben" hiç olmasa bile.

Ben bu duayı ederken ülke yanmıyordu (Haziran, 2018) umutluydu- ben duayı bitirdiğimde ve ulaştığında dua kağıda (Temmuz, 2018)- ülke hala yanmamış olsun duası bu. Geleceğe edilen geçmiş duası. "Sevdiklerime bir şey olmasın" duası. "Sevmediklerime de bir şey olmasın" duası. "Artık bir şey olmasın, ne olur." Bu, doğrultusu olmayan, bir muktedire yalvarmayan bir dua. Dualar tanrılarından eskidir zira.

Dua, bazen sadece insanlar arasında.

Dua, beklemekle kardeş. Bekliyorum şimdiki. Söz söyleyorum ve bekliyorum. Dilek paraları gibi, buğday taneleri gibi toprağa atılan, sözler atıyorum Türkçeye ve bekliyorum sonra, ne verecek geriye. Bir cevap bekliyorum yüzümü güldürsün diye.

Beklemek insana göre değil, bu yüzden var dualar, zaman geçsin, zaman güzel olanı getirene kadar, acıyi geçirene kadar zaman, hayatı değiştirene kadar, delirmeyelim diye. Bir gün yüzü göstersin hayat diye; dualar. Her şey söylenilip her şey yapılmış bitikten sonra geriye hiçbir şey kalmadığında

dalar. Bir adalet inancı olarak var onlar. Adalet duygumuzun çekirdeğinde duruyorlar, oradan yükselp dilimize varıyorlar. Çünkü adalete inanmak tanrılarından daha ihtiyar.

Dular hayatı değiştirmez olsa. Ne zaman umursar onları ne de tanrılar duyarlar. Dualar bizi değiştirir. Küçük sabır lokumları onlar. "İçini ferah tut," diyen bir şarkının tatlı nakaratları. İçimizden sadece birinin bile "İyi olacak," dediğinde hepimizin, her şeye rağmen ona dönüp bakması. "Yok canım," demeden önce yaşanan o kısacık ve aydınlichkeit tereddüt. Dualar bunlar. Şimdi bize çok gerekiyorlar.

Kahve içiyorum sabahları. Bazı sabahlar sadece kahve içmek için uyanıyorum hatta, başka bir geçerli sebebi yok yataktan kalkmanın. Çok sigara içiyorum. İçmesem iyi de, içiyorum. Bazı sabahlar sigara içmek için uyanıyorum, nefes almanın yanı sıra ve bazen nefes alma sıklığında. "Bugünler bi' geçsin" diyorum içimden, önemsiz bir adak gibi, "Bırakacağım hepsini." Kelebekler evime ölmeye geliyor, kelebek ölüleri topluyorum durmadan yerlerden. Patır patır yazılar yazıyorum aralıksız. İki dilde sözcükler sıralıyorum kağıda. Ama sadece birinde dua ediyorum. Türkçe. "Bu dili konuşduğum toprakları da elimden alırlarsa," diyorum "Nasıl dua edeceğim sonra? Hangi dilde?"

O yüzden diyorum;
Duaların kendi dili var.

Bebeklere, yeni açan çiçeklere ve yavru kedilere bakıyorum sokakta. Hayatın duası da onlar. "Bu sefer iyi olsun" duası hepsi. Dünya her gün ve her an belki de dua ediyor. "Bu sefer iyi olsun" diye her dilde, sözcüksüz olanlarda bile.

Dua ediyor musun sen de? Bu gürültüde. İçinin içinden, içinin çekirdeğinden diliyor musun, kimseye, sevmediklerime bile bir şey olmasın diyor musun? Dedin mi ya da bu dua sana ulaşmadan önce?

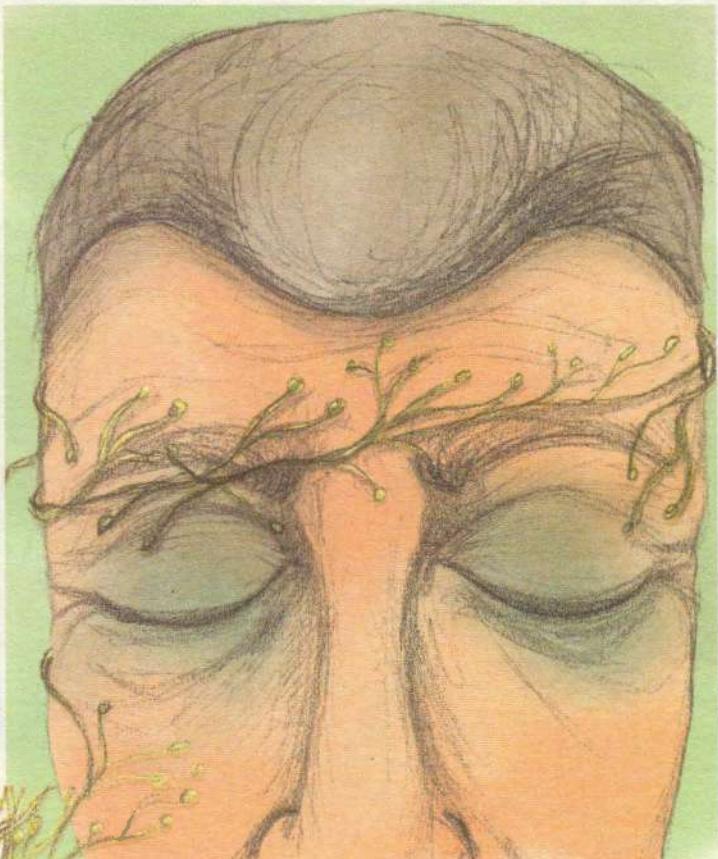

GÖĞSÜN ALTINDA YIRMI MİLİM

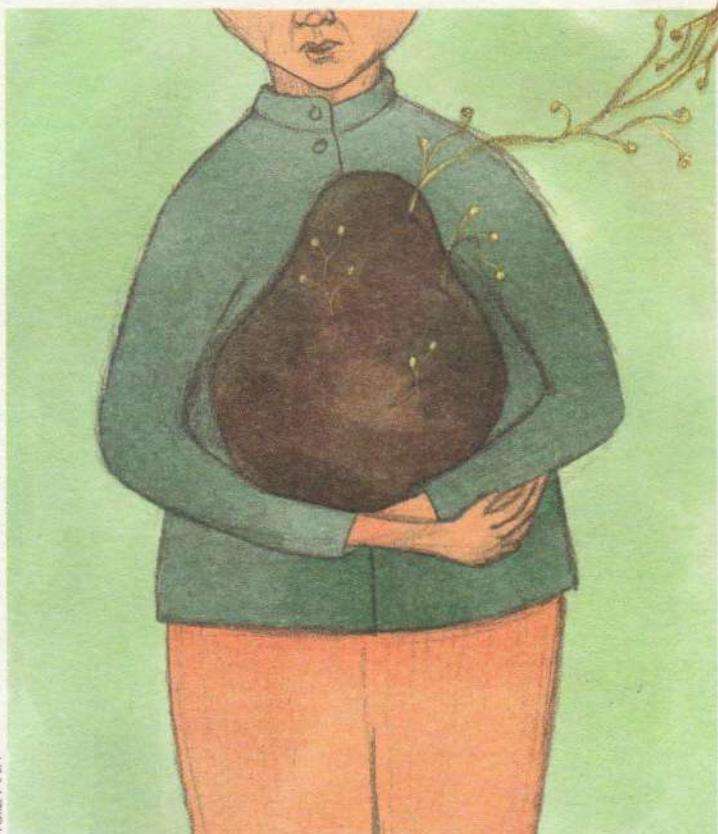
İsahag Uygar Eskiciyan

Ada'ya...

Parkta done dolana "Ben patates olacağım, ben patates olacağım," diyen Ada'nın sevinci dünya tarihinin hangi dönenime konu olmuş, diye hatırlamaya çalıştım. Hafızamı yokladım. Arkadaş meclislerinde kabul etmemekte diretsem de yaşlanmışım, unutkanlaşmışım ve artık her şeyi karıştırıyorum. Bu itirafı bana her program için bir servet ödeyen televizyon kanallarına yapamazdım. Kütüphanemden tarih kitaplarına ayırdığım kısmın tamamını indirdim ki bu birkaç araba kitap demekti. Bir aylık bir çalışmayla, bazlarını hızlı bir yöntemle tekrar okuyarak, bazlarını göz gezdирerek, bazlarının da iç indekiler kısmından faydalananakr çocuğun bu sevincinin benzerinin tarihte konu edilmediğini üzüntüyle öğrendim. Her maddesine birkaç buluş, miktarınca müsabaka ve birçok savaşın sığdırıldığı ansiklopedilerde de yoktu bu. Ama hikâyeler ne güne duruyor, dedim ve çocuğun sevinciyle beraber unuttuğumuz güzellikleri öykü olarak yazması için bir arkadaşımı aradım. Arkadaşım yaşlı bir yazar. Henüz konuyu açmamıştım ama telefonun ucundaki ses, şimdi müsait olmadığını birkaç saatte bana doneceğini söyledi. Sorun değil, öylesine aramıştım zaten, dedim, kapattım ve akabinde numarasını rehberimden sildim. Aslında sorundu. Yıllar yılı ülkenin en büyük televizyon kanallarında tarih sohbeti yapan biri olarak

bir öykü yazamayacağım kesindi. Hiç de bu türü denemedim. Düzenli yazdığım gazetenin yayın yönetmenini aradım. Ona, adının gizli tutulması koşuluyla bir öykü yarışması tertiplemek istedığımı söyledi. Ödül miktarı olarak ise diğer yarışmalarda olanın elli katı olacak, dedim. Dur dur, tam yüz katı, diye düzelttim. O yılın en pahalı, en prestijli ödülünde hediye miktarı beş memur maaşıydı. Ben beş yüz maaş ederini yuvarlayarak bir meblağ çıkardım. Ortaya bol sıfırı bir rakam çıktı. Edebiyat için bu hafife alınmayacak bir servetti. Benim içinse aylık televizyon programlarından birazcık daha fazla demekti. Yayın yönetmeni Davut beni anlamakta güçlük çekti. Seçici kurul ise normal yarışmalarda beş kişi oluşuyorken bizde on beş kişi olacaktı ve bunların sekizi ilkokul öğrencisi, altısı ise ülkenin tanınmış eleştirmenleri ve yazarları olacaktı. Etti mi on dört. Biri de ben olacaktım, böyle bir kurul toplantısının şenliğini kaçırmak istemiordum. İlkokul öğrencileri fakir semtlerden rastgele seçilecek ve asla bir başarı durumu kıştası gözetilmeyecekti. İş koordine edecek kişiye de yüklü bir meblağ verecektim. Davut'un -belki paradan dolayıydı- kendisinin bunu yürütebileceğini söylemesi beni rahatlatmıştı. Çünkü bu işin arkasında benim olduğumun ortaya çıkışını istemiyordum. Üç ay sonra sonuçlanacak biçimde her şeyin ayarlanması ondan. Telefonu kapattım.

İki gün sonra yarışmanın afişi gazetenin arka sayfasında tam sayfa olarak yayınlandı. Afişin tam ortasında toprağını püttürlü gözeneklerinde koruyan, hafif çimlenmiş avuç içine zor sığabilecek kadar iri bir patates vardı. Patates kalp şeklindeydi ve sıcaklık yayıyordu etrafına. Öyle ki bu sıcaklık gazeteden taşıyordu. Italik harflerle, "Döne dolana, 'Ben patates olacağım,' diyen çocuğun neşesi ve unuttugumuz güzellikler konulu öykü yanşası..." yazıyordu. İyi ki seçici kurul üyelerinin alfabetik sıraya göre dizilmesini istemiştim. İlk sıralarda ilkokul üç ve dördüncü sınıf öğrencilerinin adları vardı. Ülkenin tanınmış yazar ve eleştirmenlerin adları, benimkiyle beraber ortalarda kalmıştı. İyi, belki artık, kibrimizi, hırsımızı sorgulamaya başlarız. Son iki jürinin ise birinci sınıf öğrencisi olması beni çok mutlu etmişti. Ödül miktarı ise altın renchine bir yıldızla işaretlenmiş, inanmayan gözler için meblağ yazıyla da yazılmıştı. Kısa sürede haber zelzele etkisi yarattı. Uzaylılar ülkeyi işgal etse ancak bu kadar konuşulurdu. Yarışmayı düzenleyen kurum ya da şahıs merak edilmeye başlandı. Davut bunları bir bir bana bildirdi. Görev tanımında bu bilgilendirmeyi şart koşmuştu. Her defasında, yarışmanın salâhiyeti için bu bilginin tereddüsüz sir kalmasında fayda olduğunu hatırlatarak telefonu kapattı. İlanın henüz ikinci günümasına rağmen etkisini gösterdi. Bir çocuğun neşesi ve unuttugumuz güzellikler, konusu sık sık gazete makalelerinde, televizyon programlarında işlenmeye başlandı. Hem sorumluluğumda olan programda hem de davetli olduğum programlarda da bu mevzu konuşuldu. Bir süre kralların, liderlerinavaşlarını, aşklarını, seferlerini konuşmayı bıraktım. Çocuklarıyla neşeli günlerinden anekdotlar paylaşmaya başladım. Bu çok ilgi görünce ek program teklifleri aldım. Böylelikle yarışmada ödül olarak vereceğim meblağı da bu programlardan arttırmış oldum. Akşam, ana haber bültenlerinden sonra genellikle prenslerin, şehzadelerin sevinçlerini konuşuyordum; gündüz programlarında ise dünya mutfaklarından, yemek tarifleri eşliğinde patatesin tarihçesini anlatıyordum. Bazı kanal ve programlar işi abartmıştı. En fena gece kuşağydı. Patatesin cinsellikteki yeri ve önemi, diye seri programlar başladı. Çocuk sevinci ve patates temasının sık işlendiği programlar dünya kamuoyuna da sıçradı. Patatesle poz veren dünya liderlerin sayısı başkanımızla poz verenlerin sayısından katbekat fazlaydı. Bir süre sonra Birleşmiş Milletler önumüzdeki yılı Patates Yılı olarak ilan ettiğini duyurdu. Aynı hafta içerisinde Nobel ödüllü aydınlar, "Dünyayı Patates Kurtaracak" bildirisini yayınladı. Bu uzun bildiri şöyle bitiyordu: "Açlık çocuk sevincinin önündeki en büyük engel; açlık krizine karşı patates dünyayı kurtaracak."

Hızla yayılan haber ve dakika dakika büyüyen ilgiyle her gün yüzlerce öykünün yarışma komisyonuna geldiğini öğrendim. Akşam yemeğinden sonra Davut'la bir araya geldik. Ağzi

kulaklarındaydı. Bu yarışmanın nelere vesile olduğunu şaşkınlıkla anlatıyordu. Tabii her gün gelen öykü sayısını kadar, bu işin arkasında kimin olduğunu öğrenmek isteyenlerin telefonları da artıyordu. Gazete makalelerinde, haber yorumlarında birçok isim dolaşıyordu. Ülkenin en zenginleri de vardı listede. Bazıları kesin dille reddederken bazıları, konu hakkında demeç vermekten sakınıyordu. Davut, kimse senden şüphelenmiyor, dedi. Buna sevinmiştim. Tek amacım o öyküyü bulmaktı. Ayrıldık. Başımı yastiğa koydum. Ömrüm boyunca bu kadar hafif bir kafayla yatağa girdiğimi hatırlıyorum. Huzurlu. Daha ne isteyebilirdim ki, çocukların sevinçleri konuşuluyordu. Yatağın yanı başında duran defterimi aldım. Her gün elime aldığı bu deftere bu gece kalemin farklı dokunuuyordu. Öyle huzurlu bir uykuya müjdelendim. Uyanacağım dünya aslında güzel bir yerdi.

Komisyonun toplanacağı gün gelip çıktı. Yüzlerce öykü arasında en iyisini seçmek kolay olmayacağı. Seçici kurulda yazar ve eleştirmenler, Davut'a, değerlendirme için on günlük zamanın yetersiz olduğunu söyleyip durmuşlar. Çocuk üyelerden ise herhangi bir itiraz gelmemiş. Hatta çocukların hepsi bu on günlük zamanın ilk gününde öykülerini değerlendirmiş, geriye kalan dokuz gün boyunca oyuna devam etmişler. Davut bunu bana anlatınca gülmekten kırıldım. Kurul toplantısı öncesi eleştirmen ve yazarlardan oluşan kışım soğuk dosyalar ya da deri çantalarla geldi. Çocuklarinsa çizgi film motifli çantalarında tek öykü vardı. Ben ise yaşı tarafta olmama rağmen çocukların rahatlığıyla gelmiştim. Bir punduna getirip oy kullanmayacaktım. Onlar bilmese de yarışmayı tertipleyen kişi olarak öykülerini değerlendirmem doğru olmayacağı. Ödül töreninden sonra nasisa tüm öyküler tek tek okuyacaktım. Sırf eli boş gelmiş olmayı diye yüzlerce öykü içerisinde rastgele üç tane seçmiş, okumakta olduğum kitabın arasında getirmiştim toplantıya. Beni daha önceki toplantılarından bilenler bu halime şaşırdılar. Yoğun, yorgun ve biraz da hasta olduğumu, söyledi. İyi dileklerini aldım. Toplantıyi Davut yönetecekti. Göz göze geldik. Çocuk üyeleri oyuncaklarıyla gelmişti. Yuvarlak masada arabasını süren, bebeğiyle oynayan çocukların karşısında biz fazla korkunç kalıyorduk. Aralarından biri, birinci sınıf öğrencisi olan kız, Davut'a doğru parmak kaldırdı. Tuvalete gidebilir miyim öğretmenim, diye sordu. Tabii, dierek toplantıının yazmanından onu tuvalete götürmesi için yardım istedi. Diğer çocuklar da yine aynı gerekçeyle izin istediler. Bu aramızda gülüşmelere neden oldu. Yetmişlik yazar da parmak kaldırıp tuvalet için izin isteyince koptuk.

Toplantıya geç de olsa başladık. Davut ödül için önereceğini öykü isimlerini yazmamız için bize formlar dağıttı. İkinci sınıf öğrencisi olan kurul üyemiz, kibar bir şekilde parma-

ğını kaldırdı “Öykü başlığını kırmızı kalemle mi yazacağız?” diye sordu. Davut hafif bir tebessümle gözlerime baktı önce, sonra çocuğa dönüp soruyu yanıtladı “İstediğiniz kalemle yazabilirsiniz,” dedi. Yan yana oturan birinci sınıf öğrencilerinden biri parmak kaldırdı, “Öğretmenim Hasan benden kopya çekiyor,” dedi. Hasan itiraz etti: “Öğretmenim gözüm yanlışlıkla kaydı.” Forma adımı soyadımı yazdım. Ödül için önerilen on öykü başlığının altına evden çıkarken rastgele seçtiğim üç öykünün adını yazdım. Davut’la bunu önceden konuşmuştum. Benimkini işleme almayacaktı. Birkaç dakika sonra Davut, yazmandan formları toplamasını istedi. Yazman denileni yaptı. Ben Davut’un hemen sağındaydım. Öne çıkan öykülerin karşısında aldıkları oyları yazdı. Hazırladığı tabloda bir öykü karşısındaki işaret sayısını beni heyecanlandırdı. Davut bize öne çıkan ilk beş öykünün adını söyledi. Büyükerlerin, ama bu nasıl olur, diye itiraz ettiği sırada, çocuk üyelein alkışları geldi. Eleştirmenlerden biri “Ama benim seçtiğim iki öykü hem yalnızlık hem de dildeki akıcılıkla insanın yalnızlığını imgeler aracılığıyla iyi yansıtıyor ama ilk beşin içine girememiş,” dedi, “Böyle bir şey olabilir mi!” Davut puanlama tablosunu gösterdi. Yazman ilk beşteki öykünün kopyalarını çıkarıp bize dağıttı. Bunları tekrar okumamız için zaman isteyip istemediğimizi sordu. Çocuklar hep bir ağızdan, isteniz, deyince toplantıya bir saatlik ara verdik. Ara vermemizi isteyen çocukların oyuncuklarıyla bir saatlik süre boyunca oynadı. Yarışmadan sonra okumayı planlıyordum ama merağım ağır bastı. Öyküleri okumaya başladım. İlk anlatıcının kendi çocukluğundaki neşesini babasının ona aldığı bisikletin çalınması üzerinden anlatıyordu. Bana göre vasattı. İkinci öykü, ikiz kardeşlerin oyuncaklar üzerinden kavgalarını ve sonraki hayatları boyunca südürecekleri bir rekabetin filizlenmesine neden olan aynı şeye karşı duydukları sevginin ilk zamanlarını anlatıyordu. İlkinden iyi olsa da anlatıcı akıcı olmak isterken tüm cevherlerini yitirmiştir. Üçüncü öykü, bir bebek fil öyküsüydü. Dikkatimi çekti ama bir süre sonra fili insan üzerinden kişileştirmiş olmasının belirli çizgiklere neden olduğunu ve bunun öyküye berbat bir hava kattığını gördüm. Bitirmeden elimden bıraktım. Dördüncü öykü, tren garında su satan çocukların üzerinden çocuk sevincini anlatıyordu. Başarısızdı. Beşinci öykünün başlığını görünce heyecandan titredim: Yerin Altında Yirmi Santim. Kartofel rumuzunu seçmişti yazar. Rumuzun altındaki ithaf bende şok etkisi yarattı. “Tüm çocuklar adına Ada'ya...” yazıyordu. Yarışma fikrini doğuran, “Ben patates olacağım,” diye done dolana parkta oynayan çocuğun adı gerçekte Ada'ydı. Buna şahit olmam da çocuğun adını öğrenmem de tamamıyla tesadüftü. Bunu kimseye anlatmamıştım. Herhalde bu ithaf da tesadüf olmalı diye düşünerek öyküyü okumaya başladım. Bu öyküde bir toprak cininin çocuk olmak için koyduğu şartları yerine getirmiştir bir küçük patatesin sevincini toprağın yirmi santim altın-

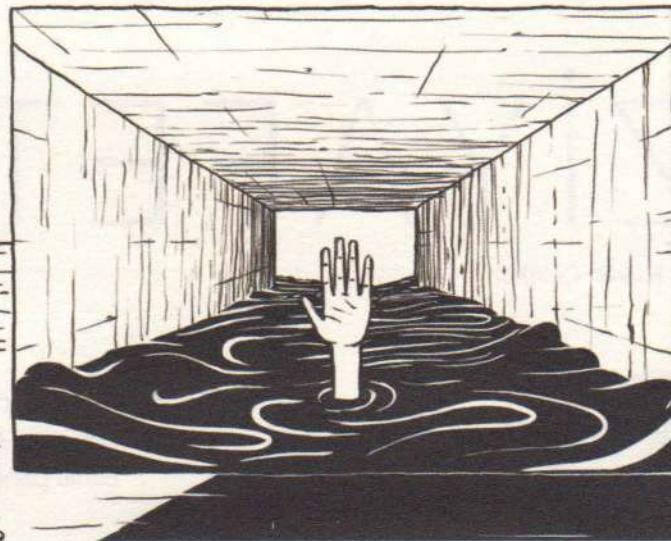
daki yaşıntısıyla anlatıyordu. Ufak patates, cinin verdiği sözü yerine getirmesini beklerkenki heyecanla sabahı karşılamaya hazırlanıyordu. Öyküyü okurken çocukluğunmda yutmaya çalışırken boğazımı tikayan leblebi tozunun aniden havalandırmış damağıma yapıştığını ve nefes almanın zevkini anladığım o ilk anın tadını alabildim. Evet, aradığım öykü buydu. Bir saatlik aradan sonra Davut bu beş öyküyü değerlendirmemiz için formlar dağıttı bize. Bu kez üç öykünün adını ve yazmanın rumuzunu yazmamızı istediler. Hiç tereddüsüz formu doldurdum. Kurulun eleştirmen ve yazarlardan oluşan üyeleri, oylarının henüz okumaya geçmeyen bu çocukların bir sayılmasının anlaşılabilecek bir şey olmadığını söyleyip dardular. Davut itiraz etti, “Size başta böyle olacağı söylendi, herkesin eşit derecede söz sahibi olacağı söylendi ve başka bir şey düşünülemez bile.” İkinci sınıf öğrencisi büyükler adına konuşan yaşlı yazara silgi fırlattı. Davut çocuğa “Ama bu ayıp,” dedi. Çocuk, sınırlı hâliyle komik bir şekilde, “O başlattı, ben okumaya geçmemiş olabilirim ama annem bana okudu, öyle seçtim öyküyü,” dedi.

Yazman formları toplayıp Davut'a verdi. Puanlama tablosuna oyları tek tek yazdı. Kısa sürdü. Yerin Altında Yirmi Santim öyküsü sekiz oy almıştı. Bu da tüm çocukların oyu demekti. İkinci öykü, dört oyda kalmıştı. Tekrar bir değerlendirmeyi gereksiz kılacak bir farktı bu. Davut bu hâliyle ödülün sonucunu onayladı. Hepimiz bu onay kâğıdını imzaladık. Çocukların sevinci görülmeye değerdi. Biz de alkışlarımızla onlara eşlik ettik. Yaşlı eleştirmen hariç. O yine ilk beşe girmeyen öykünün akıcılığı deyip duruyordu. Çocuklar “akıcı amca, akıcı amca,” diyerek onunla dalga geçmeye başladılar. Eleştirmen bunu kaldırıramamış olacak ki, “Yetişmem gereken bir planım var,” diye izin istedi. Zaten toplantı bitmişti.

Şimdi sıra öykü sahibini aramak ve ödülü açıklamaktaydı. Davut yazmandan yazarın iletişim bilgilerini istedi. Yazman hazırlamıştı bile. En yaşlı üye olarak benim aramam istendi. Davut sözlerinden çok gözleriyle ısrar edince kabul ettim. Aradım. Operatör böyle bir numaranın kullanılmadığını, çevirdiğim numarayı kontrol etmemi söyledi. Tek tek rakamları kontrol ederek tekrar çevirdim numarayı. Yine aynı ses. Davut'tan kontrol etmesini istedim. Numarayı doğru çeviriyordum. Başka da iletişim bilgisi yok, dedi yazman. Kimlik bilgilerini istedim. Kimlik bilgilerini görünce şok oldum. Diğerlerine belli etmemeye çalıştım. Kırkımlı çıkarana kadar olan adım vardi. Ailemden vefat edenler dışında bunu bilen tek kişi vardi: O da bendim. Şaşkınlığımı fark eden Davut'a döndüm. Kısık sesle “Bu yazar öyle derinlerde ki ona bir daha ulaşamam,” dedim ve içimden tamamladım “Göğsümün altında yirmi milimlik bir derinlikte.” Davut şaşırıldı “Anlamadım,” dedi. “Ben de anlamadım ama sanırım birazını anlatabilirim,” dedim.

TABLO

Reyhan Özçelik

Ölüm, canlı bir organizma hâlindeyken yapılan, belirli standartları ve özgünlüğü olan bir eserin değerini ansızın artıtabilirdi. Onun yaptığı yağlı boya tablolarının karşısına dururken zihnim esir alan düşünce buydu. Tuvalin üzerindeki renk cümbüşünün bende oluşturduğu duygunun içinde kaybolmam gereğinden onun yokluğunun oluşturduğu boşluk hissinden aşağıya doğru yuvarlanarak kayboluyordum; yuvarlanırken de üzerime renkler sürülmeye, eşsiz bir tablo hâlini alıyordu.

Ben, tabloydum.

Ben, onun varlığından doğan ve yokluğunda yaşamaya devam eden bir tabloydum. Onun en realist, aynı zamanda da en surrealist çalışmasıydım. "Her surrealist çalışma realizmden bir parça taşırlar," derdi o, "gerçek olmadan, gerçeküstü var olamaz." Belki de tezinde haklıydı, gerçek diye nitelendirdiğimiz şeyle olmasa veya gerçeklik algımız olmasa gerçeküstüçülük diye bir kavram var olamazdı. Tablolarının her detayında gizlenen onun bu tezinden ben de payına düşeni almıştım.

Üzerimdeki beyaz, uzun elbisenin uçlarında kalın bir mum tabakası vardı ve ısının etkisiyle sıvılaşan mum damaları, omuzlarından gövdeme doğru hafif kıvrımlı çizgiler çizerken akmaktaydı. Siyah saçımın birkaç teli ise birleşmiş, fitili andıran bir görüntü oluşturmuş ve ucuna dokunan ateşle alevleneli birkaç yıl olmuştu.

Ben, onun birkaç yıl önce çizdiği bir tabloydum. Ruhuma onun firçasındaki boyalar sürüldüğünden bu yana söylediğim söz daima buydu. Ben onun tablosuyum. Üzerimde kendine âdeten yeni bir form kazanan şekiller, hisler, derinlikler vardı. Birkaç tel saçımın birleşmesiyle oluşmuş fitil, varoluşsal bir arzuyu temsil ediyordu. Fitilin ucundaki ateş yaşamayı, mum ise yaşamın tükenişini... Tuvalin bembeyaz dokusuna zamanla bir nakkış gibi işlenen boyalar, onun bu fikrinin somutluğu için firça darbeleriyle beslenip anlam kazan-

mıştı. "Bir fikri," derdi o, "notalarla anlatabilirsın, sözlerle, mimiklerle, dansla, çizgilerle, boyalarla... Anlatmak istediğim fikirlerim için boyaları ve çizgileri yoldaşım olarak seçtim."

Fikirleri için ona yoldaşlık eden boyalar ve çizgiler, iki gün sonra bir sanat galerisinde sergilenecekti. Bunun hayalini kurarken onun kalp atışlarının hızlanması, gözlerine dolan umudu ve heyecanı, bu uğurda vereceği mücadelelere ant içmişcesine dudaklarına çarpan nefeslerini bilirdim. Şimdi kurduğum o hayal gerçeğin tadına bakmak üzere hazırlanıyorum ama o yoktu.

Annem yoktu. Üç gün önce, kaderin göz kapaklarına yazdığı sonla birlikte ebedi bir uykuya dalmıştı. Üzgündüm, ağlamaklıydım, yorgundum bu yüzden. Onu kaybedip her çizgisinde onu hatırlatan tabloların arasında olmak ruhumda derin bir ızdırap kuyusu açılmasına neden oluyordu. "Benim en kıymetli tablom sensin," derdi o, saçlarımı okşardı. "En realist eserimsin. Tuvalime senin portreni çizdim ancak realiten, beni surrealistliğe itti. Yaşama arzun, yaşamın, yaşamı tükettişin..."

Ben tabloydum ve tablo olmanın ruhunu tüm hücrelerimde hissediyordum. Sanki damarlarımdan kan değil boya akıyor, ciğerlerime şeffaf hava değil de renk kümeleri doluyordu. Delicesine bir histi ama güzel ve etkileyiciydi.

Ben tabloydum ve tablo hâlindeyken karşılaştığım tablolar da vardı. Dün, Salvador Dalí'nın *Belleğin Azmi* ve *Uyanmadan Bir Saniye Önce Nar Etrafında Uçan Arının Sebep Olduğu Rüya* tablosuyla, bugün de Pablo Picasso'nun *Ağlayan Kadın* ve René Magritte'in *Bu Bir Pipo Değildir* tablosuyla karşılaştım. Bu, kaldırımda yürürken tanıdığım birisiyle karşılaşmak ve onu hafifçe bir tebessümle selamlamak kadar doğal bir olgu olmaya başlamıştı benim için. Tabloların dünyasında yaşamak böyledi, o tablolar dünyasına katılmak için verilen mücadele ise paletteki kırmızı boya gibiydi. Kanlıydı.

ZİYAFET

Ali Furkan Çalışkan

Rabia Aydoğan

Masanın öteki ucuna dizilmiş,
Dışı asite bulanmış elmaları
Elinle bana doğru it.

Üstümüzde, içip içip inleyen
Kaplan postuna sarılmış bir adamın hayaleti.
Anaerkil imgeler
Dikkat dağıtıyor.

Sessizlikte sesi aramak,
Hepimiz dillerimiz bağlanmış gibi sıralandık
Siren etkisi yaratan çatal bıçak sesleri
Ağız şapırdatmalar.

Keçi sakallı, kaşları birbirine girmiş,
Homurdanıyor, çerçeveyi çırkinleştiriyor
Aşağılayıp tahrik ediyor
Henüz uyandırılmamış, dürtülmemiş
Biz suspus.

Ya geri püskür ya da kucak aç
Zivanadan çıkanın
Gemici düğümü atılmış halatlarına.
Tepemizde gergin yayılılar
Aşağılanmanın senfonisi
Biz suspus, o doymak bilmiyor.

Bir kadınun gururu öfkeye,
Nefreti çığlığa dönüştürbilir
Kırılabilir, kabuk değiştirebilir
Göğüs kafesinde pusu kuran
Kaşımaktan irinini akıttığın yaran gibi.

Sahiplenildi ve çalındı
İtiraz yok
Değişim yok
Uzlaşılımaz
O kemiklerini katlayarak masada süründü
Çöpleri midesine akıttık
Kendi uykusuna daldı
Toparlanabiliriz.

YENİ BAŞLAYANLAR İÇİN, EL KİTABI

Nazlı Başaran

Ellerimle yaptım her şeyi.
Mesela insan elliyle öldürbilir birini
Ya da çıkarabilir rahimden bir bebeği.
Eller bilir olan biteni.
Çünkü herkes herkesi elliinden tanır.
Annem mesela hâlâ annesinin elini zihinde taşırı.
Bu yüzden elliimi hiç sevmiyorum.
Hemen her şeyi açık ediyorlar.
Ben konuşmadan konuşuyor,
ben daha gitmeden gidiyorlar.
Hey gidi ellişim, nereye?
Nereye gidiyorsunuz böyle?
Ben ellişim olmadan da yaşamam ki.
Ellerimde başlıyor diyemediklerim
yavaş yavaş çıkışır gözlerime
ha düştü ha düşecek derken dilime
düşmüyor zalim ölüsü
mih gibi kalıyor içimde.
Alsam taşı vursam kafama
O görse, onlar görse
ayıplasa beni büyüklerimiz.
sonra yadırgasa beni herkes
birileri gelse kafama dayansa
eller yukarı dese
bir yağmur yağsa o şehirde,
o an sinsice,
kahrimdan saçlarınız kar dökse
Sabahattin Ali, mezarından kalkıp gelse.
Gelmiyor işte!
Gelmeyecek de!
Ben masaya elliimi koydum,
yaydım şöyle en şehvetlisinden.
Dedim bak bunlar el, benim ellişim.
Kursağımı kadar acıya battım,
bu ellişle çıktım.
Bu elli ki; bazıları için Kutsal Kudüs.
Bazıları için; köşe başındaki market.
Eğrisiyle doğrusıyla benimdirler, kabul et.
Kapı çalındı, o ara.

-Aldım içeri, tanrı misafiri-
Oturduk "vatan yahut silistire" diyoruz.
Vatanım yok benim diyorum, ellişim var.
İnsan olana el yeter.
Nedir bu kavgalar?
Yanmış oacaklar?
Sırtına yükledim düşen her yaprağı
Kavgası ekmek olanı.
Örseleniyor gururum
Çünkü misafirim gülüyor.
Kapılar kapanıyor ardına kadar,
Göz ucuyla biri birinin boğazını sıkıyor.
Hey gidi ellişim, nereye?
Gitmesenize.
Gidilir mi bu havada?
Taksi çok yazar.
Hava da yakındır bozar.
Düše kalka, düşüne düşüne.
Ellerinin götürdüğü yere git yazdım bir önceki dönemece.
Tüm çıkmazlar içime çıkıyor,
Bu yasaklı fikirler benim sonum olacak,
Bunu bir ellişim biliyor.
Kendi halimde yaşasaydım diyorum
Kendi acımda kavrulsaydım nicelarıyla birlikte.
Gitmezdi bu elli.
Ama olmadı.
Olmuyor.
Olmayacak.
Biliyorum.
Gayem yok, gayesizliğimden besleniyorum.
Kendime tavsiye notları yazıp sonra o notları özenlice yırtıp
atıyorum.
Sonuma bak.
-Ne olacak bu yüreğimin hâli?-
En önce insanlara üzülün ahalı!
Eğer bir gün geçip gidersem yaşamalarınızdan,
ellişimden tanının beni.
Ellerim kimileri için; Kutsal Kudüs.
Kimileri için; köşe başı market.

KÖŞESİZ KÖŞE: CAZ, VEDA VE MÜZİĞİN GÜCÜ

İpek Atcan

Şimdi siz bu yazıyı okurken kendinize lütfen bir kahve yapın, rahat ettiğiniz bir köşeye geçin ve ses sisteminizi de hazır ve nazır hale getirin. Ya da kulaklığınıza takın, siz bilirsınız. Çünkü mümkünse bahsettiğim her şarkıyı dinlemenizi istiyorum.

Hayat bazen tahmin etmediğiniz, ya da etseniz de görmek istemediğiniz yerden vuruyor, ‘veda’dan.

Bir hayat, bir sevgi, bir duygusal, farketmez. Bir şehir, bir sevgili, sevginizin herhangi biri hiç farketmez. ‘Veda’ geliyor yanı başınıza oturuyor ve “hadıl!” diyor. Sonra gelsin şarkılar, gitsin gözyaşları. Kabul edin ya da etmeyin, müzik böyle zamanlarda bir ilaç formunu alıyor.

O zaman ben biraz susayım ve sözler konuşsun...

Mesela Ella Fitzgerald, *Cry Me A River*. Neredeyse evde yanınızda söyleyormuş gibi bir his verecek Fitzgerald size ve yalnızlık hissinizi de bir nebze alıp götürecek.

“Şimdi yalnız olduğunu söyleyorsun
Uzun gece boyunca ağlıyorsun
Eh, sen bana bir nehir ağlayabilirsın
Sel gibi gözyaşı dök bana.
Ben sel gibi göz yaşı döktüm sana
Şimdi üzgün olduğunu söyleyorsun
Dürüst olmadığını içinden”

Sonra oradan Queen Latifah'ya atlayıp *Don't Cry* açın. Çünkü herkes içten içe biraz affetmek ve affedilmek ister.

“Ağlama, ağlama bebeğim
Gözlerini kurula
Ve tekrar sevgili olalım
Çünkü biliyorsun sana hiç böyle davranışmak istemedim.
Hadi tekrar deneyelim.”

Yani “Caz mı? Ben pek caz sevmem.” diyeni bile alıp götürün, süreklişen şarkılardır bunlar. Müzik, kelimeleme dökemediğimiz birçok şeyi alır, bizim için kelimeleme döker, o kelimelerle cümleler kurar, bizim ağızımıza bir güzel yerleştirir,

beynimizi bir güzel açar ve aslında bizim adımıza konuşur. Amacım tabii ki sizi ağlatmak değil ama ağlamanın güzelliğini de yadsıyamayacağım. Fakat yanıtınızı gelen ‘veda’ya da veda edebileceğinizi, “Hop arkadaş, dur bakalım.” diyebileceğinizi biliyorsunuz değil mi? ‘Veda’ya veda edip kaldığınız yerden daha güçlü devam edebileceğinizi? Sevdığınız şehirde yaşamaya, sevgilinize sarılmaya devam edebileceğinizi ve söz konusu bir ölüm değilse kimseyi kaybetmemeye gücünüz olduğunu biliyorsunuz değil mi? O zaman da mutlu ve de umutlu bir parçanın hiçbir zararı gelmiyor işte. Hemen Frank Sinatra'dan *Fly Me To The Moon*'u açıp düşen omuzlarınızı ve sürünen ruhunuzu kaldırabilirsiniz.

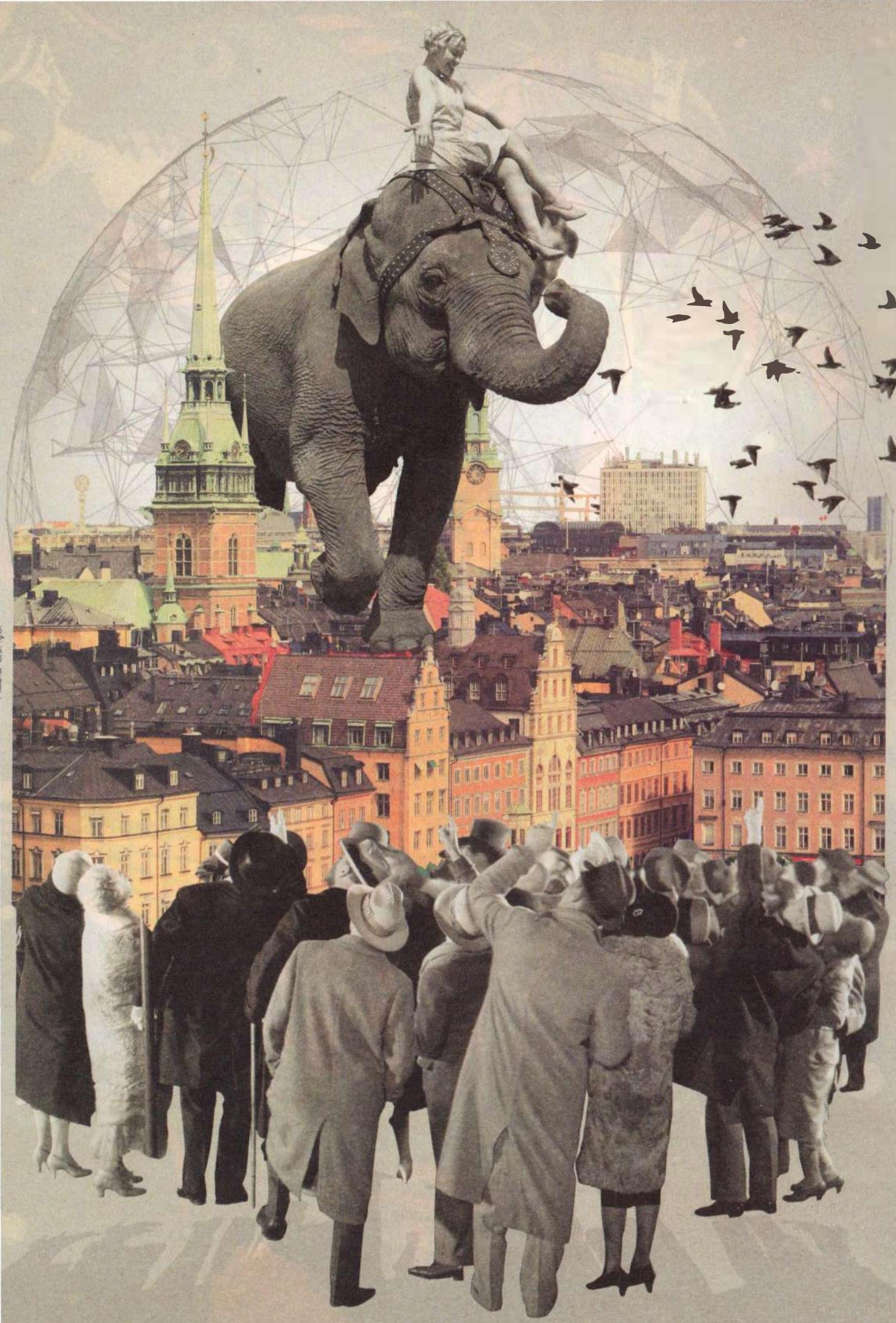
“Benimle aya uç
Yıldızların arasında oynayalım
Baharin nasıl olduğunu göreyim
Jüpiter ve Mars'ta
Başka bir deyişle: elimi tut
Başka bir deyişle: öp beni
Kalbimi şarkıyla doldur
Ve sonsuza dek şarkı söyleyeyim
Sen özlem duyduğum her şeysin
Taptığım ve bayıldığım
Başka bir deyişle: lütfen, doğru ol
Başka bir deyişle: Seni seviyorum”

Bilmem beni ciddiye alıp da şarkıları dinlediniz mi ya da zaten bildiğiniz şarkıları da mirildandınız mı ama dinlediyseniz eğer ruhunuzdaki her türlü iyi ve kötü kırpırtıyu derinden hissettiğinize inanıyorum. İşte bu da müziğin tanımlanamayan gücü. Dinleyin, dinletin, iyileşin.

Son olarak, madem caz dedik birkaç konser önerisinde de bulunmak isterim.

- 3 Temmuz, Avishai Cohen
- @ Sultan Park, Swiss Hotel The Bosphorus
- 6 Temmuz, Kurt Elling Quintet with special guest Marquis Hill
- @ Uniq İstanbul
- 10 Temmuz, Nick Cave and The Bad Seeds
- @ KüçükÇiftlik Park

Hür doğdum
hür yaşarım
Kime ne kime ne
Köle miyim
sana ben?
Sana ne sana ne

Söz: Ülkü Aker, Sana ne Kime ne (1975)

Müzik: Filippos Nikolaou

Seslendiren: Ajda Pekkan

GÖRÜNDÜĞÜ GİBİ DEĞİL

Cansu Cindoruk Ayhan

Rabia Aydoğan

Hiç olmayacak bir yerde,
Hiç olmayacak bir laf ettim.

Uzun zaman ne yakıksız işlere bulaş-
lığımı düşünüp durdum.

Dünyanın şu dalavereli düzenine ayak
durmak elbet beni de üzmüştü. Sonra
bu üzüntüm dilime vurunca bir bülbül
gibi şakıyıverdim.

Aynanın karşısında bile dile getireme-
diğim bu hikâyeyi, bir masa dolusu
yabancının arasında anlattım.

Yıldızların yanıp söndüğü, gece kuşlarının ötüştüğü böyle eşsiz bir haziran akşamını da ancak benim gibi bir münasebetsız darmadağın edebilirdi.

Başta her şey olağandi. Herkes içinde gücündeydi. En azından, öyle görünüyordu. Takım elbiselerimizle buluştuğumuz bir sofrada, kimseyi tanımıyor olmanın verdiği bir sessizlikle çayımı yudumluyordum. Yıllarca görüşmedigim, en az benim kadar vefasız bir dostumun ısrarıyla buraya gelmiştim. Gelmez olaydım. Şahit olduğum yüzler, sözler artık öлsem bile hafızamdan silinmeyecekti.

Masanın başında sinekkaydı tıraşlı, donuk suratlı bir adam oturuyordu. Yanındaki ruhu içine çekilmiş kadın ise arada bir ona dönüp mirıldanıyordu. Etraflarına bir perdenin ardından bakıymış gibiydiler. Kendilerince bir üstünlük yarışı düzlemişlerdi. Hep en doğrusunu onlar biliyormuş gibi sözler sarf ediyor, verilen cevapları ise hiç dinlemiyordular. Bazen birbirlerine hak veriyor, fakat genellikle kendi aralarında dahi sürtüşüyorlardı. Kaçak göcek bakışlarından yakaladığım kadariyla da gizli bir ilişki içerisindeydiler. Ancak böyle insanları bilirsiniz, günahlarını başkalarıyla paylaşmadıkları sürece cennetlik olduklarına inanırlar. Bir avuç insanın pohpohlamasıyla göklere yükselir; bir o kadar hızlı yere düşerler. Herhangi bir iyiliği, kötülüğü kendi insan aklimızla yargılamak doğru olmaz fakat yeri geldiğinde yargılanmaktan da korkmamak gereklidir. İşte beni bu masadaki bir avuç aptaldan ayıran tek şey, bir o kadar aptalca olan cesaretimdi.

Ben bu samimiyyetsiz ortamda sakince çayımı yudumlamaya devam ettim. Karşimdaki susmak bilmeyen adam ise açılıtan çıkışcasına yemeklere saldırdı. Çok yiyan ve çok konuşanları oldum olası hiç sevmemişimdir. Üstelik bu adam bir de sürekli kendini övüyor, hâlihazırda kazandığı parayla asla sahip olamayacağı küçük oyuncağını gözümüze sokarsına bileklerini sallayıp duruyordu. Birinin kendisine saatinin ne kadar sık görüldüğünü söylemesini bekliyordu ancak o şanslı insan ne yazık ki ben değildim. Yine de bu masada kendisini övgüye boğabilecek bir düzine insan vardı.

Bu sırada en az benim kadar vefasız olan dostum ise herkese gülücüklər satıyor, kimseyle kötü olmamaya çabalarken sonunda herkesle kötü oluyorlandı. Özünde ne fettan olduğunu şimdilik bir ben biliyordum. Kendisiyle olan bu kısa görüşmelerimiz de bu yüzden hep mide bulantılarıyla sona eriyordu. Tam çaprazımdaki genç hanımdan maruz kaldığım çapkin bakışlar arada bir kafamın dağılmamasına sebep olsa da hep aynı şeyi düşünüp duruyordum. Ben nasıl bu sahte insanların arasında dünyaya gelmiştim? Tamam, insanoğlu üstün bir varlığı da bunu sürekli birbirimizin yüzüne

vurma çabamız niyeydi? Sanki hepimiz günahsız, annemizden doğduğumuz günkü gibiydik. İki yüzlükte sınır tanıma-maya karar vermiştık.

Geçtiğim, gördüğüm hiçbir yer masum değildi. Her yer en az bu kadar itici; bir bu kadar samimiyyetsizdi. Herkes iyi polisi oynamaya karar vermişti.

Sonunda öyle sıkıldım ki bu işten, sazi elime almayı karar verdim. Önce yanındakine, sonra karşısındakine anlatmaya başladım. Biraz kendimden bahsettim. Günümü, gecemi dile döktüm. Baktım ki ilgilerini çekiyorum; biraz da bazı şeyler abartmaya karar verdim. Yok, hiçbir yerin müdürü falan değildim. Ama öyleymiş gibi yapsam, ne fark ederdi? Bu insanlar sizi karşılarında duran, büsbütün benliğinizle dinlemezlerdi. Bunların kulağında çınlamak için bazı yalanlar söylemek gerekiyordu. Mesela bir şirketim olsa ve yatlarım katlarım... Burada ve dahası hiçbir yerde, yüzüme bakmayacak insan kalmazdı. Hem benim de bir hikâyem vardı. Yüzüm ak, gönlüm ferah iken anlattığım bir hikâyeydi. Ben onlar gibi perdelerle örtünmez, duvarların ardına saklanmadım. Hem neden kendimi yalanların içine saklasaydım? Hepimiz bir yerlerde birilerini öldürmüştük. Birbirimizden farkımız neydi?

Diplomalarımla, unvanlarımla büyüyen bu hikâyem; yatlarımla katlarımla serpilirken beni dinleyen bütün masa bir anda donup kalmıştı. Sonra nasıl bir hızla yükseldiysem, öyle yere çakılmışım. Şu şahsiyyetsiz insanlardan daha hızlı düşmüştüm üstelik. Nevardı, onlar gibi yalanlara mı sığınsaydım? Gerçekten, hepimiz birilerini öldürmemiş miydi? Kimi zaman bir bıçak, kimi zaman bir söyle birilerinin canına kıymamış mıydı? Varlığınızla veya yokluğunuzla, sizden sonra birilerinin nefes alınmasına izin vermemişseniz; siz de birilerini öldürmüş sayılmaz mıydınız?

Kabul ediyorum, ben öldürmüştüm. Hiç gocunmadan anlatabileceğim bir hikâye olarak da katlayıp cebime koymuştum. Bazen sonuca değil; sizi sonuca götürüre sebeplerde odaklanmanız gerekiyordu. Bazen kabul ettikleri doğruya değil; inandığınız gerçeği savunmanız daha iyidi. En çok sizin ve dahası bütün insanlık için... Bir cam kadar aydınlichkeit olmalıydnız. Öyle saydam bir kalıba bürünmeliydiniz ki, size bakanlar ardınızda yatan bütün geçmişinizi görebilmeliydi.

Ben de tam olarak öyle yapmış,
Bütün şeffaflığım ve en dobra hâlimle,
Hiç olmayacak bir yerde,
Hiç olmayacak bir laf etmiştim.
İyi ki de yapmıştım.

OTUZ DERECE HAVADA EV BUZ GİBİ OLUR MU?

Esin M.

Onur Sahinoglu

Şubat ayında gerekçem vardı. Evin bu denli soğuk olmasını, duvarlara dahi el süremediğini öyle ya da böyle açıklayabiliyordum. Yatağın içinde dünyayı keşfe olmuş gezgin gibi dört dönmemi sevdigim hâlde, cenin pozisyonunda yatağın sıcak tarafında kalakalmayı anlayabiliyordum. Hak bile veriyordum hatta. "Bir türlü isınmıyor bu ev. Peteklerin bakımı mı geldi acaba?" diye içten içe mantıklı sorularım bile vardı.

Çorba yapıyordum ha bire. En çok da içine ıspanak kattığım çorbalar. Elbette bir sebebi yoktu. Vitamin diye. Kışın hastalık zor. İyileşmek için binbir türlü şey lazım. İyice bir terlemelişin evvela. Bol bol meyve yemen lazım. Meyve de gelmiyordu benim aklıma. Eve meyve almak hiç âdetim değildi. Cam bir kâsede meyve salatasının önüme gelmesine alışıkmişim gibi sanki. Alışıkmişim da zor geliyormuş gibi meyve soymak.

Olacak şey değil.

Mart ve nisan ayları da küresel isınmaya dayanarak sebeplerine gücenerek geçti. Göstermedi güneş doğru düzgün yüzünü. E benim evim yine soğuk elbette. Teriksiz yere basılmıyor. Başucumda su olmadan uyuyamayan ben, yatağın içinden çıkış mutfağa gidemiyorum. Sanki bundan önce suyun olmadığını fark ettiğimde birisi gidip getiriyormuş da o coşkuyla bardak bardak su içiyormuşum gibi.

Şaşılacak şey.

Mayısta artık yapacak bir şeyim kalmadı. Kabullenmem için güneş, yağmur, arkadaşım, raki masası, şarkilar, haşlanmış sebzeler, gri ince sigaralar, sabahın olması, gecenin solması, tavanındaki yıldızlar, giymekten keyif aldığım pantolonlar, çizimler, yazılar, taksiciler, klavyedeki 7 rakamı falan isyan etti âdeti. "Aynı anda ne çok şeye dokunmuş," diye yine sevdim ben seni içimden.

Sevmek, hipermetrop işi değil. Burnunun ucundakini görermiyorsun.

Evim isınmıyordu.

Yatağım bozulmuyordu.

İnanır mısın, yemekler dolapta bozuluyordu.

Sağ tellerimdeki sızıyı bir yere kadar hissediyordum. İyi ki kestirmişim saçlarını diyerek kendimi teselli ediyordum. Malum, acıyi da kabullenmiştim. Ama acı çekmek zorunda olmayı kimse anlatmamıştı daha önce. Bunu yaşıyor olmayı da ben kimseye anlatamıyorum. İlla iyi hissettirmek istiyor sanabazısı. Kibarlıktan izin veriyorsun tecrübelerini önüne sermesine. Birilerinin rehabilitasyonu da böyle işte.

Bir sürü insanı "geçecek", "alışacaksın", "en doğrusunu yapın", "daha güzel şeyler yaşamaya hakkın var", "neden her şeyi anlatmadın ki, haklıyken, niye?" gibi koca koca cümleler kurarken buldum karşımıda. Bazen boyları ile konuştuklarını oranladım, bazen arka masadaki çiftleri, eski dostları gülümseyerek takdir ettim, kimi zaman masaya gelen milli piyangocuya "Bir gün çıkarsa söz sana da vereceğim," gibi içten cümleler kurdum, kimi zaman da bölemediğimden konuşmaları, buzsuz içmek zarunda kaldım rakıları.

İnsanlar, senin kayıplarını, yaşadıklarına bölüp çikan sonucuda kitap cümleleri ile çarpıyorlar.
İyi ki sayısalcı olmamışım.

Aslında demek istiyorum ki, dünya bizim evimizdi yahu! Yıldızlardan parçalar koparıp yollar yaptıktı kendimize; ışıl ışıl. Hiç bitmeyecek gibi şarkilar dinleyip dans ettik. Hiç solmayaç gibi çiçekler edindik. Hiç doymayacakmış gibi mutfağa girip yemekler denedik, hepsi de nasıl lezzetli oldular. Uykular uyuduk el ele. Sabah gözümüz açlığımda bir de yüzümüz gömdün boynuna basın arasına. Nasıl da özlemişim diye diye içimden. Şükrettim varlığına her gün. Ertesi gün daha çok seveceğim için kendi kendime mutlu oldum. Kokuna çaput bağlayasım geldi ara ara. Böyle güzel kokan bir adam, dilekleri bile gerçekleştirecek güctedir diye iyiden iyiye inandırdım kendimi, bir an bile şüpheye düşmeden. Kahkahalarımız çinlarken evin içinde, daha çok sarıldık her seferinde birbirimize.

Uyuyakalıp bitiremediğimiz filmlerin mi ahi tuttu?
Şişede bıraktığımız şarapların mı?
Bitmesini beklemeden birbirimizi sevdigimizi söylediğimiz şarkilar?
Birbirimizi öpmeden başladığımız sabahların mı eli kaldı yakamızda?
Gidemediğimiz tatiller mi cezalandırıyor?
Ertelediğimiz hayaller mi peşimi bırakmıyor benim?

İşte son zamanlarda da bunlar takılıyor aklıma. Ama biliyorum usul usul yokluğununa alıştığımı. Hatta öyle ki, gecesi gündüzüne zıt yeryüzü gibi olduğumu anımsıyorum. Geçiyor az. Ama zaman çok geçiyor.

Zaman geçiyor ve alışıyoruz.

Soğuyoruz.

Karışıyoruz ona, buna, kalabalığa.

Geçiyor geçmesine de unutuyor olmayı hatırlayınca hâlâ ucu yanıyor içimden yazıp gönderemediğim mektupların.

Sakın dönme olur mu?

Seni sana benzetmeden nasıl büyütüm içimde bilemezsin...

KUTSAL SERÜVEN

Bahri Butimar

Evvelinden anlatıyorum tanışıklığın hikâyesini,
 (Anlatmak ne ilginç bir söylem)

Mekân ufkuya sınırsız kabuğuyla meçhul,
 Zaman ufkun mekanına saçılılmamış kabuğunda mahfuz,

Yüzün kendini doğurmamıştı henüz.

Yalnız aşıkın çizebildiği sesle gördüm seni,
 O günden beri sesinin yolcusuyum ben.

(Yolculuk ne kutsal bir serüven)

Sırasını bekleyen gün kadar malum yeminden,
 Bir kelimeyle cennet yalnızlığını vardım,

Sana varmak serüvenimin ikinci dünyasıydı bu,
 Mahşer kapısını emanet alan kadın

Yapraklarla kasıklarını örtmüştür adamla meşgul,
 İşte benim bütün sevmek mirasım bu ikitinden,

Onlardan bana akiyordu kanımın yolculuğu
 (Akmak ne acayıp bir eylem)

Hatırlarsın üçüncü serüveni,

Sürgün yeriydi aşka

Havva çölü güzelletiren ilk Leyla,
 dem çöle düşmüş ilk Mecnun'du;

Yasakların mağlupları bilinir cehalet ağzında,
 Oysa aşk hakikatının galibiyeti yaratılış inancında.

(Yaratmak ne muhteşem bir sanat)

Ve zaman ilk kez sürgün yerinde saçılıyordu her yana,
 Geceden suya,

Topraktan ağaç'a,
 İnsandan taşa.

Yonttuğu taşlarla kalplere dokundu insan,
 (Dokunmak ne muazzam bir heyecan)

Pagani ayınlerin sunağından geçerken

Mağaraların kuyutusuna işlenen figürde buldum seni,
 Sessiz bir çizgiyidin gelmem gereken yol gibi

Bir harfle değişti tarih;

Sümeri bir çınarın gölgesindeyken alnım,
 Alnıma yazılanın gölgesi lahitlere deðdi,
 Canlı suretinden cansız nesneye deðin.
 (Yazmak ne unutulmaz bir icat)

Okudum kaç dilde adın geçtiyse;
 Kitabelerin her sayfası pusulaymış meğerse,
 Sana kaybolmadan yaklaşmaya.

Dağılan bulutların rüzgârıyla mevsimler geçti.
 Bir gemi dağa otururken içindeydim,

Bir karınca ateþe su taşırkten ordaydım,
 Gâh denizlerin aralığından geçtim,
 Gâh bakire bir annenin göz yaðını sildim.

İsrayla güzellik işaretine şahit,
 (İşaret ne ikna edici bir teslimiyet)

Son çağrıya böylece kalbimle yetiştim.
 Ardı sıra kaçıflerin ayak iziyle sürdürüm çağları,

Gözümün batısında bir Rônesans aydınlığı,
 Bir çiçeklendim rengin temasasında

Bir meyvelendim tadın sarhoşluğunda,
 (Sarhoşluk ne arafi bir hayat)

Apansız ayağa kalkacakken sanat,
 Kavimler yine barbarlığa uyudu.

(Barbarlık ne bañnaz bir karanlık)
 Baktım, aklın ışık hızıyla boy ölçüştüğü yillardayım,

Elemental huylarla dolu farazi hayaller
 Metalik yakınlasmalardan kaçınılmaz yanmalarda deneyler,

Ne çok yalnızlık vardı yollarda,
 Şehirleri birbirine kısaltırken

İnsanı insandan uzaklaştıran zamanda,
 Tam aklımı kaybetme evresine gelecekken,

İşte geldin!
 Hatırladım ve tanıdım.

Kutsal bir serüvendeydim ben,
 Aşkın çizdiği sesle gördüğünsün sen...

ŞEHRİN ORTASINDA

Tekin Tekik

Turuncu bir akşamüstü çıkışam yola;
Ellerimde
Sevdana yazdığını sözlerin yumuşak kokusu,
Gözlerimde
Varlığına hasret vakitlerin kederli tortusu.

Bırakıp işi gücü bir kenara,
Aramaya koyulsam hiç yoktan
Düş sancıının kaybolmuş umudunu.

Yeditepeyi aşsam, her birinde bir hatırla,
Anlatsam öňüme çıkan yolcuya
Geçmiş günlere özlem kuyusunu.

Derken karanlık çökse, dalgalansa deniz
Güneşin battığı limanda bulsam
Akdeniz iklimi yüreğini.

Kaygılarından arınmış, acılar öyle uzak,
Dolunay aydınlatşa gecemizi.
Balıklar canlansa oynayaşan işıklarda.

Bir aralık sesini duysam,
Sesin kurak toprağının ırmağı.
Öpsem dudaklarından,
Dudakların büyüdüğüm şehrin toprağı.

Yeniden başlamak zor ya,
Gözlerin hiç yaşanmamışlığını izahı.

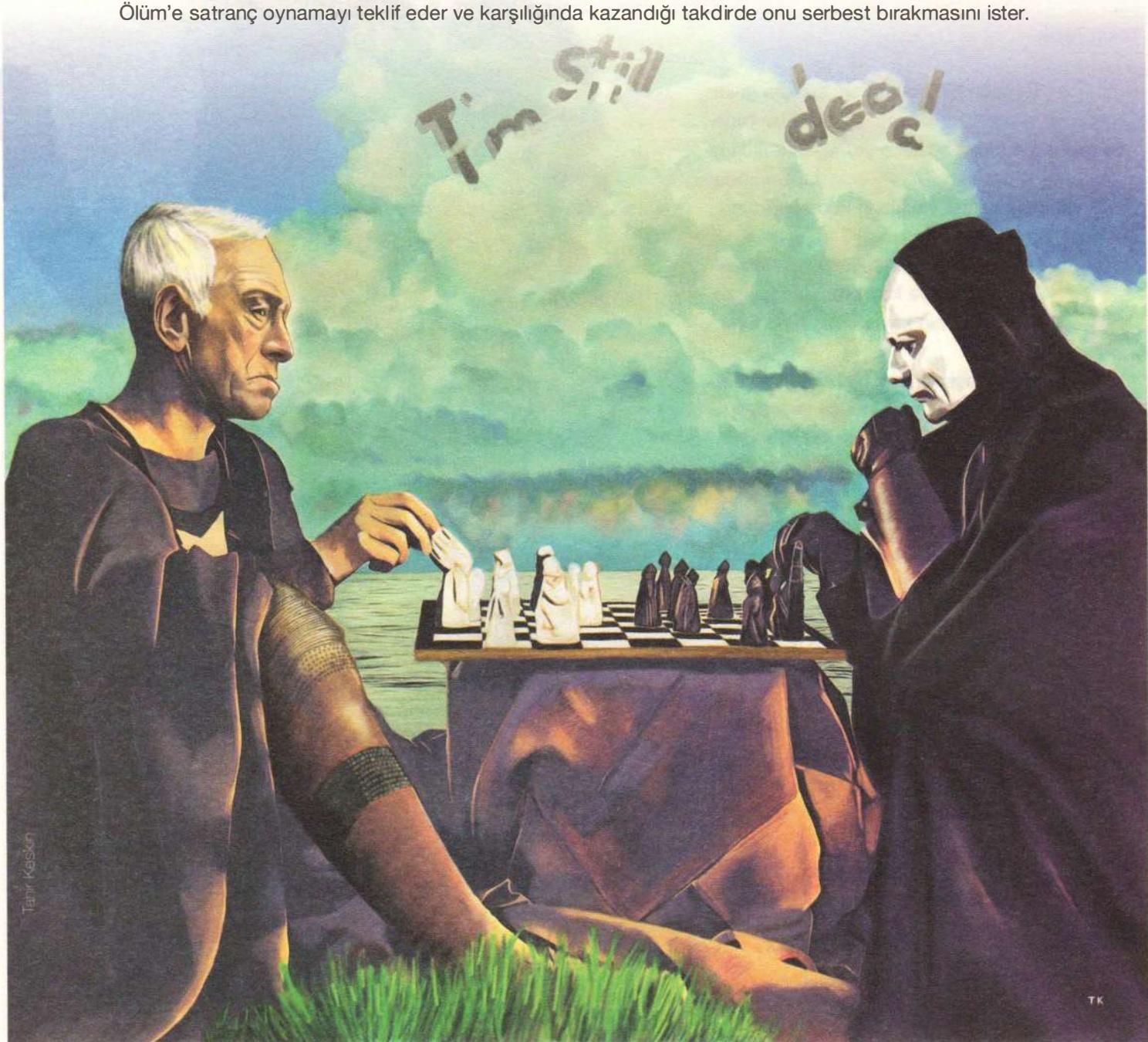
Zülfü Köse

ÖLÜM İLE SATRANÇ OYNAYAN ADAM: ANTONIUS BLOCK

Oğuz Kaan Boğa

*İşte elim... Oynatabiliyorum,
akan kanı hissedebiliyorum.
Güneş hâlâ tepede ve ben,
ben Antonius Block,
Ölüm'le satranç oynuyorum.*

Yedinci Mühür, İsveçli yönetmen Ingmar Bergman'ın, Haçlı Seferleri'nden henüz dönmüş ve Avrupa'daki "Kara Veba" salgınıyla karşılaşmış Antonius Block adlı şövalyenin, "Ölüm" ile karşılaşışına ona satranç oynamayı teklif etmesiyle başlayan alegorik filmi. Elbette burada, bir Ölüm Meleği'nden çok, kişileştirilmiş bir Ölüm'den bahsetmek daha doğru olacaktır. Antonius Block, Ölüm'e satranç oynamayı teklif eder ve karşılığında kazandığı takdirde onu serbest bırakmasını ister.

Aslında bu oyun, ölümü ertelemekten öte çok bir anlam taşımaz. Buradaki asıl çıkmaz şudur: "Cesaret", "Tanrı uğruna ölmeye", "onur" gibi kavramları bünyesinde barındırdığını sandığımız şövalye ölümden korkar ve Tanrısal bilginin gerçekliğini sorgular. Bu bağlamda, "üst" değerlerin de al aşağı edildiği görülür. Nitekim, Ölüm ona korkup korkmadığını sorduğunda: "Bedenim korkuyor, ben değil," şeklinde cevap verir. Filmde insan bedenine sıkışmış bir us kavramı ile sürekli rasyonel ve irrasyonel kavramların çarpışması işlenir.

Antonius Block'un varoluşsal bir kaygı yaşadığı görülür. Henüz Haçlı Seferleri'nden dönmüş ve bütün kitayı etkisi altına alan bir salgınla karşılaşmış olması, ölüm kaygısının hiçbir zaman insanı terk etmemesi ve ölümün rastlantısallığı, her an ve her yerde olması (tipki Rev. Gary Davis'in *Death Don't Have No Mercy* adlı blues yapıtında olduğu gibi) benzeri temalar başlangıçta göze çarpar. Bu noktada, Antonius Block'un varoluşunun anlamsızlığı konusunu ele almadan önce Rönesans öncesi Orta Çağ Tiyatrosu'nun en önemli temsillerinden olan *Everyman* adlı alegorik moralite (ahlak) oyunundaki benzerliklere göz atmakta fayda var. Tipki diğer Orta Çağ tiyatro oyunları gibi, *Everyman* de, anonim ve "Tanrı ilhamıyla" yazılmış bir eserdir. *Everyman* adlı oyunda; Tanrı, insanların ölüm, cennet ve cehennem kavramlarını unutup gündelik ve geçici hayatlarını hiç ölmeyecekmiş gibi yaşammasına öfke duyar ve Ölüm'ü *Everyman*'e gönderir. Burada *Everyman*, insanoğlunu alegorik anlamda ele alan bir oyun kişisidir ve bütün insanlığı temsil eder. Bunun üzerine, Ölüm, *Everyman*'ı yolda yürüken görür. "Yaratıcını unuttun mu?" diye sormasının ardından, "amel defteri" ile uzun bir yolculuğa (pilgrimage, yani kutsal yolculuk, hac) çıkışmasını söyler. *Everyman* de, böyle bir hesaplaşmaya (reckoning) hazır olmadığını belli eder ve üzerine, hayattan ölüme geçiş yaptığı bu yolculukta, yanına eşlik edecek kimseleri alıp alamayacağını sorar. Ölüm ona, "Tabii bunu yapacak cesarette birisi varsa," diye cevap verir. Nitekim, *Everyman* yolculuğu boyunca, "arkadaşlık", "güzellik", "mülk", "bilgi", "güç" gibi oyun kişileriyle karşılaşır ve yoldaşlık, yardım talebinde bulunur. Nihayetinde bütün oyun kişileri, er ya da geç *Everyman*'ı terk eder ve sadece "İyi Amel" onunla kalmıştır. Bu spiritüel yolculuğu yalnız başına göğüslemek durumundadır. Oyunda, hayatın gelip geçiciliği, dünyevi hayatın önemsizliği, ölümün ve öte dünyanın mutlak gerçekliği göze sokulmak istenir. Tabii ki, Bergman'ın sinemasında benzer bir "ahlak" dayatması görülmez; lakin buna rağmen, "ölümün mutlaklığını" anlamında *Everyman* ile olan bağlantısı, özellikle filmin geçtiği tarihi ele alırsak kaçınılmaz. Orta Çağ sanatını ve anlayışını etkisi altına almış Memento Mori (Ölümü Hatırla) anlayışı, *Yedinci Mühür*'de de görülür. Nitekim, film boyunca, ölümün soğuk gerçekliğinden bir an için kurtulamayız.

Filmde, tipki *Everyman*'de olduğu gibi, Antonius Block'un, insanı - fakat *Everyman*'ın aksine bu bağlamda 20. yy 'rasyonel' insanına benzer bir şekilde temsil ettiği görülür. Tabii burada rasyoneliteden kastedilen şey, inancın önüne aklı koymak ve bu bağlamda, bâtili terk etmektir. Öte yandan, Ölüm'ün ona tanıdığı süre; *Everyman*'ın yaptığına benzer bir şekilde, eylemlerini, varoluşunu, düşüncelerini bir teraziye oturtup tartmak ve bir sonuca varmak: en önemlidir. Film boyunca, Antonius Block da birtakım kişileştirilmiş kavramsal kişilerle karşılaşır ve arayışını sürdürür.

Filmin ilk karesinde gökyüzünü görürüz, onun ardından da kamera deniz kıyısında Satranç tahtasının başında oturan şövalye Antonius Block'a geçiş yapar. Bu bağlamda film, ilk sahnesinden itibaren bu zıtlıklar ekseninde şekillenir. Gökyüzü, metafiziği temsil ederken, satranç tahtası da rasyonalliteyi temsil eder. Nitekim, Antonius Block, film boyunca Tanrısal bilginin duyularla kavranamayışından dolayı, skeptik bir yaklaşım sergiler. Üstelik, bütün ömrü boyunca kan, gözyaşı, ölüm, savaş, salgın gören yorgun gözleri; bütün bunların, ölümün karşısında hiçbir şey ifade etmediği gerçeğe dolar ve eğer Tanrı'nın gerçekliğinden de emin olamazsa, bütün hayatı boyunca gördüğü yıkımın anlamsızlığıyla baş başa kalmak zorundadır. Kilisede rahip ile konuşurken (ki aslında konuştuğu Ölüm'ün ta kendisidir), ona şu şekilde seslenir: "Ben bilgi istiyorum! İnanç ya da varsayımd değil."

Öte yandan, Kara Veba'nın esaret altına aldığı bir dünyada, Ölüm ile satranç oynanması da ironiktir. Çünkü ölümün her an her yerde oluşu, kaçınılmaz oluşuyla, Satranç metaforu kıymetsizleşmeye yüz tutar gibi görünürken bilakis, satranç taşlarındaki siyah ve beyaz kontrasti (aynı şekilde satranç tahtasındaki siyah ve beyaz kareler), filmin siyah beyaz oluşu ve yarattığı kontrastla bu ironi, Bergman'ın yaptığı bir oyuna dönüşür. Tipki Ölüm'ün siyah kıyafeti içinde beliren solgun ve membeyaz yüzü gibi, günün içinde saklanan gece gibi, irrasyonelin içindeki rasyonalite gibi, ölümle hayatın kontrasti da kaçınılmaz bir şekilde birbirini var eder ve birbirini yok eder. Skat'in ölüm sahnesinde de benzer bir zıtlıkla karşılaşırız. Skat bir ağacın dalında oturup gelecek planları yaparken Ölüm onun için gelir ve ağacı kesmeye başlar. Ağacın yere düşüşünün ardından oluşan kütüğün üstüne bir sincap çıkışmasıyla, ölüm ve yaşamın zıtlığı, birbirini yaratması görülür.

Bu eksende, *Yedinci Mühür*, belki insanlık tarihi kadar eski bir sorgulamada bulunur. Filmin çekildiği dönem ele alındığında, II. Dünya Savaşı'nın yıkıcı etkilerinden kurtulamamış bir Avrupa toplumu vardır. Bu bağlamda, Bergman da filmi için, Orta Çağ'daki Veba ile II. Dünya Savaşı dönemindeki

atom bombalarının insanlar üzerinde benzer korku ve etkilere sahip olduğundan bahseder.

Bu hususta, Veba'yı ele alacak olursak kilisenin insanlara ölümü sürekli hatırlatması ve kıyametin yaklaşmasından, Tanrı'nın Veba ile insanları cezalandırılışından bahsettiğini görürüz - ki zaten *Yedinci Mühür de*, Yuhanna İncilindeki kıyamette açılacak yedi mührinden sonuncusunu temsil eder. Bir sahnede Şeytan ile birlikte olduğu ve bu sebeple Veba'dan sorumlu tutulan bir kadının, 'cadının', yakılarak idam edilmesi, başka bir sahnede minstrellerin (halk ozanı) gösterilerinde kilisenin eğlenceyi bölüp onlara öleceklerini hatırlatması ve son olarak, Jons ve ressamın diyalogunda olduğu gibi, Orta Çağ'ın Memento Mori anlayışı ön plana çıkarılır. Bu çerçevede, insanlık tarihinin birçok dönemindeki felaketlerde başlatılan "cadı avları" ile otoritenin korkuya hüküm sürmesi de eleştirilir. Jons ve ressamın diyalogundan bir örnek:

JONS: Neden böyle bir saçmalığı çiziyorsun?

RESSAM: İnsanların öleceklerini hatırlatmaya yarar diye düşünüdüm.

JONS: Eh, bu onları daha iyi hissettirmez ki.

RESSAM: Neden insanları hep mutlu edelim ki? Arada bir onları birazcık korkutmak, fena bir fikir sayılmaz.

JONS: O zaman, gözlerini kapatır ve resimlerine bakmayı reddederler.

RESSAM: Ama bakacaklar. Bir kafatası neredeyse çıplak bir kadından daha ilgi çekicidir.

JONS: Eğer onları korkutursan...

RESSAM: Düşünürler.

JONS: Eğer düşünürlerse...

RESSAM: Daha da korkarlar.

JONS: Sonra da hemen rahiplerin kollarına koşarlar.

RESSAM: Orası beni ilgilendirmez.

Öte yandan, toplumun yaşadığı çürüme, yozlaşma ve duyarlılık da bu anlamsızlığa farklı bir boyut katar. Örneğin, Jof karakteri kalabalık bir handa yemek yerken Veba ile ilgili köylülerin kıyamet gününden bahsetmeleri ve ölüm korkusundan konuşmalarını işitmeyizin üzerine; Jof karısı kaçırılan bir adam ve bir hırsız tarafından şiddeteye maruz kalır. Bunun üzerinde handa oturan bütün insanlar bu sahneyi izler ve eğlenir. Ölume bütünüyle çok yakın olduğunu söyleyen ve bu anlamda kendilerini de inandırmış olan insan guruhu, bu şiddet sahnesini bir eğlence aracına dönüştür. Sonrasında aksine inançsız bir karakter olan Jons, Jof'u o durumdan kurtaran tek kişi olur. Tıpkı Orta Çağ tiyatro temsillerinde (Antik Yunan tragedyasına benzer olarak), şiddetin sahnede gösterilmeme düsturundan yola çıkarak, Bergman da, filmde şiddetin sahnelenmesine açık seçik bir şekilde yer

vermez. Bu olayın üstüne, Antonius Block'un Jof ve eşи Mia ile yemek yediği sahnede, bir an için kaygılarından kurtulduğunu görürüz. Bu bağlamda, toplumun yarattığı değerlerin içi boşluğunun farkına varan ve bütün bu değerlerden uzakta sanatla iç içe yaşayan Mia ve Jof çiftinin varlığıyla, Antonius Block bütün hayatı boyunca kaçıldığı şeyin farkına varır. Mia ve Jof, Şövalye'ye süt ve yaban çileği ikram eder. Meyve, onların doğayla iç içe, barışık ve spiritüel yaşayışlarını temsil ederken; süt ise, Şövalye'nin aradığı safliği (purity) temsil etmektedir. Buna mukabil, Jof, inançsız bir karakter değildir; aksine filmin ilk sahnelerinde gördüğü rüyada Meryem'in bebek İsa'ya yürümeyi öğrettiği bir imge görerek duyuların. Sonrasında Jof'un gördüğü imgeye benzer bir şekilde, eşinin (Mia) çocuklarına yürümeyi öğretmeye çalıştığını görürüz. Jof'un inanç algısı çok daha özneldir ve kilisenin yaratığı korku imgesinden uzak bir niteliğe sahiptir. Bu bağlamda Antonius Block'un Ölüm ile diyalogunda söyledişi gibi: "Korkularımızdan bir imge yaratır ve ona Tanrı adını veririz" yaklaşımı büyük anlam kazanır. Tanrı'nın korku imgesi yaratması bu bağlamda nesnel bir dayatmadır; oysa Jof ve Mia'nın varlığıyla huzur bulan Antonius Block, şunları söyler:

"Bu anı hep hatırlayacağım. Sessizliği, alacakaranlığı, yaban çileklerini ve süt çanağını, akşam ışığındaki yüzlerinizi. Mikel'in uyuyuşunu, Jof'un lirini. Konuştuğumuzu hatırlamaya çalışacağım. Bu hatırayı avuçlarında tuttuğum yeni sağılmış ve süt dolu bir çanak taşırımsı gibi taşıyacağım. Ve benim için, yeterli bir işaret olacak."

Filmin final sahnesinde şövalyenin eşi İncil'deki *Yedinci Mühür*'le ilgili bölümü okurken (Yuhanna, Vahiy 8:1), Ölüm canlarını almak için gelir. Bu sırada Antonius Block'un merhamet için Tanrı'ya yakarışı ve ölüme en yakın olduğu anda bile Tanrı'nın gerçekliğini duyusal boyutta sunmasını bekleyişile sorgulamalarının sonuca ulaşamadığı görülürken; Jons karakteri ise, bunun nafile bir çaba olduğunu dile getirerek isyan eder. Onların geceden gündüze geçişte, şafak vaktinde ölmeleriyle, Jof ve Mia çifti de hayatta kalmışlardır. Benzer bir zıtlılıkla film final yapar.

"Tanrı'dan elini çıkarmasını, yüzünü göstermesini ve benimle konuşmasını istiyorum. Ama o hâlâ sessiz. Geceleri onun için hep ağlıyorum fakat kimse yokmuş gibi görünüyor. Belki de gerçekten yoktur. O zaman hayat anlamsız bir korku. Hiçbir insan ölümle ve her şeyin hiçbir şey olduğunu bilerek yaşayamaz. Çoğu insan ne ölümü düşünür ne de hiçliği. Ama bir gün hayatın son anlarında karanlıkla yüzleşmeleri gerekecek. O gün... korkumuzdan bir imge yaratır ve sonra o imgeye Tanrı adını veririz."

Antonius Block, Det sjunde inseglet, 1957

PAULO COELHO

HİPPİ

BÜYÜLÜ GERÇEKLIK:
HAYATIN TA KENDİSİ.

5 FARKLI RENK SEÇENEĞİYLE.

✉ canyayinlari.com ✉ twitter.com/canyayinlari ✉ facebook.com/canyaynevi

Akşamsefasi

can

ZAMANIN ELLERİYLE ÇİZDİĞİ

Gonca Özmen

Alper İstanbullu

Biraz daha eğiliyorum aynaya – zamanın elleriyle yüzüme çizdiğini daha yakından görmek için. Zamanın bana neler ettiğini görmek için. Biraz daha eğiliyorum sana – zamanın elleriyle yüzüne çizdiğini daha yakından görmek için. Zamanın sana neler ettiğini görmek için. Zamanın bizi hızla ve hızla nasıl geçtiğini... Yüzünde bir şey, giderek bana çok benzıyor. Yüzümde bir şey, giderek sana çok benzıyor. İnsan çünkü yüzünden başlıyor eskimeye. Zaman, yüze çalışıyor hep.

Değdiğini buruşturuyor. Dokunduğunu değiştiriyor. İz bırakıyor, toz konduruyor, kükük kokutuyor, kabuk bağlatıyor. Savaşsız kazanıyor zaferini. İnsanın kederini eriğin neşesine bulaştırıyor. Açıklı bir gülümsemeyi bir kahkahaya çeviriveriyor. Bir çiçeği açtırap bir ağaç deviriyor. Rüzgârin atlarını sürüyor. Suya, toprağa, insana karışıyor. Enver Ercan'ın dediği gibi geçtiği her şeyi öpüyor.

“Evvel zaman içinde...” ile başlıyor çocukluğumuz. “Rüzgâr Gibi Geçti” oluveriyor - ne kalbur kalyor ne de saman! “Gel zaman git zaman”, “bir arpa boyu” ömrümüz de “bir varmış bir yokmuş” a dönüyor. Bir masal oluyor, neredeyse bir yalana varyoruz. Zamanın sürükledikleri arasına katılıyoruz biz de çaresiz. Zaman tünelinden geçip gidenlere karışıyoruz. Bir sırra eriyor muyuz, belli değil.

Yaşını, sesini bilmediğimiz bir yabancı zaman. Evrenin en büyük tanrısı. Sudan eski. Her yerde olan sihirli güç. Sınırlarını çizemediğimiz çember. Söz geçiremediğimiz velet. Bir dudağı gökte bir dudağı yerde. Başı bulutlarda koca bir dev. Öylesine geniş ki karnı her şeyi yutuverir bir çırpıda. Bir un değirmeni gibi her şeyi öğütüverir.

Felsefecilerden bilim adamlarına, psikologlardan tarihçilere, sanatçılara, edebiyatçılara – herkesin aklını kurcalamış, saçlarını karıştırmış zaman. Aristoteles fizikten yola çıkararak zamanı “hareket”le, onun “önce”si ve “sonra”sı ile tanımlamış mesela. Kant'a göre de bir “îç algılama biçimimi” zaman. Bergson da zamanın insanın “îçinde”,

bilincinde yaşadığına inanmış. Nasıl algılsak odur zaman, demiş. Heidegger için zamanın belirleyicisi "gelecek". Zamanı, "varlığı varlık yapan", ona anlamını veren bir kavram olarak ele almış Heidegger. Zamansal olan varlığı, evreni ve insanı anlamak için zamanı, zamanı anlamak için de varlığı anlamak gerektiğini söylemiş. Einstein, zaman göreceli dir, mutlak ve değişmez değildir, demiş. Karadelikte zamanın tümüyle durabileceği düşünülmüş sonra.

Marcel Proust sayfalarca "Kayıp Zamanın İzinde" koşmuş durmuş. Yitkilerini aramış, aramadıklarını bulmuş, bulduklarını yeniden kaybetmiş. Dali, saatleri eritmiş tablolardında. Gala ile olduğunda zaman dursun istemiş. Seferis, "yaralı zaman"dan bahsetmiş. Shakespeare "Gençliğe vergi olan süsü zaman didikler, / Derin çizgiler kazar güzelliğin alnına, / En gözde varlıklar canavarlar gibi yer, / Kimse karşı duramaz amansız tırpanına." diye yazmış. Tanrınar, zamanın içinde mi dışında mı olduğunu düşünmüş. Tarancı, otuz beş yaşındayken ömrünün tam ortasında dikildiğini sanmış ama yanılmış yazık ki. Edip Cansever, zamana zamanla bakmış. Turgut Uyar'ın "Büyük Saat"ı yine hiç durmaksızın tıkır tıkır çalışmaktadır.

Hakkında onca söz söylemiş, onca didik didik edilmiş ama yine de hudut çizilememiş zamana. Ele avuca sızmamış bir türlü. Anarşist, yıkıcı, sınırsız, sonsuz ve ölümsüz čunkü zaman. Bildik yolunda ilerleyen uzun yol yolcusu o. Yürüyüşünü hiç yorulmadan sürdürür. Durup dinlenme nedir bilmeyen. Saatlerin, takvimlerin içine tıkitırmaya, gündüze, geceye tatsak etmeye çalıştıkça hızla parmak aralarımızdan kayıp giden. Po Ovası'ndan Everest Tepesi'ne... Zaman ileri doğru aktıkça genişliyor evren. Zaman ileri doğru aktıkça bir adım daha yaklaşıyoruz kendi batığımıza.

Zaman bizimle yan yana hep. Yanı başımızda. Hep takipte, hep tetikte. "İçimizden, dışımızdan / Geçer vakit / Zalim, zaliman!" dediği Dağlarca'nın. Ama ne tıktırmasını duyarız onun ne de ayak izlerine rastlarız. Hava gibi hesapsız ve boşuna harcarız onu. Oysaki üretilmeyendir zaman, sadece ve sadece tüketiriz onu. Sonu hızlandıriz bir bakıma. (Sonlu olduğunu bazen unutur insan.) Tek yönlü bir yoldur čunkü zamanda gitliğimiz. Geri dönüşsüz yolculuk.

Çocukken yalancı tanıyız zamanın. Kipini, kirpiğini karıştırırız. "Dün arkadaşım gelecek" ya da "Yarın sinemaya gittim" deyiveririz. Masalların kokusuna karışıp uyutur da büyütür bizi zaman. Alın çizgilerimizi çizer, kalp atışlarımızı sayar. Sabah uykularımızı böler, iki ayağımızı bir pabucu sokar. Takvimden hızlı eskitiriz günleri. Yine de solar büyüyen elleri bir çocuğun. On sekiz yılının üzerinden sıçrayıp atlayıverince

de dünya rekoru kırmıyor oluşumuzu görür, yüzüstü kapaklıyız zamana. Dünün kum saatine bakarak eğlenen çocuğu, bugünkü kumları saymaya çalışan delisi oluverir.

Nasıl da değişkendir hem zaman algımız. Bitmesini istemediğimiz anlar ışık hızında kaybolur sanki. Sonsuz bir uzaklı ğı durmamacasına koşar zaman. Güneş, tutuşturur gider sanki o anı bir ucundan. Ağır işlesse saatler diye düşler aşıklar ama zaman sanki kiskanır da onları - depara kalkar. Sıkıntılı olduğumuzdaysa kaplumbağa hızdadır zaman. Kaygisızdır. Geçip gitmez bir türlü. Taş gibi susar, donar, durur. Dili tutulmuş gibidir, tortop kalır boğazımızda.

Oysa şimdiki yaşar çocukların ve çocukların, anısız. Anıların süzgecinden sadece yaşıllar geçer. Hesap kitap onların işidir. Anılar eşliğinde güneşleyen bir ihtiyardır geçmiş zaman. Geçmişin samansı kokusunu bir onlar duyar. Tramvay ikiye böler gölgesini geçmişin. Yaprak kaybettığı rengini aramaya çıkar. Zaman unutur deniz dibindeki batıkları. Yüzümüzün eski çağları albümlerde kalır. Yaşı bir kemancının eskimiş papyonundaki keder... Yıkılmaya yüz tutmuş eski konakların tozlu odalarında, yalnızlığıyla baş başa can çekisiş zaman. Arkasında sırlar saklayan aynalara benzer zaman. Tohumun içine bitkiyi gizleyen, yumurtadan civciv çıkarılan, ekşi koruğu siyah üzüme çeviren sibirbaz. Mahzendeği şarabı karanılıkla esriten. Havada buluta, ağaçta çiçeğe, sararan yaprağa dönüsen. Suyun teri, toprağın kanı, taşın oyuğu zaman. İntihara koşan çığın. Kaynayan suda fokurdama sesi, beşinde uyuyan bebeğin aşağı sarkan çıplak ayağı zaman. Gündüzden alıp geceye eklediğimiz. Erken öten horoz, geçip giden yel, düz ovada sessiz ırmağı sonsuzluğun. Ayarı bozuk saat, rafadan yumurtanın kıvamını tutturmada telaş, yaşıaldıkça düşman bildiğimiz.

Zamanın öncesini ölçebilir, sayabilir insan. Şimdinin öncesi bellidir, deneyimlenmiştir, geçip gitmiştir – olmuşdur. Çeriyle çöpyle kalmıştır. İnce bir sıziyla birikmiştir insanın kalbinde. Harman yeridir geçmiş. Bir savaş alanıdır. Zor nefes alır, hırıltılıdır sesi geçmişin. Şimdi ise kaygandır. Çok zordur ona tutunmak. Onu anlamak. Şimdinin geleceği belirsizdir. O yüzden geleceği düşler insan hep. İçindeki saatin o yüzden hızlı çalışmasını ister. Düşlenen, kurgulanandır gelecek. Gelecek olandır o, henüz gelmemiş olandır, umutla – hızla – harla yüküdür.

Biraz daha eğiliyorum aynaya – biraz daha eğiliyorum sana. Bir söğüt eğilir gibi suya. Ucundayım zamansızlığın. Sense zamanı genişletensin. Geleceği fitilleyen, arzuyu kanatlandıran, eteklerimi havalandıran... Ayna ayna, söyle bana, zaman dediğimiz neden bir erik dalı olmasın? Neden sen olma?

ALPHA CENTAURI

Gizem Demirel

Kahveler hazır. Gel rahat rahat oturup sohbet edelim biraz seninle. Yine bir çırçıpla geldi yaz. Bu sene doğru dürüst kişi olmadı zaten. Bak güneş aradan dereden geçip yolunu buldu, nasıl tatlı tatlı ısıtıyor kolumu. Ben kişi daha çok seviyorum aslında, bakma, ama her mevsimin görmesi, duyması, koklaması güzel listesi ayrı. Belki herkesin kişi farklıdır, kişin ortasında kendi içindeki yenilmez yazı* bulma kapasitesi de değişken. Akıma biri geldi. Bundan yaklaşık 4 yüzyıl önce ufak tefek, kendi halinde yaşayan, çok küçük yaşıta onlara göre değişik fikirleri sebebiyle Musevi cemiyetinden hatta kendi ailesi ve arkadaşları tarafından aforoz edilen, birçok zorlukla karşılaşan ama o yoluna çıkan koca koca kayalara takılıp düşmeden tarihe damgasını vuracak felsefesini oluşturan filozof kim bilir misin? Ya da önce şunu cevapla: Bu yaşadığı hayat sana hangi hissi çağrıştırdı? Mutsuzluk? Yalnızlık? Aci? Spinoza için konu ironik bir şekilde/tam olması gerektiği gibi 'sevinç'ti. Şaşkıncı değil mi? Gündelik hayatımıza pek güzel ışık tutabilecek, herkesin kendi algı filtresinden geçirip çıkarttığı farklı düşüncelerle içini ısıtabilecek güçtedir felsefesi, ilgini çektiye mutlaka araştır. Dur sen sormadan söyleyeyim; Çetin Balanuye'nin 'Spinoza'nın Sevinci Nereden Geliyor?' adlı kitabıyla başlayabilirsin.

Yağmur başladı. Oysa bugün hava açık görünüyordu. Ah şu yağmur ertesi toprak kokusu yok mu... Çok da şifalımiş üstelik. Negatif iyon salınıyormuş topraktan. Hani tazelenmiş gibi olur ya fırtınadan, yağmurdan sonra hava. Ondanmış işte. Yaşam gibi. Bir tufan kopar, altüst olur hayatın, bir zaman geçer -zaman vermeden olmaz- bakarsın altı üstünden daha güzelmiş.**

Karadeniz'e gitmek lazım aslında, Karadeniz'e. Yeşili, maviyi daha sık, daha gerçek görmek lazım. İnsanoğlu işte, az önce güneşten söz ediyorduk, sonra yağmura hayflanırken bir kokuya Çamlıhemşin fotoğraflarına gitti aklım. İnsan diyorum, ne şanslı ve ne kadar küçük. Doğanın düzeni ne harika, nasıl kusursuz ve tıkrı tıkrı işliyor. Ortasında insan. Hiç havada szülüp önüne düşen bir yaprağı eline alıp yakından inceledin mi? Fibonacci sayıları mı, altın oran mı bilmem ama ciddi bir emek olduğu kesin. Çiçeklerden bahsetmiyorum bile. Erguvan zamanı geldi değil mi? Masal diyarına döner yakında burası. Ararsan her renkte, her rengin her tonunda bir canlı bulabileceğinin farkında misin? Bu kadar güzelliği

hak edecek ne yaptı diye düşünüyorum bazen. Evet, hayat sadece bunlardan ibaret değil, biliyorum. Çünkü ne zaman çok güzel bir şey olsa hemen sonra ölüm geliyor aklıma, kayıplar geliyor, burnum sizliyor, sövüyorum pembeye, mora, denize, yağmura. Turgut Uyar arıyor; sen de duyuyor musun? Aşmamak olmaz.

"Ben sebepliyim denizlere, aylara, kavgalara, umursuzluğa. Bir maviyi durup dururken birine benzetiyorum. Bir balığın ağını anıyorum durup dururken serinliyorum."

Ama yok edemiyorsun işte gerçeği, doğumu, ölümü. Tüm kötülüklerin karşısında değişmeden duran tek şey doğa. Kaçamadığın ve aslında seni iyileştirip sana iyi gelecek olan da. Hani böyle izlemek istemediğin bir haber olur, kanal değiştirirsın, görmek istemediğin kişiden öyle ya da böyle kaçarsın ama bu öyle bir şey ki gözünü kapasen soluduğun hava da doğa, cama vuran yağmur da, tenini yalanen rüzgar da, open güneş de. Hâl böyle olunca biraz açmayı dene tüm duyularını. Gece çıktı mü bir dakika camdan dışarı bak, ya da in aşağı, kafanı tam yukarı kaldır, yıldızlara bak. Ah yıldızlar... Yıldızlarla hücre zarımız arasında geometrik benzerlik varmış biliyor musun? Ben demiyorum, bilim adamları diyor. Carl Sagan'ın meşhur lafını hatırlasana:

"DNA'mızdaki karbon, dişlerimizdeki kalsiyum, kanımızdaki demir, içliğimiz sudaki oksijen kendi içine çökmüş bir yıldızdan yapılmıştır. Bu da bizi yıldız tozu yapar."

Bize en yakın yıldız Alpha Centauri. Sesten iki kat hızlı yol alan bir savaş uçağı bu yıldıza tam 1.3 milyon yılda ulaşabiliyor. Şu an durduğun yerden 1.3 milyon yıl uzakta sana benzeyen, aynı özü paylaştığın bir varlık var, düşünsene. Sihirli bir şey gibi değil mi? Bu hissi unutma. Tut, bırakma. Arada, her şey çok fazla geldiğinde hem evrende ne kadar küçük bir nokta olduğumu hayal eder ama aynı anda içimde galaksinin o baş döndürücü renkte ve parlaklıktaki yıldız tozundan barındırdığımı kendime hatırlatırım. Belki sen de ihtiyacın olduğunda buna koşabilirsin. Unutma öyle ya da böyle ben senim, sen de bensin.

* Albert Camus

** Şems-i Tebrizi

HİKÂYEDEKİ BOŞLUKLAR

Baran Güzel

Ezgi Karaata

Efraim durmadan anlatıyor. Ömrünün sonuna kadar Selin'le yaşamanın planlarını yapmış. Ama artık yola yalnız devam edecek. Tatil için erken rezervasyon, daha geniş bir ev almak için çekilen kredi, sekiz kişilik yemek takımı, IKEA'dan sipariş edilen, katlananınca koltuk olan yatak boşra gitti. 127 ekran televizyonun karşısına yalnız oturacak. Yemek masasını, mutfağın tezgâhını, çiçek desenli çaydanlığı, Selin'in cam kavanozlarda muhafaza ettiği baharatları, dünyanın parasını verip aldığı tencere ve tavaları, borcamı, mini fırını, kek kalıplarını, ütüyü, en çok da ütüyü kullanmayacak. "Nasıl kullanabılırlım ki?" diye soruyor. "O evin asıl sahibi Selin'mış gibime geliyor, yabancı bir evde kalyor gibi hissediyorum kendimi. Ses çıkarmamaya, budolabını karıştırmamaya özen gösteriyorum. Misafirliğe gittiğin evin banyosunda elini havlunun köşesiyle kurutursun ya, öyle bir yabancılık." Zaten çocuk da yapmadılar. Odaların içini neşeli, civitili kahkahalar doldurmayacak hiçbir zaman. "Selin çocuk yapma konusunda fazla istekliydi, ben o kadar değildim. Çocuk yapmak büyük sorumluluk, ben dış macunu ortasından sıkan bir adamım. Çocuk benim neyime? Kızımız olsun, aramızda da fazla yaş farkı olmasın istiyordu. Onunla arkadaş gibi olalım, ilk rakisini bizimle içsin, sevgilisi olduğunda anlatmaya utanmasın istiyordu." Efraim yatak odasını yalnızca kıyafetlerini değiştirmek için kullanacak bundan sonra. Oturma odasındaki, sert, rengi mor olduğu için hiçbir zaman sevmediği koltukta uyuyacak. Arada sırada benimle görüşmeye, eski günleri, Selin'i anlatmaya gelecek.

"Selin'in intihar ettiğini kimseye söylemedim," diyor.

"Nasıl yanı? Neden?" diye soruyorum. "Bilmediğim çok şey var, utan kendimi o kadar uzun süredir kapatmışım ki dış dünyaya, Captain America gibi hissediyorum."

"Kalp krizi geçirdiğini söylediğimi herkese. Gerçeği hepimiz biliyoruz ama kimse sesini çıkarmadı. İntihar ettiğini söylesem cenaze töreni yapamazdık. Çünkü bir kadın intihar ettiğinde ikinci bir kişiye söylemeden onu gömmek zorundasın artık. Kanun böyle. Devletin intiharların önüne geçmek için aldığı önlemlerden biri bu. İntihar bulasıdır."

"Werther Etkisi," diyorum.

"Nedir o?"

"Genç Werther'in Acıları diye bir roman ya. Çıktığı dönemler birçok okur kendini romanın kahramanı Werther'le özleştirdi ve intihar etmeye başlamış. Düşünebilir musun? Hem Almanya'da hem de kitabın yayılmış olduğu bir sürü ülkede intihar vakaları artmış. Kitap sürekli yasaklı ve sansürlere maruz kalmış."

"Çok saçma," diyor. "Ben de okudum o kitabı ama intihar etmek aklıma bile gelmedi."

"O günlerle bu günler aynı değil ki. Bir furyaya kapılmış insanlar. Beşir Fuad'ın intiharı da böyle bir salgına yol açıyor mesela. Adam bileğini kesip ölmek üzereyken hissettiklerini yazıya aktarıyor. İntihar kavramına çok yabancı olan Osmanlı toplumunda bu haber dehşetle karşılaşıyor. Kâfirlik mafırlık ayakları işte. Sonra da pit pit diye bir sürü genç Beşir Fuad'ın deyimiyle terk-i hayat ediyor. Bir şeyleri yasaklamaya bahane arayan Abdülhamid de yapıştınyor sansürü, intihar haberi yapmak yasak diyor."

"Kara haberin mızacı anlatana sirayet eder," diyor Efraim. "Shakespeare'in cümlesiymiş, şu sıralar bütün duvarlara sprey boyayla bunu yazıyorlar."

Bir sigara yakıp devam ediyor kaldığı yerden anlatmaya. Sigara üstüne sigara içiyoruz. Dilimiz damağımız zifirden uyuşuyor. Ağzımızın içi ayak topuğu gibi sertleşip hissizleşiyor. Başörtülü kadını oturduğumuz kanepenin altına gömmüşük Rasim'le. Ondan ses seda çıkmıyor. Parkelerin kenarları hâlâ tozlu, kirli görünüyor ama şükür ki kabarmadılar. Kovboy şapkali kadını düştüğü yerde bırakmak zorunda kaldı. İlkimiz de yeni bir çukur kazacak gücü kalmamıştı. Cesedin sabaha kadar kokmayacağına ikna olmaya dünden hazırduk. Atı kadının başına bekçi olarak koyduk, kovboy şapkasıyla kadının yüzünü örttük. Benim polisten ödem kopuyordu. Birinin görüp şikâyet edebileceğini, günlerce bunun hesabını vermek zorunda kalacağımızı, gömdüğümüz kadınların başımıza dert olacağını düşünüyordum. Efraim beni yattırmaya çalışıyordu. "Bak," dedi. "Bu cesedi biri görse bile polise haber veremez. Suçun sınırları değişti, tabii senin bundan da haberin yok." Sonra da mutfağa gidip su ısıticisine su koydu. "Çay var değil mi?"

O anlatırken demlenen çayı bardaklara dolduruyorum. Selin'den bahsettiğe gözlerindeki kızırtlık koyulaşıyor, burnu tikanıyor, sesi çatallaşıyordu. "Selin iki ay önce lazer epilasyona başlamıştı," diyor. "Daha yedi seansı vardı tüm killardan kurtulmak için."

"Hâlâ üç şeker mi atıyorsun çaya?" diye soruyorum. "Hayır," diyor. "Şekeri bıraktım. Sağlıklı ve mutsuz yaşamayı seçtim." Ona tatsız, iğrenç çayını uzatırken kendi bardağima iki küp şeker atıyorum. Bu evde uzun zamandır çay demlenmemiştir ama çay edebiyatından nefret ettiğim için bu konuyu açmıyorum. Selin'i anlatmaya devam ediyor.

"Herkes gibi biz de bir sürü önlem aldık," diyor. "Devletin bedava dağıttığı antidepresanları kullanmak istemiyordu Selin, her şeyin büyük bir komplonun parçası olduğuna inanı-

yordu. İlk intihar haberleri yayılmaya başladığında herkes gibi biz de inanmak istemedik. Biliyorsun, insan hiçbir felaketin kendi başına geleceğini düşünmez. Kimse bir gün kanser olabileceğine ihtimal vermez."

Efraim anlatığı şeylerin içinde yaşıyor sanki. Bulunduğu zamanın dışına çıktığını, ağızından çıkan sözcüklerle birlikte alternatif bir evrenin gizli dehlizlerinde dolaştığını hissediyorum. Orada saklı kapıları açıp kapatıyor, Selin'e dair parçalar buluyor, bunları ustalıkla birleştiriyor. Kötü hatırları görmezden getiriyor, eğer beynine hücum ederlerse bastırıp ezmeye çalışıyor. Selin'le yaptığı kavgaları, ona ettiği küfürleri, ayrı uyudukları geceleri, yaşadıkları kötü seks deneyimlerini, seçimlerde ayrı partilere oy verdiklerini anlatmıyor. Bu kısımları ben uyduruyorum zaten.

Hikâyedeki boşlukları doldurmak için sorduğum soruları duymuyor. "Devlet antidepressan mı dağıtıyor?" diye soruyorum. Bunun cevabı yok. Gözleri duvardaki el izlerine kilitli. Bu izlerin geçmişi yıllar öncesine dayanıyor. Isı yalıtımı yaptırıyorum. Duvara çekilen siva henüz ıslakken Nevin ve ben ellişimi birbirine paralel olacak şekilde duvara yapıştırılmıştık. Bu el izleri birbirimizi ne kadar sevdigimizi ifade etmenin basit bir aracıydı. Bütün sevgililer gibi bizim de izlere, sevgimizi gösterecek basit nişanlara ihtiyacımız vardı o zamanlar. Baş harflerimizi göğüslerimize kazıtmaktan daha mantıklı, daha ucuz ve daha kolay bir yoldu.

Efraim'i dinleyemiyorum. Nevin'i, kendi yaşadıklarımı düşüneniyorum. Biri konuşurken susmasını, sırının hemen size gelmesini istersiniz ya, öyle. Kendi hikâyemin daha ilgi çekici olduğuna inanıyorum.

"Duvardaki el izleri hâlâ duruyor," diyor. "Kaç yıl geçti üzerinden, geçmişin izlerini silemiyoruz değil mi?"

"Silemiyoruz kardeşim," diyorum. "Zaten evin her yeri Nevin'le, Nevin'in bıraktığı anılarla dolu. Şu perdeler onunu mesela, kitaplığın yanındaki beyaz masa, kalemler, ayağım-daki çoraplar, patates soyacağı, plastik sandalyeler, turuncu minderler. Böyle yüzlerce şey var."

"İnsanın beyni bir anı çöplüğüdür," diyorum beylik, yüksek bir laf ederek. Ama anında pişman oluyorum. "Bu çöplük sürekli büyüyor, çürüyor, zihnin her yanına kötü kokular bırakarak yayılıyor. Yaşamayı katlanılmaz kıllıyor."

"Hayır," diyor Efraim. "Bellek bir çöplük değildir. Anılar çürümez, sürekli yeniden yazılır, yeniden üretilir, yeniden şekillenir."

Karşılıklı susuyoruz. Ben birer bardak daha doldurduktan sonra çayın altını kapatıyorum. Nevin'i tekrar arıyorum. Hâlâ ulaşamıyorum.

Devam ediyor anlatmaya. Gece, bir uçurtma ipi gibi uzadıkça uzuyor. Kollarım ve bacaklarım öyle halsiz, gözlerim öyle ağır ki. Uykuya dalıp dalıp çıkiyorum. Bölük pörçük dinliyorum Efraim'i. Selin'in Şişli'de ünlü bir psikologa gittiğini söylüyor. Psikologu kadınmış. "Hatayı burada yaptıktan zaten. Onunda intihar edebileceği gelmedi aklımıza. Erkek psikolog bulsun," diyor. "Her şey normaldi, Selin intihar etmeye aklından bile geçirmiyordu, psikologa bile boşuna gittiğini söylüyordu. Zaten bütün bunların sebebi şu uzaydan gelen penisti. Psikologluk bir durum olduğuna inanmıyordu." Hâlâ duvardaki el izlerine bakarken birden bana dönüyor. "Selin'in el izi yok bende biliyor musun? Sen çok şanslısun."

"Üzerini kapatmayı çok düşündüm ama yapamadım."

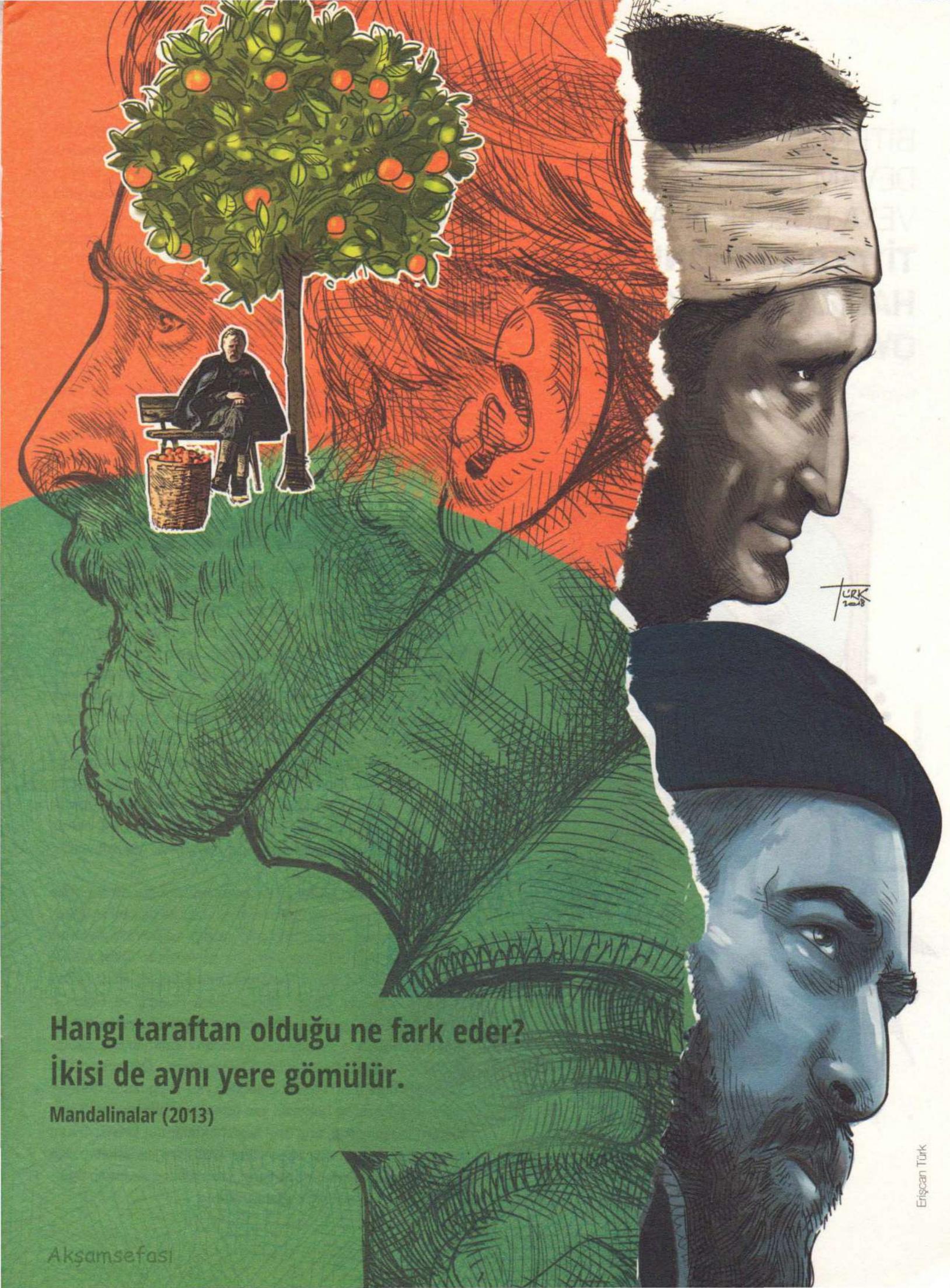
"Sonra psikologu intihar etti galiba," diyor Efraim. Bunu "Şekerliği uzatır mısın?" der gibi rahatça söylüyor. "Ben yürüyüse çıkacağım," der gibi rahatça söylüyor. "Çünkü kadın bir anda ortadan kayboldu. Sekreteri yurtdışına çıktığını söyledi ama biz gerçeği biliyorduk. Zaten sekreterine de bir daha ulaşmadık. Yaşam dolu bir kızcağızdı."

"Efraim," diyorum, "Madem intiharların önüne geçilmeliyorum, kadınları geçici bir süreliğine intihar edemeyecekleri bir ortama neden kapatmıyorlar? Ellerini kollarını neden bağlamıyorlar?"

"Bu dediğini ilk Almanlar denedi. Gönüllü olan kadınları kliniklere kapatıp etkisiz hâle getirdiler. Nasıl intihar ettiler biliyor musun? Boğularak. Nefeslerini tutarak. Düşünsene deli gibi oksijene muhtaçsan ama ağını açıp ciğerlerini özgür bırakıyorsun."

Korkunç geliyor söyledikleri. Anlattıklarının hiçbir mantıklı yanı yok. İkimiz de konuşmaya devam edecek gücü bulamıyoruz kendimizde. Uyku gözlerimizden yol olup akiyor. Efraim arada dalıp sıçrıyor yerinden. Bu gece kaç kadın kendini öldürecek acaba? Peki sabah? Dışarıdan sesler geliyor. Perdeyi aralayıp bakıyorum. At kovboy şapkali kadının ayaklarından çekitiştip sürümeye çalışıyor. Birkaç saat sonra hava aydınlanacak.

"Selin," diyor Efraim gözlerini aralayıp "İntihar ederken yanında olmamı istiyordu. Bir kutu uykuya hapını içtikten sonra ellerini tutmamı istedi. Onunla beraber gitmeye cesaret edemedim."

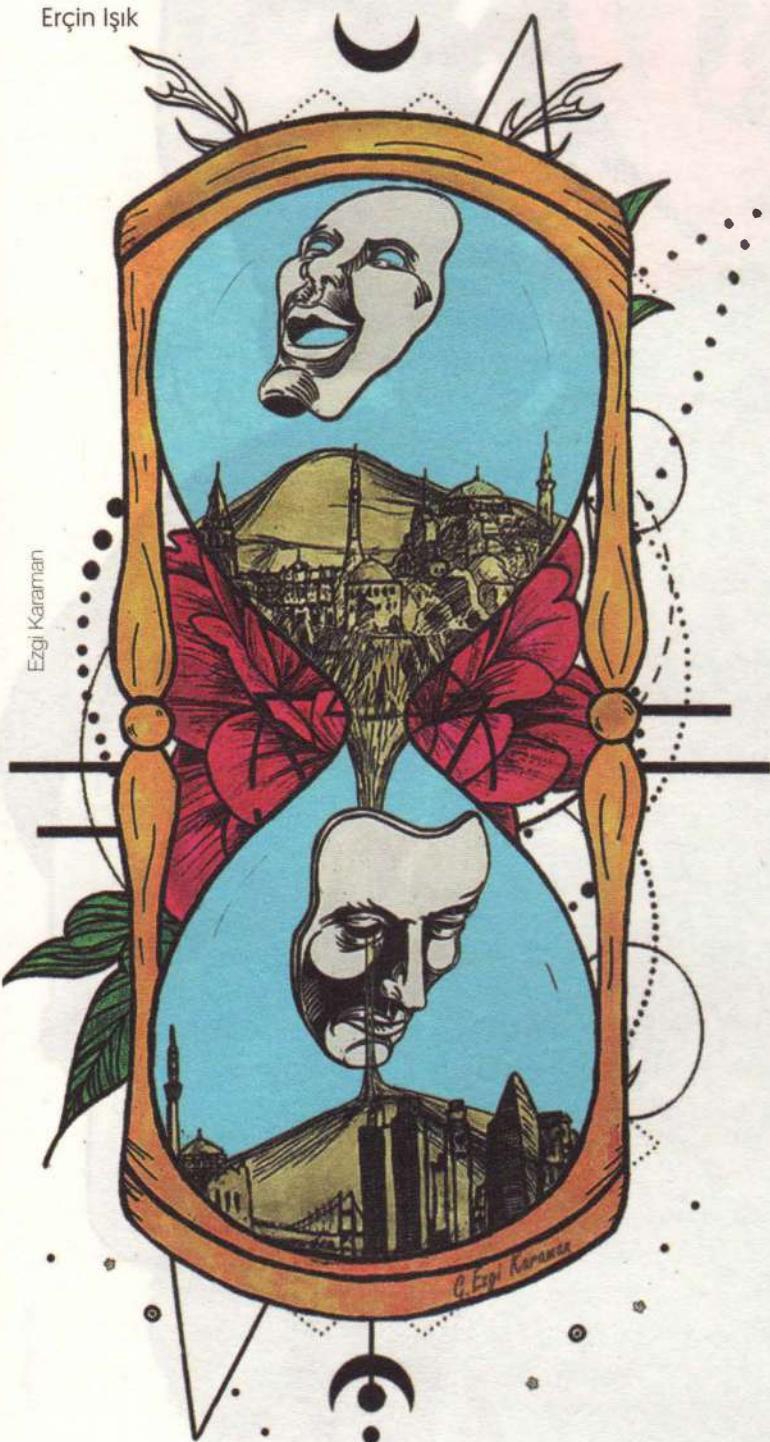

**Hangi taraftan olduğu ne fark eder?
İkisi de aynı yere gömülür.**

Mandalinalar (2013)

BİTENLER, DEVAM EDENLER VEYA EDECEK OLANLAR **TİYATRO SEZONUNUN HAFIZAMIZDA KALAN OYUNLARI**

Ercin Işık

Ezgi Karanhan

Geçtiğimiz hazırlı ayının ortalarına doğru, bir tiyatro sezonunun daha sonuna geldik. Aslında yazın bazı oyunlar, özellikle açık hava tiyatro festivallerine ve temsillerine imkân tanıyan bazı mekanların varlığıyla halen, alternatif olarak temsillerini gerçekleştirmeye devam edebiliyorlar. Bu sebepten geçirdiğimiz tiyatro sezonu içerisindeki oyunları değerlendirdirirken çağrınların da yazın farklı mekânlarda temsil verecek ya da yeni sezonda da devam edecek oyunları takip edebilmesi adına, öne çıkanları gözden geçirmek yararlı olacaktır.

* * *

Bu sezon çok fazla tiyatro topluluğunun oldukça fazla temsil verdiği bir tiyatro yılıydı ve birçok ekip, kendi tiyatro diline ve biçimine oldukça alternatif bakışlar getirebilirken sürpriz durumlarla da karşılaşıldı. 21. İstanbul Tiyatro Festivali'nde prömiyerini yapan *Yuval Home* oyununun yazar ve yönetmeni Sami Berat Marçalı, 22. Yapı Kredi Afife Tiyatro Ödülleri'nde, Türk tiyatrosunu geliştiren ve dönüşümünde öncü olan oyun yazarlarına verilen Cevat Fehmi Başkut Özel Ödülü'nün bu yıldı sahibi oldu. Aynı oyundaki performansıyla Özlem Zeynep Dinsel ise Yılın En Başarılı Kadın Oyuncusu Ödülü'ne layık görüldü. Açığçası *Yuval Home* oyunu rejisi ve mizansenleri açısından matematiği çok iyi oturtulmuş oyulardan biriydi. Sami Berat Marçalı'nın, New York'ta LPAC'in Global Değişim Programı sırasında yazdığı ve yönettiği oyun, yuva kavramına, metropol yaşamına ve yersizlik yurtsuzluk gibi olgulara farklı coğrafyalardan bakarak insanın bireysel mücadeleşine ve politik düzlemin insan üzerindeki etkisine odaklıydı. Oyunun rejisi de bu bağlamda çok tamperamantlıydı, akıllica işlenmişti ve de her oyuncunun iyi bir motivasyon ile oyunu sahiplendiği görülmüyordu. Hikâye olarak alternatiflerinin olabileceğini düşünebileceğimiz oyun, rejisi ve oyunculuk performansları açısından bu sezon öne çıktırdı.

DOT'un bu sezon, Murat Daltaban'ın rejisiyle sahneye koyduğu *Şafakta Buluş Benimle* oyunu, göze çarpan oyuların bir diğeri idi. Zinnie Harris'in yazdığı ve Edinburgh International Festival (EIF) kapsamında sahnelenen *Meet Me At Dawn*'ın (*Şafakta Buluş Benimle*) dramaturjisini Ebru Nihan Celkan üstlenmiş. Oyun, Robyn (Esra Ruşan) ve Helen'in (Berfu Öngören) yaşadığı bir kaza sonrasında kırılma noktalarına ve Robyn'in yas süreci üzerinden tamamlanma, kabullenme ve iç hesaplaşmasına odaklıydı. Oyunun, pratik yaşamda hepimizin başına gelebilen yas duyusunu derinlemesine işlemesi ve herkesin yas tutma biçimlerinin farklılığını aktarmadaki naïfliği, onu özel kıalan noktalardan biriydi. Oyun, hem iç dünyamıza dair birçok özel anın hem de ilişkilere dair söylenenler ve söylenmeyenlerin, tabuların ve de kadın figürlerinin farklı temsillerini sunabiliyordu.

Bu sezon dikkat çeken oyunlardan biri de Hira Tekindor'un rejisörlüğünü üstlendiği ve oyuncu kadrosunda Zerrin Tekindor, Onur Saylak, Şebnem Bozoklu ve İbrahim Selim'in yer aldığı Tennessee Williams'ın *Arzu Tramvayı* oyunuydu. Prodüksyonunu BKM'nin üstlendiği proje, aslında kendi sınıfındaki "prodüksyon tiyatrosu" kategorisinden Zerrin Tekindor'un performansıyla ayrılmıştı. Çünkü bu yıl, sahneye konulan büyük prodüksiyonlu birçok oyunun gerek oyunculuk gereklilikse reji bakımından hayal kırıklığı yarattığı düşünülürse, *Arzu Tramvayı*'nın iyi bir iş çıkarması hem umutlandıracı hem de Zerrin Tekindor'un Blanche karakteriyle devleştiği performansının birçok oyuncuya, oyunculuk etüdü açısından ilham verebileceği bir gerçekti.

GalataPerform ve Platform 0090 iş birliğiyle, bu yıl 21. İstanbul Tiyatro Festivali kapsamında prömiyerini yapan *When in Rome* oyunu da rejisi açısından farklı oyunlardan biriydi. Ersin Umut Güler, Pervin Bağdat, Sermet Yeşil ve Yeşim Özsoy'un oyuncu kadrosunda yer aldığı ve Mesut Arslan'ın rejisörlüğünü üstlendiği oyun, mahalle baskısına ve pratik yaşamda ardına gizlendirdiğimiz personalara odaklanarak insanın kişisel yaşam sınırlarının ihlallerini temsil ediyordu. Seyircinin de dekor olarak kullanıldığı interaktif oyun, dolantılı ve karmaşık matematiğiyle yer yer yorsa da, ele aldığı konu bakımından dikkat çekici ve evrensel bir oyun olduğundan deneyimlenmesi gerektiğini düşünüyorum.

Elbette sezon boyunca dikkat çeken birçok oyun vardı ve sıralama yapmak yerine birçok oyunu hem yeni bir bakış sunduğundan hem de mevcut konumun, sahne sanatlarına yansımalarını takip edebilmek adına görmek gerekiğine inanıyorum. Bu sebepten takip edebileceğimiz bir diğer oyun ise Craft Tiyatro prodüksyonu olan, Gary Owen'ın yazıp *Yutmak* oyunundan tanıdığımız İbrahim Çiçek'in sahneye koyduğu *Killology* oyunu. Oyuncu kadrosunda Serkan Altunorak, Güven Murat Akpınar ve Ozan Dolunay'ın yer aldığı oyun; öldürmek ve hayatı kalmak üzerinden sevgi, intikam ve şiddet duygularına aktüel bir biçimde odaklanıyor ve küreselleşme, dijitalleşme ve güdülenme gibi olgulara baba oğul ilişkisi üzerinden göz kirpabiliyor. Oyuna şitrih yapılip biraz daha sıkıştırılsaydı temposu daha yukarıya taşınabilirdi belki ancak hikâyesi oldukça çarpıcı oyunlar arasında olduğunu belirtmek gerek.

Bir önceki sezon temsillerine başlamış ancak hâlâ akıllarda kalan ve önumüzdeki sezonda da devam etmesi muhtemel oyunları, izlememiş olanlar için hatırlamak faydalı olabilir.

Bunlardan bir tanesi BAM'ın *Sen İstanbul'dan Daha Güzelsin* oyunu. 21. Afife Ödülleri'nde oyunun yazarı ve yönet-

meni Murat Mahmetyazıcıoğlu, Cevat Fehmi Başkut Özel Ödülü'nün sahibi olmuştu. Oyundaki performansıyla 22. Sadri Alışık Ödülleri'nde ise En İyi Kadın Oyuncu Ödülü'nü alan Başak Kivilcim Ertanoğlu'na Ayfer Dönmez ve Melis Öz oyuncu olarak eşlik ediyor. *Sen İstanbul'dan Daha Güzelsin*, öyküleri 1950'lardan bugüne uzanan üç kadının; bir anne-anne, bir anne ve bir torunun hikâyesine odaklanıyor. Oyun, jenerasyon farklığını esas alarak İstanbul'un dününü ve bugününe sade bir dekor ile güçlü bir reji ve oyunculuk performansıyla odaklanıyor. Temsil boyunca, tüm hikâyeyi bir solukta izleyebildiğimiz oyun, seyirciye geniş bir duyu yelpazesini sunarak etki altında bırakabiliyor.

William Shakespeare'nin *Macbeth* oyununu, Fiziksel Tiyatro Araştırmaları'nın, fiziksel hikâye anlaticılığı ile grotesk oyunculuğu birleştirdiği uyarlaması *Şatonun Altında* ise bir diğer akılda kalan oyunlardan. *Şatonun Altında*, daha önce eşine rastlayabileceğimiz oyun türlerinden değil. Üstelik *Macbeth'i* gerçekten hiç böyle göremeyeceğimiz türde bir oyun. Oyunculuk performansları açısından, temposu hiç düşmeyen, *Macbeth'*ın ayrıntılarının kesişmelerine mizahla bakarak yeni bir forma dönüştüren bir proje. Minimal dekor ve fonksiyonel aksesuar kullanımını tercih edilen oyunun yer yer açık biçimde dönüşerek seyirciyle interaktif bir teması olması, eğlenceli bir seyire dönüştürüyor. Muhtemelen üçüncü sezonunda da görebileceğimiz oyunu, henüz görmeyenlerin fırsat bulduğunda görmesi gerektiğini düşünüyorum.

Bu sezon belirttiğim gibi çok fazla tiyatro yeni oyunlarıyla perde açtı ancak daha önceki yıllara nazaran çarpıcılığında azalma vardı. Oyunculuk performanslarından çok yönetmenlerin ön plana çıktıığı bir tiyatro yılıydı diyebiliriz. Bu sezon karşımıza çıkan Nezaket Erden'in *Sevgili Arsız Ölüm-Dirmit* oyunu, Galata Perform'un bir önceki Yeni Metin Yeni Tiyatro Atölyeleri kapsamında oldukça ses getiren ve bir müze gezer gibi izleyebildiğimiz *Balat Monologlar Müzesi* oyunu, 22. Yapı Kredi Afife Tiyatro Ödülleri'nde Canan Atalay'a Yılın En Başarılı Yardımcı Kadın Oyuncusu Ödülü'nü kazandıran ve bir loft daire içerisinde farklı bir temsil olanağı sunan TwoTwo Prodüksyon'un *Mutluyduk Belki Bugüne Kadar* oyunu da ajan damızıza not almamız gereken oyunlar arasında.

Yazın seyrek de olsa temsil verecek oyunları iyi araştırmak veya yeni sezonda temsillere devam edecek olanları, biletleri tükenmeden bir yerlere not almak iyi bir fikir olacaktır. Özellikle şehirde kalmaya devam edenler için yazın açık havada veya alternatif mekânlarda temsillere devam edecek oyuncuları takip etmek, hem farklı bir seyir deneyimi sağlayabilir hem de ekimdeki yeni tiyatro sezonu başlamadan önce geçen sezondaki oyunları yakalamak için iyi bir fırsat olabilir.

TAHTA KURUSU

Sumru Uzun

Günlerce içimi kaplayan bir huzursuzlukla yaşadım. Meğer hâlsizliğimin nedeni bir hastalıkmiş. Kısa bir muayenenin ardından durum netlik kazandı. Bir çırıpta söylediler hasta olduğumu. İlk duyduğumda çok şaşırdım ama içten içe de bekliyordum. Eskisi kadar neşeli değildim, içimden bir şey yapmak gelmiyordu. Nitekim hislerimde haklı olduğum kanıtlandı.

Kısa bir süre sonra yaşadığım evde istenmediğimi düşünmeye başladım. Ev sahibi Remzi Bey, benden kurtulmak istiyor gibiydi. Eşi Sezen Hanım bir şekilde ilaçla durumun düzeyeceğini düşünüyordu. Bir gün yine kendi aralarında konuşurlarken Remzi Bey "Astarı kılıfindan pahaliya gelecek hanım," dedi. Konuşmanın devamında mutfağa gittikleri için hakkında neye karar verildiğini bilmiyordum.

Ta ki o güne dek... Daha önce hiç görmediğim iki adam eve gelip beni tutup kapidan dışarı çıkarana kadar evde kalacağıma inanıyordu. Yıllarca durduğum yere, yanındaki pencere güzeli çiçeğe, sehpanın üzerindeki püsküllü abajura veda bile edemedim. Öylece alıp götürdüler beni. Eski bir kamyonetin kasasında yol boyunca sarsılarak ağladım. Hastalığım giderek etkisini arttıryordu. Gövdemde yaralar oluşmuştu. Sonumu çaresizce beklemekten başka seçenekim de yoktu.

Bir atölyeye geldiğimi fark ettiğimde şaşdım. Kabul etmemiyim ki beni atölyeye getiren adamlar bana oldukça iyi davrandı. Kamyonetten indirilirken özen gösterip darbe almadam için uğraştılar. Ben de gözyaşlarımın kurumasına izin verdim. Bir koltuk olarak dirayetli olmamışdım.

Evet, gövdemi saran bir hastalıkla savaşan 1960 üretimi bir koltuğum ben. Atölyede ekibe katılan yeni bir ustanın söylediğine göre iskeletimi tahtakuruları sarmış. Çok yoğun olmalarına rağmen gürgen ağacından yapıldığım için sağlam ve dayanıklı bünyemle iyileşme ihtimalim yüksekmış. Duyduklarım sonrasında içimi bir umut sariverdi. Belki yeniden sağlıklı olup evime dönerdim. Tedavi süreci boyunca hayal kurmanın eğlenceli olacağını, beni sakınıştireceğini düşündüm. Tedavinin ilk adımında ilaçlama yapıldıktan sonra odada dinlenmeye başladım. Gözlerimi kapatıp geçmişe dönerek ilacın ağır etkisinden kendimi korudum.

Sene 1960...

Evin sohbetle şenlenen odasında yıllarımı geçirdiğimden birçok kez insanların söyle böyle başlığına şahit oldum. Ben de pek sevdim! Anlatılan konuya, yaşanmışlıklarla ciddiyet katıyor zaman. Evet, 1960 senesinin Haziran ayında cilalarım yeni kurumuşken bir mağazanın vitrininde yerimi aldım. İlk gençlik yıllarda oldukça popülerdim. El işçiliği detaylarıyla üretilen sayılı koltuktan biriydim. Mağazaya gelen müşteriler mobilyalara hayranlıkla bakıp bizden birine sahip olmak için satıcıyla uzun uzadıya pazarlık yapardı. Bir koltuk olarak nereye gidecek, nasıl insanlarla birlikte yaşayacak, kıymet görecek miydi merak ediyordum. Vitrinde bir haftamı doldurmak üzereyken, Remzi Bey ve Sezen Hanım mağazaya geldi. İlk temasımızı hiç unutmuyorum! Sezen Hanım mağazadaki mobilyalara göz gezdirirken beni gördü. Yavaş adımlarla yama gelip yumuşacık ellerini gövdemde gezdirdi. Eğildi, detayları incelerken mirildandı. "Demek sen güzel bir gürgensin," dedi. Gürgen ağaçlarının mobilya alanındaki sağlam duruşu her zaman sevilmişti. Şanslıydım! Remzi Bey, sevgili eşinin ricasını kırmayıp o günün akşamında mağaza sahibiyle el sıkıştı. Nakliye aracında yerimi alıp gideceğim evin yolunu tuttum.

Eve ilk girdiğim anda ılık bir sevgi dalgasının tenimi okşadığını hissettim. Evin dekorasyonu mağazayı aratmayacak türdendi. Vitrinin çaprazında, pencereye yakın bir yere yerleştirildim. Arada sırada yakınımda duran püsküllü abajurla gülüştürük. Odadaki tüm mobilyaların çenesi düşüktü. Eve bir misafir gelse, ertesi günün konusu hazır olurdu. Remzi Bey ve Sezen Hanım'ın çevresi oldukça kalabalıktı. Anlayacağınız misafirimiz eksik olmazdı.

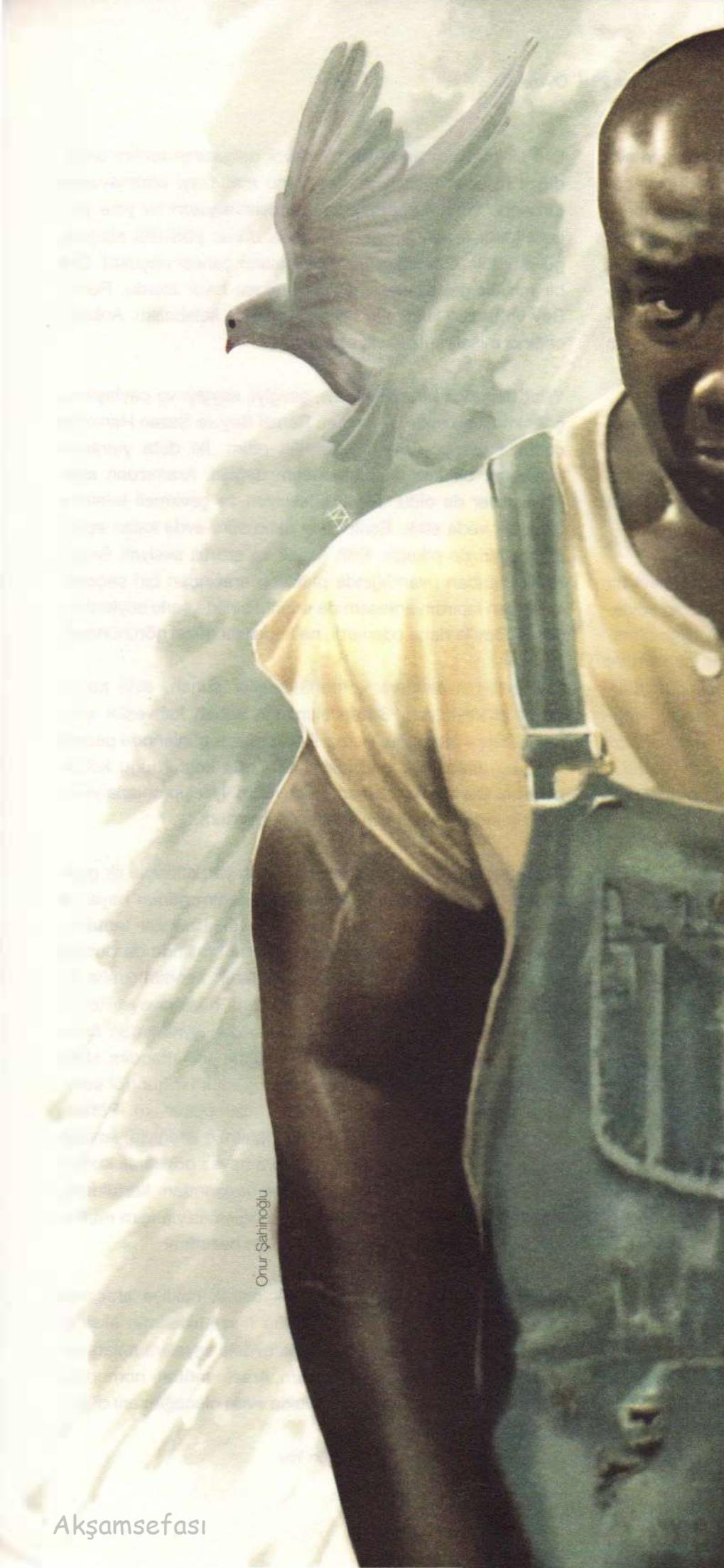
Yıllar boyunca bir aile olmayı, sevgiyi, saygıyı ve paylaşarak çoğalmayı bu evde öğrendim. Remzi Bey ve Sezen Hanım'ın çocukların büyümeye şahitlik ettim. İki defa yıpranan kumaşım, bir kez de süngerlerim değişti. Aramızdan ayrılan eşyalar da oldu. Tüplü televizyon ve çevirmeli telefona üzülerek veda ettik. Benim gibi uzun süre evde kalan eşyaların biri de pikaptı. Evin neşeli ve çizirtili sesiydi! Sezen Hanım, sabah uyandığında plakların arasından biri seçerdi. Yerimden kırıdayamasam da onunla birlikte şarkı söylerdim. Remzi Bey'le dans ederlerdi, ne kadar da güzel görünürlərdi.

Eve gelen misafirlere konforlu saatler sunan, evin kedisi Çörek'in keyif yeri, Sezen Hanım'ın sabah kahvesini içerenken rahatça oturduğu, Remzi Bey'in pazar günlerinde gazete okurken dinlendiği, çocukların etrafında koşturduğu koltuk bendum. O evde her zaman mutluydum. İyileşip onlarla yeniden bir arada olmak için sabırsızlanıyordum.

İlaçla tedavim günlerce sürdü. İlaçların yan etkisiyle ilk günlerde oldukça halsizdim. Evime doneceğim günün hayaline sarılıp güçlü durmaya çalıştım. Atölyedeki ustalar tahtakurusu tahribatı olan yerlerimi fırçalayıp sonrasında da buharlı bir makineyle içimi temizlediler. Giderek kendimi daha iyi hissediyordum. Tedavi olmam için beni bu atölyeye Remzi Bey'in gönderdiğini öğrendiğimde, evden ayrılmadan önce benden kurtulmak istediğini düşündüğüm için utandım. Usta telefonda konuşurken duydum, beş günlük bir kontrol sürecinin ardından evime dönmek için hazır olacaktım. Pötikareli kumaş topları getirildi, Sezen Hanım'ın isteğiyle yeniliğe uygun kumaşlarla kaplandım. Sarı ve beyaz pötikareli kumasın dokusunu çok sevdim. Tahtakurularından kurtuldum, yaralarım iyileşti, süngerlerimin de değişmesiyle içim mutlulukla kabardı. Artık evime dönmek için hazırdım!

Yenilenen 1960 üretimi bir koltuk olarak nakliye aracında yerimi aldım. Buraya geldiğim gün hissettiğim aksine, yerime kurulup şarkılarda söyleyerek evdeki eşyalara anlatacığım hikâyeyi düşünüp keyiflendim. Aracın motoru homurtulu bir sesle çalışı, içimdeki mutlulukla evde olacağım anı düşünerek yola çıktım!

Günün Şarkısı: Elvis Presley/ Stuck On You

KAYGISIZLIK ÇAĞINDA JOHN COFFEY OLAMAMAK

Aysu Altunay

Çoğumuz Stephan King'in *Yeşil Yol* kitabını okumuş yahut filmini izlemiştir. Tecavüze uğramış iki çocuğun cansız bedenlerini kurtarmaya çalışırken bulunan John Coffey'nin suçu bulunup idam cezasına çarptırılarak idam gününü beklemesi için cezaevine kapatılması sürecini konu alan filmde John Coffey karakteri bir şekilde hepimizde duygusal bir sarsıntı yaratmıştır.

“Yoruldum Patron.

Yollarda, yağmurdaki bir serçe kadar
yalnız olmaktan yoruldum.

Yanında hiç arkadaş olmamasından
biktim. Nereye gideceğimizi,
nereden geldiğimizi söyleyecek biri...

İnsanların birbirine kötü
davranmasından biktim.

Her gün dünyada hissettiğim ve
duydugum acılardan biktim.

Cok fazla var. Sanki her an kafama
cam parçaları batıyor.
Anlıyor musun?”

Onur Şahinoğlu

Coffey, iri yarı, sert görünüşünün aksine; içinde meleklerin bile dokunmaması gereken bir kalbi taşıyordu. Fakat tam tersine onun kalbi her gün biraz daha kaniyordu. John Coffey'nin gardiyanı Paul'e söylediğİ bu sözler, bizde uçurumdan koparak denizin karnını yaran bir kaya parçası soğukluğunu yaşıyor. Dünyada olan biten her acayı, acının sahibi kadar yaşıyor ve sorguluyordu Coffey: "Neden? Neden? Neden?" Ve bir sünger gibi emiyordu acının her hâlini, dokunabildiği yere kadar. İçinde bulunduğu yalnızlığın, dünyadaki acımasızlık ve anlaşılmazlığını her hâlini taşıyordu ruhunda.

Coffey "Anlıyor musun patron?" derken belki de anlaşılmayı beklemiyor, sadece ama sadece bunca acının neden var olduğuna ilişkin bir cevap arıyordu. Çaresizce hesap soruyordu Paul yoluyla Tanrı'nın ta kendisine. Dünyada yaşanan, yaşanmış milyonlarca acayı ve kötülüğü anlamlandıramaması gayet doğaldı, çünkü Coffey'de kötülük yapma fikri dahi yoktu. Fakat bu fikre sahip olmaması onun kötüüğe dair dünyayı ve hayatı sorgulamasına engel oluşturmuyordu.

Coffey dünyaya karşı içsel bir sorumluluk besliyordu. Kendi varoluşunu giderek tüketen bir sorumluluk. Kendisine karşı duyduğu sorumluluğu dünyayla eşleştiriyor ve beslediği bu sorumluluk duygusu katıksız, salt bir netlik taşıyordu. İnsanların 'iyi' olduğu ve zaten iyi oldukları için 'iyi' davrandıkları ve

bundan dolayı da mutlu oldukları bir dünya arzuluyordu sadece. Böylece, ne iyilik ne de mutluluk bir çıkar niteliği taşımayacaktı. Çünkü içinde bekleni barındıran her duyguya eninde sonunda kötü bir çıkar yahut amaca evrilebilirdi. Hitler zaten mevcut olan bir devlet yapısını kendi kişisel ideolojisine hizmet edecek bir devlete dönüştürmek için yapmadı mı bunu? Devletini kurduğunda duyacağı hazzi ve mutluluğu yaşamak adına yaptığı kötüüklerin geride bıraktığı yıkım onun için bir anlam ifade etmiyordu. Keza etseydi zihninde onca analistik kurguyu yapmış biri olarak sonucu görür ve yüksek ihtimalle kendi kurgusunu kendi zihniyle alaşağı ederdi.

Coffey'nin örneğinin karşısında, tabiri caizse tam bir 'kaygısızlık çağlığı' yaşıyoruz. Mecburi bir sürükleneş yahut bilinçli bir tercih. Bireysel kaygıların toplumsal kaygılarla dönüşemediği, dönüşebile bir toz zerreciği gibi savrulup kaybolduğu bir kaygısızlık çağlığı. İşin garip yanı çögümüzün diline pelesenk olan "Sistemin suçu. Sistem böyle ilerliyor." sözleri. Odak kelimemiz "sistem." Ne yazık ki sistemi tek tek hepimizin oluşturduğu ve o sistemin dışlılarından biri olduğumuz gerçekini kabul etmiyoruz. "Ben böyle değilim. Ama diğerleri..." demekten alıkoyamıyoruz kendimizi. Onlarca insanın içinde nasıl olsa fark edilmem diyerek bir köşeye sinip bekliyoruz. Kaygıyı hâlâ içinde taşıyanlara ise çeşitli tanılar koyuyoruz. İçten içe "Aman ha bana zarar gelmesin," diye-

rek kim bilir kaç haksızlığı görmezden geliyor, kim bilir kimlere haksızlık ediyoruz. Kim bilir?

Siz bilirsınız!

Kaygısızlık çağında John Coffey olamamak. İçten içe her şeyi en güzel hâle çevirebilmek arzusuyla yanıp tutuşmak ama yetememek. Elinizi nereye uzatsanız boşça çıktıığını gördüğünüz, kımlıksız bir yanılısamaya yaşamak. Uzun, duygusuz bir unutuş bırakıyoruz geride. Günübirlik üzüntüler, günübirlik fikirler, günübirlik iyilikler... Kötülüğü yok etmek için yine kötüükten faydalaniyoruz. Öyle ki bu bir noktadan sonra bizi besleyen bir tavır haline geliyor. Yalnızca kendimizin Hızır'ı olma çizgisinden uzaklaşamıyor, başkasının Hızır'ı olamıyoruz. Kaygısızlık çağının giderek körleşen bireyleri olma yolunda hızla ilerliyoruz. Kalıplaşmış fikirler, ezberlenmiş duygular, babadan oğula sürüp giden tartışmadığımız ahlaki kurallar. "Mış gibi" yaşıyoruz anlayacağınız. John Coffey'in ruhu ve zihni elbette ki yaradılışı gereği tüm bu duygulardan uzaktı. O, içindeki saf iyiliği doğası gereği yaşıyordu. Ancak bizler öğrenilmiş cəresizliklerimizi yahut bilinçli olarak tercih ettiğimiz kötüüklerimizi artık bir prensip meselesi hâline getirmiş bulunarak zaten yapabileceğimiz iyi şeylerin önüne set çekmiş bulunuyoruz. Bireysel kaygılarımız, toplumsal kaygısızlığı dönüşüveriyor. Böylece kaygısızlık çağının John Coffey'leri olamıyor veya zaten olmak gibi bir kaygı taşımıyoruz.

EV ÇOK YAKIN

Öğleden sonra babamla birlikte annemin yanına çömelmiş, ayağının dibindeki altın renkli yaprakları temizliyorduk. Kilisedeki vaazı dinledikten sonra eve dönerken montlarımızın cephelerindeki plastik gübre torbaları hisıldamıştı. Şimdi, açtığım bu torbalardan birinin içine yaprakları dökerken, babam da anneme köydeki son havadisleri aktarıyordu. Ona komşular arasında, biri diğerini iç çamaşırlarını cümle âlemin görmesi için ön sıraya asan bir sürtük olmakla suçladıkta sonra çıkan kavgayı, kendisinden on yaş büyük Amerikalı bir kadınla nişanlanan şu yerli oğlunu ve papazla gerçek sigara karşılığında takas ettiği tavşanı anlattı. (*Fransız sigaraları lezizdi. Burada tütün diye satılan talaşlara hiç benzemiyordu.*) Benim de verecek havadislerim vardı, gerçi babam bunu bilmiyordu.

Babam, ellerini yanmakta olan kalbinin üzerinde kenetleyen Meryem Ana'nın portresini almak için granite uzandı.

"Bırak ben yapayım," dedim. Montumun koluya, kenarlarından paslanmaya başlamış gümüş renkli çerçeveyi silip parlattim. Onu yerine koyduktan sonra babamın, annemin mezar taşına oyduğu yازının üzerinde parmaklarımı gezdirdim: *Huzur senin / Hatıran bizim.* Oysa ben onun hayatı zamanları hatırlamıyorum. Bütün hatırlarım fotoğraflardan, babamın anlattığı hikâyelerden ya da bu mezarlıktan ibaretti. İlkbaharda, granitten omuzlarını altıntop çiçekleri ve ardıç dallarıyla süslediğimde nasıl göründüğünü anımsıyorum. Kişi, beyaz perlerini giydığında de. Ve böyle sonbahar öğleden sonralarında, başının üzerindeki huş ağaçları onu kucaklılığında...

Yakınlardaki bir İsa heykeli umutsuzca bana bakıyor, dikenli tacı başına batıyordu. Ceketimin cebindeki mektubu elimle yokladım. Artık zamanı gelmişti. Mektubu babama uzattıktan sonra, "Önceki gün geldi," dedim. Babam ellerindeki tozu toprağı

silkeledikten sonra mektubu aldı. Soluk verirken burnundan şiddetli bir ışık sesi çıktı. Sonra siyah bıyıklarının kenarlarını düzeltti.

Bütün bunlar, gizli bir "ya olursa" oyunu olarak başlamıştı. Öğretmenime aile içinde babamla çalışmaya başlayacağımı söylediğimde beni bunun yerine üniversiteye başvurmaya teşvik etti. Akıl almaz bir biçimde, çizdiğim küçük resimler ve saman ile ahşaptan yaptığım heykelciklerle bir portfolio hazırlayabileceğimi düşünüyordu. Sanat okuluna alınmak için herhangi bir sınava girmem gerekmeye. Portfolioğumu göndermiş ve bunu daha sonra unuttum. Ta ki önceki gün kabul mektubu gelene kadar.

Babam dikkatini annemin mezarlığındaki taşlara verdi. Her biri bir yumruk büyülüğündeydi ve yüzeyleri, alacakaranlıktaki bir nehir gibi koyu renkli ve pürüzsüzdü. Babam bunlardan birini aldı, okşadı ve sonra geri koydu.

"Wrocław çok uzak değil," dedim. "Trenle iki saatten bile az. Hem şehirde neler olduğunu bir düşün. Gelirken sosis getirebilirim... Sigara da."

Mektup mezarın dibinde duruyordu. Babam topaktaki birkaç yabani otu çekip çıkardı ve bir kenara attı. "Bunu duydun mu?" Elini annemin yan tarafında gezdirdi. "Kızımız bizi terk etmek istiyor." Başını iki yana salladı. "Sanat okuluna gitmek için."

"Akademiye girebildiğim için şanslıydım. Hem bu çok cömert bir burs, baksana?" Mektubu ona uzattım ama almadı.

"Sosisler ve sigaralar," dedi fısıldayarak. Mezar taşını öptü, istavroz çıkardı ve ayağa kalktı. "Hadi gel *słoneczko*." Ne kadar büyümüş olursam olayım babam bana hâlâ küçük güneşim derdi.

Mezarlıktan ayrıldık ve ben yolumdaki yaprakları tekmeleyerek onun arkasından yürüdüm.

“Hassas, kaybetmişliğin ortasında güzel kalan bir hikâye. Kendinizi, Ania'nın dünyasında bulacaksınız. Ev Çok Yakın, oldukça heyecan verici bir ilk kitap!” **Mark Brandi**

“Kaybettiklerini yeni bir ülkede kazanmaya çalışan bir göçmenin hikâyesi ve Polonya'nın çalkantılı tarihi bir arada. Hem de olabilecek en iyi şekilde.” **Katherine Brabon**

“McGuire'in yazdıklarları, onun özgüvenini ve muazzam yeteneğini gösteriyor.” **Deborah Levy**

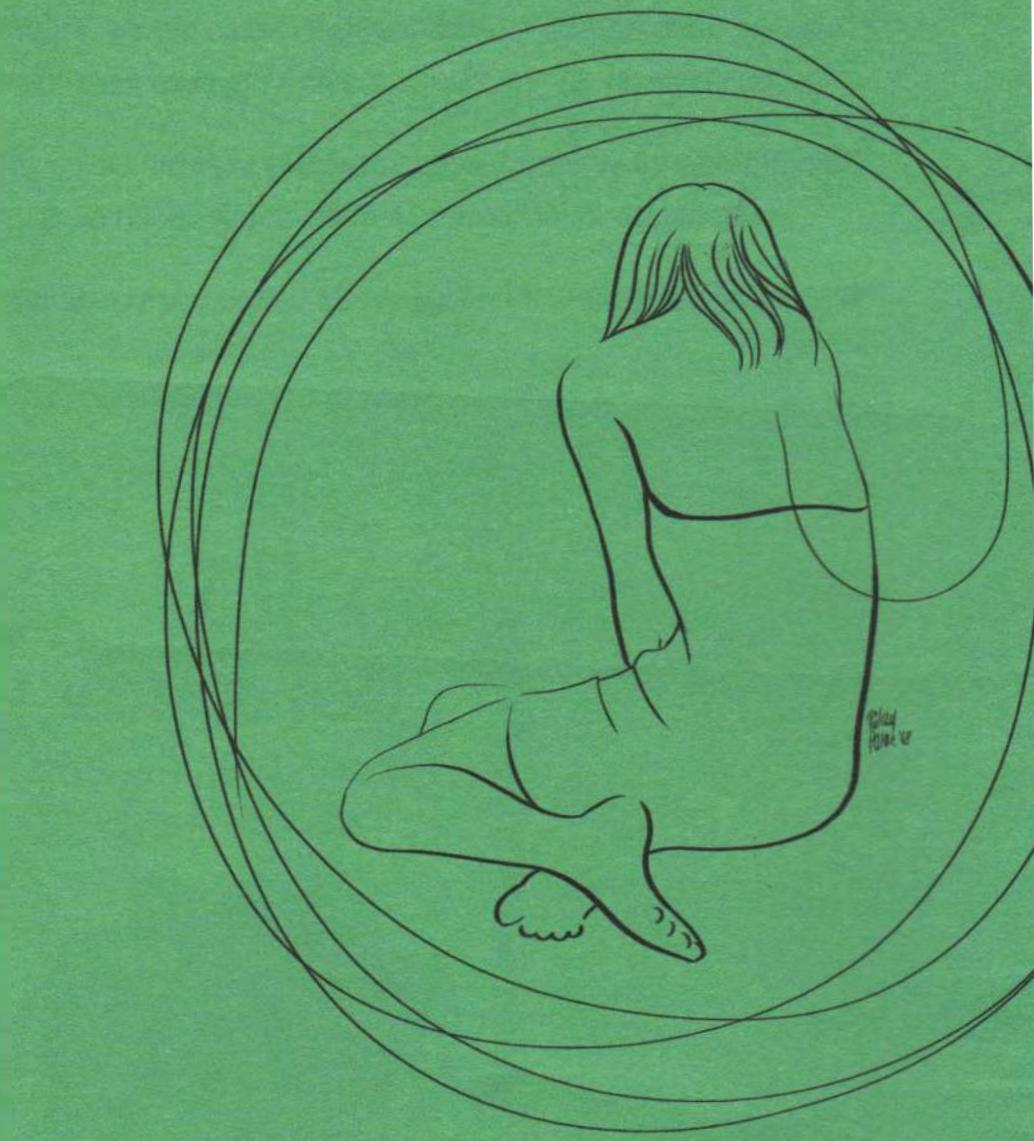

Hayatları, sıkıyönetimin ilan edilmesiyle, bir gecede değişti. Tanklar, yasaklar...

Ania, ne pahasına olursa olsun ailesini korumalıydı. Peki, ailesi kimdi? Evlenmek üzere olduğu Dominik mi, yoksa kızından başka hiçbir şey düşünmeyen babası mı?

Polonya'dan Avustralya'ya oradan da İngiltere'ye uzanan Ev Çok Yakın, dünyadaki yerimizi bulmak için vermemiz gereken mücadeleye adanmış müthiş bir hikâye.

www.cumartesikitapligi.com

*“Duygularımızdan, sevgimizden utanır olduk.
Sevgisizliği savunmayı akı yüceltmek sandık.”*

Füruzan

TÜM ACILAR KORKAKTIR

STEFAN ZWEIG

EREN
CANER
POLAT